QUALITATIVE RESEARCH

From Start to Finish

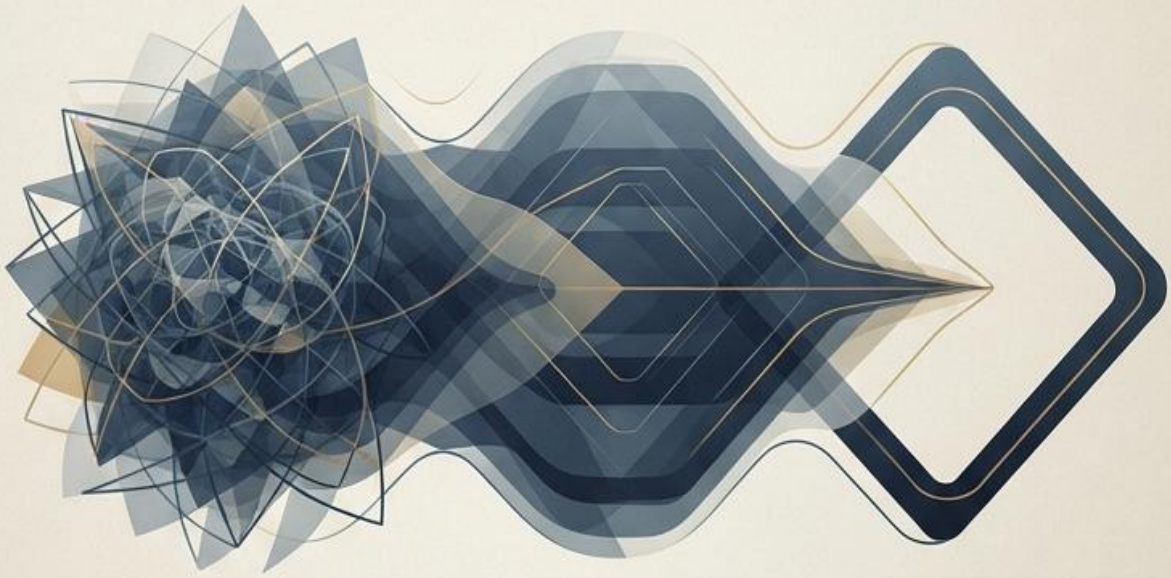

By Robert K. Yin

ဘာသာပြန် - နေအောင်

ESSENTIAL GUIDE FOR SOCIAL SCIENTISTS

Qualitative Research _ From Start to Finish

အခန်း (၁) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆိုတာ ဘာလဲ၊ ပြီးတော့ ဒီလိုသုတေသနမျိုး လုပ်ဖို့ ဘာကြောင့် စဉ်းစားသင့်သလဲ (What Is Qualitative Research—and Why Might You Consider Doing Such Research?)

ဤအခန်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) ၏ အခြေခံသဘောတရားများ၊ ၎င်း၏ ထူးခြားချက်များ၊ နှင့် အဘယ်ကြောင့် ဤသုတေသနနည်းလမ်းကို ရွေးချယ်သင့်ကြောင်းကို ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၁.၁ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ ဆွဲဆောင်မှု (The Allure of Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် လူများ၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် မည်သို့ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းသည်ကို နားလည်စေရန် ကူညီပေးသည်။ ဤသုတေသနနည်းလမ်းသည် လေ့လာမှုအခြေအနေများ၏ ကြွယ်ဝမှုကို အာရုံစိုက်နိုင်သောကြောင့် မတူညီသော လူများ၏ နေ့စဉ်ဘဝနှင့် သူတို့၏ တွေးခေါ် ပုံများကို လေ့လာနိုင်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနပြုနိုင်သော အကြောင်းအရာများ-

- အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝ
- အစိုးရနှင့် ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအရာရှိများ၏ ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုအပေါ် တုံ့ပြန်ပုံ
- လူနှစ်ဦးကြား စကားပြောဆိုမှုနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံပုံ
- အမေရိကန်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပြောင်းလဲလာသော အခန်းကဏ္ဍ
- ခေတ်သစ်ကျွန်စနစ်
- လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ
- သက်ကြီးရွယ်အိုများ၏ ဆေးရုံတက်ရခြင်း
- စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပြိုလဲခြင်း
- လူမျိုးရေး၊ လူတန်းစားနှင့် လူတန်းစားကွဲပြားမှုများ

- မြို့ပြရပ်ကွက်များအတွင်း နေထိုင်မှုဘဝ

၁.၂ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ ထူးခြားချက်များ (The Distinctiveness of Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို အခြားသော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနများနှင့် ခွဲခြားသိမြင်နိုင်ရန် အောက်ပါအချက်ငါးချက်ကို သိရှိရန် လိုအပ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ အင်္ဂါရုပ် (၅) ချက်-

1. **လူများ၏ ဘဝအဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာခြင်း (Studying the meaning of people's lives):** လူများ၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍများမှတစ်ဆင့် ဘဝအဓိပ္ပာယ်ကို လေ့လာခြင်း။
2. **ပါဝင်သူများ၏ ရှုထောင့်ကို ကိုယ်စားပြုခြင်း (Representing the views and perspectives of the participants):** သုတေသနပြုချက်သည် ပါဝင်သူများ၏ အမြင်နှင့် ရှုထောင့်ကို ဦးစားပေးဖော်ပြခြင်း။
3. **လက်တွေ့ဘဝအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း (Accounting for real-world contextual conditions):** လူများ၏ ဘဝဖြစ်ပျက်မှုများကို လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့်အတူ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း။
4. **လူမှုအပြုအမူနှင့် တွေးခေါ်မှုကို ရှင်းပြရန် သဘောတရားအသစ်များ ပံ့ပိုးပေးခြင်း (Contributing insights from existing or new concepts):** ရှိပြီးသား သို့မဟုတ် ပေါ်ထွက်လာသော သဘောတရားများမှတစ်ဆင့် လူမှုအပြုအမူနှင့် တွေးခေါ်မှုကို ရှင်းပြရန် ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း။
5. **အထောက်အထားအရင်းအမြစ်မျိုးစုံကို အသုံးပြုခြင်း (Using multiple sources of evidence):** တစ်ခုတည်းသော အရင်းအမြစ်ကိုသာ အားမကိုးဘဲ အထောက်အထားအရင်းအမြစ်မျိုးစုံကို စုဆောင်းခြင်းနှင့် ပေါင်းစပ်ခြင်း။

၁.၃ ဖန်တီးမှုတစ်ခုအနေဖြင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research as a Craft)

သုတေသနပြုခြင်းသည် မူရင်းသုတေသန (Original Research) ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး အောက်ပါရည်ရွယ်ချက်များကို လိုက်နာရန် လိုအပ်သည်။

ဖန်တီးမှု၏ ရည်ရွယ်ချက်များ-

1. **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (Transparency):** သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အခြားသူများ ပြန်လည်သုံးသပ်နိုင်ရန် ဖော်ပြခြင်း။
2. **စနစ်ကျမှု (Methodicalness):** သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စနစ်တကျ လိုက်နာခြင်းနှင့် ပေါ့ဆမှုများကို ရှောင်ရှားခြင်း။
3. **အထောက်အထားကို လိုက်နာခြင်း (Adherence to Evidence):** သုတေသန၏ ကောက်ချက်များကို စုဆောင်းထားသော အထောက်အထားများပေါ်တွင် အခြေခံခြင်း။

၁.၄ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနနှင့် ၎င်း၏ ယုံကြည်ချက်စနစ်များ (Qualitative Research and Its Belief Systems)

သုတေသီများ၏ ဘဝအမြင် (Worldview) သည် သုတေသနပြုပုံကို သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ဘဝအမြင်များသည် အောက်ပါအချက်များအပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားသည်-

- **ဖြစ်တည်မှု၏ သဘောသဘာဝ (Nature of Reality):** ဖြစ်တည်မှုတစ်ခုတည်း (Single Reality) လား၊ ဖြစ်တည်မှုများစွာ (Multiple Realities) လား။
- **သုတေသနပြုလုပ်ပုံ (Conduct of Research):** သုတေသနသည် တန်ဖိုးကင်းရှင်းသော (Value-Free) လား၊ တန်ဖိုးများဖြင့် သက်ရောက်မှုရှိသော (Value-Bound) လား။
- **သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ၏ အရည်အသွေး (Quality of Research Findings):** တွေ့ရှိချက်များသည် အချိန်နှင့် အခြေအနေအရ သက်ရောက်မှုရှိသလား (Time- and Context-Specific) သို့မဟုတ် အချိန်နှင့် အခြေအနေမရွေး သက်ရောက်မှုရှိသလား (Time- and Context-Free)။

- **အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆက်နွယ်မှု (Causal Relationships):** အကြောင်းတရားများသည် အကျိုးတရားများထက် ရှေ့ကျသလား၊ သို့မဟုတ် အကြောင်းနှင့်အကျိုးသည် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပေါ် နိုင်သလား။

ဘဝအမြင်များ (Worldviews/Paradigms):

- **အပြုသဘောဆန်သော အမြင် (Positivism):** တစ်ခုတည်းသော ဖြစ်တည်မှု၊ တန်ဖိုးကင်းရှင်းသော သုတေသန။
- **တည်ဆောက်မှုဆန်သော အမြင် (Constructivism):** ဖြစ်တည်မှုများစွာ၊ တန်ဖိုးများဖြင့် သက်ရောက်မှုရှိသော သုတေသန။
- **အလယ်အလတ်အမြင်များ (Middle Ground):** Postpositivism, Critical Theory, Transformative Paradigm, Pragmatism။

Pragmatism သည် သုတေသနပြုရာတွင် အသင့်လျော်ဆုံးနည်းလမ်းများကို ရွေးချယ်အသုံးပြုသော အမြင်ဖြစ်သည်။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် လူများ၏ နေ့စဉ်ဘဝကို နားလည်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။
2. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် အင်္ဂါရုပ် (၅) ချက်ဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသည်။
3. သုတေသနသည် ဖန်တီးမှုပညာတစ်ခုဖြစ်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ စနစ်ကျမှုနှင့် အထောက်အထားကို လိုက်နာမှု လိုအပ်သည်။
4. သုတေသီ၏ ဘဝအမြင်သည် သုတေသနပြုပုံကို သက်ရောက်မှုရှိသည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် လူမှုဘဝ၏ ရှုပ်ထွေးမှုများကို နားလည်ရန် အရေးပါသော ကိရိယာတစ်ခုဖြစ်ပြီး ၎င်း၏ အင်္ဂါရုပ်များ၊ ဖန်တီးမှုပညာဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဘဝအမြင်များကို သိရှိခြင်းသည် သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် အရေးပါကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၂) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနပြုလုပ်ရန် ပြင်ဆင်ခြင်း (Getting Ready to Do Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) ကို မစတင်မီ လိုအပ်သော ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ၊ လက်တွေ့ကျသော ပြင်ဆင်မှုများ၊ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ၊ နှင့် Institutional Review Board (IRB) မှ ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းအကြောင်းကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၂.၁ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ရာတွင် လိုအပ်သော ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ (Personal Attributes in Doing Field-Based Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အောင်မြင်ရန် အောက်ပါ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ လိုအပ်သည်-

အဓိကကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ-

1. **နားထောင်တတ်ခြင်း (Listening):** စကားလုံးများသာမက ကိုယ်ဟန်အမူအရာ၊ လေသံ၊ နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်၏ အခြားသော အချက်ပြမှုများကိုပါ သတိပြုနားထောင်ခြင်း။
2. **မေးခွန်းကောင်းများမေးခြင်း (Asking Good Questions):** သုတေသနအတွက် အရေးပါသော မေးခွန်းများကို သင့်လျော်သည့်အချိန်တွင် မေးတတ်ခြင်း။
3. **လေ့လာမည့်အကြောင်းအရာကို သိရှိခြင်း (Knowing Your Topic of Study):** မိမိ၏ သုတေသနအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်သော ရှိပြီးသား သုတေသနများကို လေ့လာထားခြင်း။
4. **အချက်အလက်များကို တန်ဖိုးထားခြင်း (Caring about Your Data):** စုဆောင်းရရှိသော အချက်အလက်များကို ဂရုတစိုက် ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စနစ်တကျ စီမံခြင်း။
5. **အလုပ်မျိုးစုံကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်ခြင်း (Doing Parallel Tasks):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ မှတ်စုရေးခြင်း၊ နှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းစသည့် အလုပ်မျိုးစုံကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း။

6. **ဇွဲရှိခြင်း (Persevering):** သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် ကြုံတွေ့ရသော အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ခြင်း။

၂.၂ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို စီမံခြင်း (Managing Field-Based Research)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ထိရောက်စွာ စီမံရန် အောက်ပါအချက်များကို သိရှိရန် လိုအပ်သည်။

စီမံခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **အချိန်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်း (Making Time to Think Ahead):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း နောက်ထပ်လုပ်ဆောင်ရမည့် အဆင့်များကို ကြိုတင်စီစဉ်ရန် အချိန်ပေးခြင်း။
2. **သုတေသနအဖွဲ့ကို စီမံခြင်း (Managing Field Teams):** သုတေသနအဖွဲ့ဝင်များအကြား တာဝန်များကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း။
3. **လေ့ကျင့်ခြင်း (Practicing):** သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အမှန်တကယ်မလုပ်ဆောင်မီ လေ့ကျင့်ခြင်း။
4. **ရှေ့ပြေးလေ့လာမှုပြုလုပ်ခြင်း (Doing a Pilot Study):** သုတေသနပုံစံ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စမ်းသပ်ရန် သေးငယ်သော လေ့လာမှုတစ်ခုကို ဦးစွာပြုလုပ်ခြင်း။

၂.၃ သုတေသီ၏ သုတေသနမှန်ဘီလူးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း (Acknowledging Your Research Lens)

သုတေသီတိုင်းတွင် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဘဝအတွေ့အကြုံ၊ ယုံကြည်ချက်၊ နှင့် တန်ဖိုးများအပေါ် အခြေခံသော သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens) ရှိသည်။ ဤမှန်ဘီလူးသည် သုတေသနပြုလုပ်ပုံ၊ အချက်အလက်များကို အနက်ဖွင့်ဆိုပုံတို့ကို သက်ရောက်မှုရှိသည်။

သုတေသနမှန်ဘီလူးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၏ အရေးပါမှု-

- သုတေသီသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အဓိကကိရိယာ (Main Research Instrument) ဖြစ်သည်။
- မိမိ၏ မှန်ဘီလူးကို သိရှိခြင်းဖြင့် သုတေသနတွင် ဘက်လိုက်မှု (Bias) များကို လျော့ချနိုင်သည်။
- သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို အနက်ဖွင့်ဆိုရာတွင် မိမိ၏ ရပ်တည်ချက်ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြနိုင်သည်။

၂.၄ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း (Setting and Maintaining Ethical Standards of Conduct)

သုတေသီများသည် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို လိုက်နာရန် လိုအပ်သည်။

ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **သုတေသနဂုဏ်သိက္ခာ (Research Integrity):** သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် ရိုးသားမှုနှင့် တိကျမှုရှိခြင်း။
2. **ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း (Disclosure):** သုတေသနကို သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော အခြေအနေများကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်း။
3. **ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အသင်းများ၏ ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများ (Codes of Ethics):** ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အသင်းများ၏ ကျင့်ဝတ်စည်းမျဉ်းများကို လိုက်နာခြင်း။

၂.၅ လူသားပါဝင်သူများကို ကာကွယ်ခြင်း (Protecting Human Subjects)

သုတေသနတွင် ပါဝင်သူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ရန် Institutional Review Board (IRB) မှ ခွင့်ပြုချက် ရယူရန် လိုအပ်သည်။

IRB ခွင့်ပြုချက်ရယူရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့်အချက်များ-

1. **ဆန္ဒအလျောက် သဘောတူညီချက် (Voluntary Informed Consent):** ပါဝင်သူများသည် သုတေသန၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို နားလည်ပြီး ဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ခြင်း။

2. **အန္တရာယ်နှင့် အကျိုးကျေးဇူးများကို အကဲဖြတ်ခြင်း (Assessing Risks and Benefits):** ပါဝင်သူများအတွက် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အန္တရာယ်များနှင့် အကျိုးကျေးဇူးများကို အကဲဖြတ်ခြင်း။

3. **ပါဝင်သူများကို တရားမျှတစွာ ရွေးချယ်ခြင်း (Equitable Selection):** မည်သည့်အုပ်စုကိုမျှ မတရားသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဖယ်ထုတ်ခြင်း မပြုခြင်း။

4. **ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအချက်အလက်များကို လျှို့ဝှက်ထားခြင်း (Confidentiality):** ပါဝင်သူများ၏ အထောက်အထားများကို လျှို့ဝှက်ထားရှိခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအတွက် နားထောင်တတ်ခြင်း၊ မေးခွန်းကောင်းများမေးခြင်း၊ ဇွဲရှိခြင်းစသည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးများ လိုအပ်သည်။

2. ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ထိရောက်စွာ စီမံရန် အချိန်စီမံခြင်း၊ အဖွဲ့စီမံခြင်း၊ နှင့် လေ့ကျင့်ခြင်းတို့ လိုအပ်သည်။

3. သုတေသီ၏ သုတေသနမှန်ဘီလူးကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ဘက်လိုက်မှုများကို လျှော့ချရန် အရေးပါသည်။

4. ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို လိုက်နာခြင်းနှင့် IRB ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်းသည် သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမည့် အချက်များဖြစ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို အောင်မြင်စွာ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ကျင့်ဝတ်၊ နှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ကဏ္ဍများတွင် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၃) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုတစ်ခုကို မည်သို့စတင်မည်နည်း (How to Start a Qualitative Research Study)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) လေ့လာမှုတစ်ခုကို
မည်သို့စတင်ရမည်ကို လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၃.၁ ပင်ကိုယ်မူလသုတေသနတစ်ခုကို စတင်ခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှု (The Challenge of Starting an Empirical Study)

သုတေသနလေ့လာမှုတစ်ခုကို စတင်ရာတွင် အဓိကစိန်ခေါ်မှုမှာ မိမိကိုယ်တိုင်
အချက်အလက်များကို စုဆောင်းနိုင်မည့် လေ့လာမှုအကြောင်းအရာတစ်ခုကို ရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။

အောင်မြင်စွာစတင်ရန် ရည်ရွယ်ချက် (၃) ချက်-

1. **လေ့လာမည့်အကြောင်းအရာ (Topic):** ဘာကို လေ့လာမှာလဲ။
2. **အချက်အလက်စုဆောင်းနည်း (Data Collection Method):** အချက်အလက်တွေကို
   ဘယ်လိုစုဆောင်းမှာလဲ။
3. **အချက်အလက်အရင်းအမြစ် (Source of Data):** အချက်အလက်တွေကို
   ဘယ်ကရယူမှာလဲ (ဥပမာ - ကွင်းဆင်းလေ့လာမည့်နေရာ)။

၃.၂ လေ့လာမှုဘဏ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း (Developing a Study Bank)

လေ့လာမှုဘဏ် (Study Bank) ဆိုသည်မှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုများ၏
စာရင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် သုတေသနအကြောင်းအရာ၊ နည်းလမ်းများ၊ နှင့်
အချက်အလက်အရင်းအမြစ်များကို စဉ်းစားရန် အထောက်အကူပြုသည်။

လေ့လာမှုဘဏ်တည်ဆောက်နည်း-

1. သင့်လျော်သော ဂျာနယ်များကို ရွေးချယ်ပါ။
2. ထိုဂျာနယ်များမှ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုများကို ရှာဖွေပါ။

3. လေ့လာမှုတစ်ခုစီ၏ အကြောင်းအရာ၊ နည်းလမ်း၊ နှင့် အချက်အလက်အရင်းအမြစ်ကို မှတ်သားပါ။
4. ဤအချက်အလက်များကို အသုံးပြု၍ မိမိ၏ သုတေသနအတွက် စိတ်ကူးများ ဖန်တီးပါ။

ဥပမာ-

စာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော လေ့လာမှုဘဏ်တွင် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လူမှုဝန်ထမ်း၊ စီးပွားရေး၊ နှင့် ရပ်ရွာအကြောင်းအရာများ ပါဝင်သည်။

ယနေ့ခေတ် အင်တာနက်ခေတ်မှာတော့ ကွန်ပြူတာနဲ့အင်တာနက်ဟာ လေ့လာမှုဘဏ်အတွက် အထောက်အကူများစွာ ရရှိစေပါတယ်။

၃.၃ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ မျက်နှာစာမျိုးစုံကို ဖော်ထုတ်ခြင်း (Revealing the Multifaceted World of Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အထူးပြုအမျိုးအစားများ (Specialized Types/Variants) များစွာရှိသည်။

အထူးပြုအမျိုးအစား (၁၂) မျိုး-

1. Action Research
2. Arts-Based Research
3. Autoethnography
4. Case Study
5. Critical Theory
6. Discourse Analysis
7. Ethnography
8. Ethnomethodology
9. Grounded Theory
10. Narrative Inquiry
11. Oral History

12. Phenomenology

ဤအထူးပြုအမျိုးအစားများကို လိုက်နာရန် မလိုအပ်ဘဲ အထွေထွေအရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Generalized Qualitative Research) အဖြစ် ပြုလုပ်နိုင်သည်။

၃.၄ သုတေသနစာပေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Reviewing the Research Literature)

သုတေသနစာပေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းသည် ရှိပြီးသား သုတေသနများကို သိရှိရန်နှင့် မိမိ၏ သုတေသနအတွက် နယ်ပယ်သစ်တစ်ခုကို ရှာဖွေရန် အရေးပါသည်။

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း အမျိုးအစားများ-

1. **ရွေးချယ်သော ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Selective Review):** မိမိ၏ သုတေသနနှင့် ဆက်စပ်သော လေ့လာမှုများကိုသာ အာရုံစိုက်ခြင်း။
2. **ပြည့်စုံသော ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Comprehensive Review):** အကြောင်းအရာတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်သော သုတေသနအားလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း။

၃.၅ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုအသစ်တစ်ခုကို အသေးစိတ်ဖော်ပြခြင်း (Detailing a New Qualitative Study)

သုတေသနလေ့လာမှုအသစ်တစ်ခုကို စတင်ရန် အောက်ပါအဆင့်များကို လိုက်နာနိုင်သည်-

စတင်နည်းနှစ်မျိုး-

1. **ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ဦးစွာစတင်ခြင်း (Starting with Fieldwork):** သုတေသနမေးခွန်းများကို မသတ်မှတ်မီ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ဦးစွာပြုလုပ်ခြင်း။

2. **သုတေသနမေးခွန်းများဖြင့် စတင်ခြင်း (Starting with Research Questions):** သုတေသနမေးခွန်းများကို ဦးစွာသတ်မှတ်ပြီးမှ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ပြုလုပ်ခြင်း။

သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင် (Conceptual Framework):
သုတေသန၏ အာရုံစိုက်မှု၊ သုတေသနမေးခွန်းများ၊ နှင့် လေ့လာမှု၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြသော မူဘောင်တစ်ခုဖြစ်သည်။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. သုတေသနလေ့လာမှုတစ်ခုကို စတင်ရန် အကြောင်းအရာ၊ နည်းလမ်း၊ နှင့် အရင်းအမြစ်ကို သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်သည်။
2. လေ့လာမှုဘဏ္ဍာတစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်းသည် သုတေသနအကြောင်းအရာကို စဉ်းစားရန် အထောက်အကူပြုသည်။
3. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အထူးပြုအမျိုးအစားများစွာရှိပြီး အထွေထွေပုံစံဖြင့်လည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။
4. စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ခုကို ဖန်တီးခြင်းသည် သုတေသနစတင်ရန် အရေးပါသော အဆင့်များဖြစ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုတစ်ခုကို စတင်ရန် လေ့လာမှုဘဏ္ဍာတည်ဆောက်ခြင်း၊ စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း၊ နှင့် သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင်ဖန်တီးခြင်းတို့သည် အရေးပါသော အဆင့်များဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၄) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ရွေးချယ်စရာများ (Choices in Designing Qualitative Research Studies)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) လေ့လာမှုတစ်ခုကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ပြုလုပ်နိုင်သော ရွေးချယ်မှု (၈) ချက်ကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

ရွေးချယ်မှု (၁) - လေ့လာမှုတစ်ခု၏ အစတွင် သုတေသနဒီဇိုင်းကို စတင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မစတင်ခြင်း (Starting a Research Design at the Beginning of a Study (or Not))

သုတေသနဒီဇိုင်းကို အစတွင် စတင်ခြင်းသည် အကျိုးရှိနိုင်သည် သို့မဟုတ် မရှိနိုင်ပါ။ အချို့သော အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသီများသည် ဒီဇိုင်းကို ကြိုတင်သတ်မှတ်ခြင်းမပြုဘဲ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော အချက်အလက်များပေါ် မူတည်၍ ဒီဇိုင်းကို ပြောင်းလဲလေ့ရှိသည်။

အဓိကအချက်- သုတေသနဒီဇိုင်းသည် အစမှအဆုံး ပြောင်းလဲနိုင်သော (Iterative) လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ရွေးချယ်မှု (၂) - လေ့လာမှုတစ်ခု၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေရန် အဆင့်များကို လုပ်ဆောင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မလုပ်ဆောင်ခြင်း (Taking Steps to Strengthen the Credibility of a Study (or Not))

ယုံကြည်စိတ်ချရသော လေ့လာမှု (Credible Study) ဆိုသည်မှာ အချက်အလက်များကို မှန်ကန်စွာ စုဆောင်းပြီး အနက်ဖွင့်ဆိုထားသော လေ့လာမှုဖြစ်သည်။

ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေရန် နည်းလမ်းများ-

1. **ယုံကြည်အားထားနိုင်မှု (Trustworthiness):** သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်း။
2. **တြိဂံပုံစစ်ဆေးခြင်း (Triangulation):** အထောက်အထားအရင်းအမြစ်မျိုးစုံမှ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်း။

3. **တရားဝင်မှု (Validity):** တွေ့ရှိချက်များသည် လေ့လာထားသော ကမ္ဘာကို တိကျစွာ ထင်ဟပ်စေခြင်း။
4. **ပြိုင်ဆိုင်သော တွေးခေါ်မှု (Rival Thinking):** အခြားသော ရှင်းလင်းချက်များကို စဉ်းစားခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း။

ရွေးချယ်မှု (၃) - အချက်အလက်စုဆောင်းမှုယူနစ်များ၏ ရှုပ်ထွေးမှုကို ရှင်းလင်းခြင်း (သို့မဟုတ်) မရှင်းလင်းခြင်း (Clarifying the Complexity of Data Collection Units (or Not))

အချက်အလက်စုဆောင်းမှုယူနစ် (Data Collection Unit) ဆိုသည်မှာ သုတေသနတွင် အချက်အလက်စုဆောင်းရာတွင် အသုံးပြုသော အဓိကအကြောင်းအရာဖြစ်သည်။

အချက်အလက်စုဆောင်းမှုယူနစ် အမျိုးအစားများ-

- **ကျယ်ပြန့်သောအဆင့် (Broader Level):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမည့်နေရာ၊ အဖွဲ့အစည်း။
- **ကျဉ်းမြောင်းသောအဆင့် (Narrower Level):** ပါဝင်သူများ၊ မူဝါဒများ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များ။

ဤယူနစ်များသည် အဓိကလေ့လာမှုအကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်နေရန် လိုအပ်သည်။

ရွေးချယ်မှု (၄) - နမူနာကောက်ယူခြင်းကို အာရုံစိုက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မအာရုံစိုက်ခြင်း (Attending to Sampling (or Not))

နမူနာကောက်ယူခြင်း (Sampling) ဆိုသည်မှာ လေ့လာမှုတွင် မည်သည့်အရာများကို ထည့်သွင်းမည်နှင့် မည်မျှထည့်သွင်းမည်ကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

နမူနာကောက်ယူခြင်း အမျိုးအစားများ-

1. **ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ နမူနာကောက်ယူခြင်း (Purposive Sampling):** သုတေသနအတွက် အချက်အလက်အများဆုံး ရနိုင်မည့် အရာများကို ရွေးချယ်ခြင်း။

2. **အဆင်ပြေရာ နမူနာကောက်ယူခြင်း (Convenience Sampling):** ရရှိနိုင်သော အရာများကို ရွေးချယ်ခြင်း (မနှစ်သက်သော နည်းလမ်း)။
3. **နှင်းလုံးလိမ့်နမူနာကောက်ယူခြင်း (Snowball Sampling):** ပါဝင်သူများမှ အခြားပါဝင်သူများကို ညွှန်းခြင်းဖြင့် နမူနာကောက်ယူခြင်း။

ရွေးချယ်မှု (၅) - သဘောတရားများနှင့် သီအိုရီများကို လေ့လာမှုတွင် ထည့်သွင်းခြင်း (သို့မဟုတ်) မထည့်သွင်းခြင်း (Incorporating Concepts and Theories into a Study (or Not))

သဘောတရားများ (Concepts) နှင့် သီအိုရီများ (Theories) ကို သုတေသနတွင် ထည့်သွင်းခြင်းသည် တွေ့ရှိချက်များကို ပိုမိုနားလည်စေရန် အထောက်အကူပြုသည်။

ချဉ်းကပ်နည်း နှစ်မျိုး-

1. **Inductive Approach:** အချက်အလက်များမှ သဘောတရားများကို ဖန်တီးခြင်း။
2. **Deductive Approach:** ရှိပြီးသား သဘောတရားများမှ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်း။

ရွေးချယ်မှု (၆) - လေ့လာမှုတွေ့ရှိချက်များ၏ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းနိုင်မှုကို စဉ်းစားခြင်း (သို့မဟုတ်) မစဉ်းစားခြင်း (Being Concerned with the Generalizability or Transferability of a Study's Findings (or Not))

ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု (Generalizability) ဆိုသည်မှာ လေ့လာမှုတွေ့ရှိချက်များသည် အခြားအခြေအနေများတွင်လည်း သက်ရောက်မှုရှိခြင်းဖြစ်သည်။

ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု အမျိုးအစားများ-

1. **ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု (Analytic Generalization):** သဘောတရားများကို အခြေခံ၍ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှုကို ဆင်ခြင်ခြင်း။

2. **လွှဲပြောင်းနိုင်မှု (Transferability):** လေ့လာမှုတွေ့ရှိချက်များသည် အခြားအခြေအနေများတွင် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်ခြေ။

ရွေးချယ်မှု (၇) - သုတေသနပရိုတိုကောတစ်ခုကို ပြင်ဆင်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မပြင်ဆင်ခြင်း (Preparing a Research Protocol (or Not))

သုတေသနပရိုတိုကော (Research Protocol) ဆိုသည်မှာ သုတေသနပြုလုပ်ရာတွင် လိုက်နာရမည့် လမ်းညွှန်ချက်များဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာကဲ့သို့ တောင့်တင်းခြင်းမရှိဘဲ သုတေသီ၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ပရိုတိုကော၏ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- သုတေသန၏ ဦးတည်ချက်ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း။
- အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုဆောင်းနိုင်ခြင်း။
- တွေ့ရှိချက်များကို အတည်ပြုနိုင်ခြင်း။

ရွေးချယ်မှု (၈) - အစောပိုင်းအဆင့်တွင် ပါဝင်သူများ၏ တုံ့ပြန်ချက်ကို ရယူရန် စီစဉ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) မစီစဉ်ခြင်း (Planning at an Early Stage (or Not) to Obtain Participant Feedback)

ပါဝင်သူများ၏ တုံ့ပြန်ချက် (Participant Feedback) ကို ရယူခြင်းသည် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ၏ တိကျမှုကို မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။

တုံ့ပြန်ချက်ရယူခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- အချက်အလက်များ၏ တိကျမှုကို အတည်ပြုနိုင်ခြင်း။
- ပါဝင်သူများနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်နိုင်ခြင်း။
- သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြုပြင်နိုင်ခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဒီဇိုင်းတွင် ရွေးချယ်စရာများစွာရှိသည်။
2. ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသည်။
3. အချက်အလက်စုဆောင်းမှုယူနစ်များနှင့် နမူနာကောက်ယူခြင်းသည် သုတေသနဒီဇိုင်း၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သည်။
4. သဘောတရားများ၊ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု၊ သုတေသနပရိုတိုကော၊ နှင့် ပါဝင်သူများ၏ တုံ့ပြန်ချက်တို့သည် သုတေသနဒီဇိုင်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အချက်များဖြစ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနလေ့လာမှုတစ်ခုကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ရွေးချယ်စရာများစွာရှိပြီး သုတေသီသည် မိမိ၏ သုတေသနအတွက် သင့်လျော်သော ရွေးချယ်မှုများကို ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၅) - ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Doing Fieldwork)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) တွင် အဓိကကျသော ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Fieldwork) ၏ လက်တွေ့ကျသော ကဏ္ဍများကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၅.၁ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းအကြောင်း တွေးတောခြင်း (Thinking about Doing Fieldwork)

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းဆိုသည်မှာ လက်တွေ့ဘဝနေရာများ (Real-World Settings) တွင် လူများ၏ နေ့စဉ်ဘဝကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

- လက်တွေ့ဘဝနေရာများတွင် ပြုလုပ်ခြင်း။
- လူများနှင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း။
- မျှော်လင့်မထားသော အဖြစ်အပျက်များကို ရင်ဆိုင်ခြင်း။
- ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်း။

ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း-

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမစတင်မီ လေ့လာမည့်နေရာအကြောင်း ကြိုတင်လေ့လာထားခြင်း၊ လူသားပါဝင်သူများအတွက် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ခွင့်ပြုချက်များ ရယူထားခြင်းတို့ လိုအပ်သည်။

၅.၂ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာတွင် အလုပ်လုပ်ခြင်း (Working in the Field)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာ အမျိုးအစားများ-

1. သေးငယ်သော လူအုပ်စုများ (ဥပမာ - ဂိုဏ်းများ၊ အလုပ်အဖွဲ့များ)
2. တူညီသော ပထဝီဝင်နေရာတွင် နေထိုင်သူများ (ဥပမာ - ရပ်ကွက်များ)
3. အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ နေရာများ (ဥပမာ - ကျောင်းများ၊ ဆေးခန်းများ)

4. ဆက်စပ်မှုမရှိသော လူအုပ်စုများ (ဥပမာ - တူညီသော ကျန်းမာရေးပြဿနာရှိသူများ)

အများပြည်သူနှင့် ကိုယ်ပိုင်နေရာများ-

အများပြည်သူဆိုင်ရာနေရာများတွင် ခွင့်ပြုချက်မလိုအပ်သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်နေရာများတွင် လေ့လာခွင့်ရယူရန် လိုအပ်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာချိန်-

လေ့လာမှု၏ သဘောသဘာဝအပေါ်မူတည်၍ ရက်အနည်းငယ်မှ နှစ်များအထိ ကြာနိုင်သည်။

၅.၃ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်း (Gaining and Maintaining Access to the Field)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်းသည် တစ်ကြိမ်တည်းသော အဖြစ်အပျက်မဟုတ်ဘဲ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်း၏ အဆင့်များ-

1. **တံခါးစောင့် (Gatekeeper) ကို ရှာဖွေခြင်း:** လေ့လာမည့်နေရာ၏ တာဝန်ရှိသူကို ဆက်သွယ်ခြင်း။
2. **ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း:** နေရာ၏ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ခြင်း။
3. **အခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းလင်းခြင်း:** မိမိ၏ သုတေသီအခန်းကဏ္ဍကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်း။
4. **ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းခြင်း:** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတစ်လျှောက်လုံး ဆက်ဆံရေးကို ထိန်းသိမ်းခြင်း။

၅.၄ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုဆက်ဆံရေးကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း (Nurturing Field Relationships)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်ရန် အရေးကြီးသည်။

ဆက်ဆံရေးကောင်းမွန်ရန် အချက်များ-

1. **မိမိကိုယ်ကို စစ်မှန်စွာ ဖော်ပြခြင်း (Authentic Self):** သုတေသီအဖြစ် မိမိကိုယ်ကို ရိုးရိုးသားသား ဖော်ပြခြင်း။
2. **လေးစားမှုရှိခြင်း (Respect):** ပါဝင်သူများကို လေးစားစွာ ဆက်ဆံခြင်း။
3. **အကူအညီပေးခြင်း (Doing Favors):** သေးငယ်သော အကူအညီများပေးခြင်းဖြင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း။
4. **မျှော်လင့်မထားသော အဖြစ်အပျက်များကို ရင်ဆိုင်ခြင်း (Coping with Unexpected Events):** ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိပြီး အခြေအနေအလိုက် လိုက်လျောညီထွေရှိခြင်း။

၅.၅ ပါဝင်သူ-လေ့လာသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း (Doing Participant-Observation)

ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ (Participant-Observer) ဆိုသည်မှာ သုတေသီသည် လေ့လာမည့်နေရာတွင် ပါဝင်ပြီး တစ်ချိန်တည်းတွင် လေ့လာမှတ်သားခြင်းဖြစ်သည်။

ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ၏ အခန်းကဏ္ဍများ-

- ပါဝင်သူ (Participant) - နေရာ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ပါဝင်ခြင်း။
- လေ့လာသူ (Observer) - အဖြစ်အပျက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း။

သုတေသီသည် အဓိကကိရိယာ (Researcher as Instrument)-
အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် သုတေသီကိုယ်တိုင် အချက်အလက်စုဆောင်းရာတွင် အဓိကကိရိယာဖြစ်သည်။

၅.၆ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများသို့ သွားရောက်ခြင်း (Making Site Visits)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများသို့ သွားရောက်ခြင်း (Site Visit) သည် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၏ တရားဝင်နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာသွားရောက်ခြင်း၏ အင်္ဂါရပ်များ-

- ရက်အနည်းငယ်သာ ကြာတတ်သည်။
- သုတေသီအများအပြား ပါဝင်နိုင်သည်။
- ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော အချိန်ဇယားအတိုင်း လုပ်ဆောင်သည်။
- နေရာများစွာကို လေ့လာနိုင်သည်။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းသည် လက်တွေ့ဘဝနေရာများတွင် ပြုလုပ်ပြီး ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း ပါဝင်သည်။
2. ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်သည်။
3. ပါဝင်သူ-လေ့လာသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်သည်။
4. သုတေသီသည် အချက်အလက်စုဆောင်းရာတွင် အဓိကကိရိယာဖြစ်သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်း၊ ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ပါဝင်သူ-လေ့လာသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် အရေးပါသော ကျွမ်းကျင်မှုများဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၆) - အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်းများ (Data Collection Methods)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) တွင် အသုံးပြုသော အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်း (၄) မျိုးကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၆.၁ အချက်အလက်ဆိုတာ ဘာလဲ (What Are Data?)

အချက်အလက် (Data) ဆိုသည်မှာ အတွေ့အကြုံ၊ လေ့လာခြင်း၊ သို့မဟုတ် စမ်းသပ်မှုတစ်ခုမှ ရရှိသော မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် အချက်အလက်များဖြစ်သည်။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် သုတေသီသည် အဓိကကိရိယာဖြစ်သောကြောင့် အချက်အလက်များသည် သုတေသီ၏ တွေးခေါ် ပုံနှင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပုံတို့ဖြင့် စစ်ထုတ်ခံရသည်။

၆.၂ အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်း (၄) မျိုး မိတ်ဆက် (Introduction to Four Types of Data Collection Methods)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်း (၄) မျိုးရှိသည်-

အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်း (၄) မျိုး-

1. **တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (Interviewing)**
2. **လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း (Observing)**
3. **စုဆောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း (Collecting and Examining)**
4. **ခံစားချက်များ (Feelings)**

၆.၃ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (Interviewing)

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အသုံးအများဆုံး နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း အမျိုးအစားများ-

1. **ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (Structured Interview):** ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော မေးခွန်းများကို တူညီစွာ မေးခြင်း။

2. **အရည်အသွေးဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (Qualitative Interview):** စကားပြောဆိုမှုပုံစံဖြင့် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသော မေးခွန်းများကို မေးခြင်း။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၏ အင်္ဂါရုပ်များ-

- စကားပြောဆိုမှုပုံစံ (Conversational Mode)
- ပွင့်လင်းသောမေးခွန်းများ (Open-Ended Questions)
- ပါဝင်သူ၏ စကားလုံးများကို အလေးထားခြင်း
- မေးခွန်းများကို ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်း

အုပ်စုလိုက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (Focus Group Interviewing):
လူအုပ်စုတစ်စုကို စုစည်းပြီး အကြောင်းအရာတစ်ခုအကြောင်း ဆွေးနွေးခြင်း။

၆.၄ လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း (Observing)

လေ့လာကြည့်ရှုခြင်းသည် သုတေသီကိုယ်တိုင် မျက်မြင်တွေ့ရှိသော အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်းဖြစ်သည်။

လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း၏ အင်္ဂါရုပ်များ-

- မည်သည့်အချိန်နှင့် မည်သည့်နေရာတွင် လေ့လာရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။
- မည်သည့်အရာကို လေ့လာရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။
- သွယ်ဝိုက်သော တိုင်းတာမှုများ (Unobtrusive Measures) ကို အသုံးပြုခြင်း။
- အခြားအရင်းအမြစ်များနှင့် တြိဂံပုံစစ်ဆေးခြင်း (Triangulation) ပြုလုပ်ခြင်း။

၆.၅ စုဆောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း (Collecting and Examining)

စာရွက်စာတမ်းများ၊ ပစ္စည်းများ၊ မှတ်တမ်းများ၊ နှင့် ဗီဒီယိုများကို စုဆောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်းဖြစ်သည်။

စုဆောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း၏ အင်္ဂါရုပ်များ-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ပစ္စည်းများကို စုဆောင်းခြင်း။
- အင်တာနက်မှ ဆက်စပ်အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခြင်း။
- စာရွက်စာတမ်းများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းနှင့် ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း။

၆.၆ ခံစားချက်များ (Feelings)

ခံစားချက်များသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အရေးပါသော အချက်အလက်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။

ခံစားချက်အမျိုးအစားများ-

1. **ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ခံစားချက်များ:** ပူခြင်း၊ အေးခြင်း၊ ဆူညံခြင်း။
2. **လူများအကြောင်း ခံစားချက်များ:** တစ်စုံတစ်ဦးသည် မှီခိုနေသည် သို့မဟုတ် ပုန်ကန်နေသည်။
3. **ပင်ကိုယ်ခံစားချက်များ (Intuitions):** အခြေအနေတစ်ခုအကြောင်း ဗီဇခံစားချက်။

၆.၇ အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းအားလုံးအတွက် သင့်လျော်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

(Desirable Practices Pertinent to All Modes of Data Collection)

အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းအားလုံးအတွက် အောက်ပါအလေ့အကျင့်များကို လိုက်နာသင့်သည်။

သင့်လျော်သော အလေ့အကျင့်များ-

1. **နားထောင်တတ်ခြင်း (Being a Good Listener):** စကားလုံးများသာမက ကိုယ်ဟန်အမူအရာများကိုပါ သတိပြုခြင်း။

2. **စူးစမ်းလိုစိတ်ရှိခြင်း (Being Inquisitive):** အချက်အလက်များကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း မေးမြန်းခြင်း။

3. **အချိန်ကို စီမံခြင်း (Managing Time):** ပါဝင်သူများ၏ အချိန်ကို လေးစားခြင်းနှင့် မိမိအချိန်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်း။

4. **အထောက်အထားအမျိုးအစားများကို ခွဲခြားခြင်း (Distinguishing Types of Evidence):** ကိုယ်တိုင်တွေ့ရှိသော၊ အခြားသူပြောသော နှင့် သုံးဆင့်ခံ အထောက်အထားများကို ခွဲခြားခြင်း။

5. **တြိဂံပုံစံဆွဲခြင်း (Triangulating Evidence):** အရင်းအမြစ်မျိုးစုံမှ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်း (၄) မျိုးရှိသည်။
2. တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းသည် အသုံးအများဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပြီး စကားပြောဆိုမှုပုံစံဖြင့် ပြုလုပ်သည်။
3. လေ့လာကြည့်ရှုခြင်းသည် သုတေသီကိုယ်တိုင် မျက်မြင်တွေ့ရှိသော အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်းဖြစ်သည်။
4. စုဆောင်းခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်းသည် စာရွက်စာတမ်းများနှင့် ပစ္စည်းများကို စုဆောင်းခြင်းဖြစ်သည်။
5. ခံစားချက်များသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အရေးပါသော အချက်အလက်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနည်းလမ်းမျိုးစုံရှိပြီး သုတေသီသည် မိမိ၏ သုတေသနအတွက် သင့်လျော်သော နည်းလမ်းများကို ရွေးချယ်အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၇) - အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း (Recording Data)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) တွင် အချက်အလက်များကို မည်သို့မှတ်တမ်းတင်ရမည်ကို လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၇.၁ ဘာကို မှတ်တမ်းတင်ရမည်နည်း (What to Record)

မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။

မှတ်တမ်းတင်ရန် အဓိကအချက်များ-

1. **အကုန်လုံးကို မှတ်တမ်းတင်ရန် ကြိုးစားခြင်း (Recording Everything) နှင့် လွန်ကဲစွာ ရွေးချယ်ခြင်း (Being Too Selective) ကြား မျှတမှု:** အလွန်အကျွံမှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် အနည်းငယ်သာမှတ်တမ်းတင်ခြင်းကို ရှောင်ရှားရန်။
2. **လုပ်ဆောင်ချက်များကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်း (Highlighting Actions):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို အာရုံစိုက်ခြင်း။
3. **စကားလုံးများကို အတိအကျ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း (Capturing Words Verbatim):** ပါဝင်သူများ၏ စကားလုံးများကို မူရင်းအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခြင်း။
4. **သုတေသနမေးခွန်းများကို သတိရခြင်း (Remembering Research Questions):** မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် သုတေသနမေးခွန်းများနှင့် ဆက်စပ်နေရန်။

၇.၂ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ချိန်တွင် မှတ်စုရေးသားခြင်းအလေ့အကျင့်များ (Note-Taking Practices When Doing Fieldwork)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြုလုပ်ချိန်တွင် မှတ်စုရေးသားခြင်းသည် အရေးပါသော ကျွမ်းကျင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။

မှတ်စုရေးသားခြင်းဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ-

1. **ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း (Being Prepared):** မှတ်စုရေးရန် ကိရိယာများကို အမြဲအဆင်သင့်ထားရှိခြင်း။
2. **မှတ်စုများကို စနစ်တကျပြုလုပ်ခြင်း (Setting Up Notes):** ရက်စွဲ၊ အချိန်၊ နှင့် စာမျက်နှာနံပါတ်တို့ကို ထည့်သွင်းခြင်း။
3. **ကိုယ်ပိုင်အတိုကောက်စနစ်ဖန်တီးခြင်း (Developing Transcribing Language):** မြန်ဆန်စွာ မှတ်တမ်းတင်ရန် အတိုကောက်များကို အသုံးပြုခြင်း။
4. **ပုံများနှင့် ပုံကြမ်းများရေးဆွဲခြင်း (Creating Drawings and Sketches):** နေရာ၏ အပြင်အဆင်နှင့် ဆက်ဆံရေးများကို ပုံဖြင့်မှတ်တမ်းတင်ခြင်း။

၇.၃ ကွင်းဆင်းမှတ်စုများကို ပိုမိုပြည့်စုံသော မှတ်စုများအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်း (Converting Field Notes into Fuller Notes)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ရေးသားထားသော မှတ်စုများကို ပိုမိုပြည့်စုံအောင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။

မှတ်စုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၏ အဆင့်များ-

1. **အမြန်ဆုံးပြောင်းလဲခြင်း (Converting Quickly):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုပြီးပြီးချင်း မှတ်စုများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း။
2. **အနည်းဆုံးလိုအပ်ချက် (Minimum Requirement):** နားမလည်နိုင်သော အတိုကောက်များနှင့် စကားလုံးများကို ရှင်းလင်းအောင်ရေးသားခြင်း။
3. **မှတ်စုများကို မြှင့်တင်ခြင်း (Enhancing Notes):** ကိုယ်ပိုင်ထင်မြင်ချက်များ၊ ကောက်ချက်များ နှင့် ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းခြင်း။
4. **မှတ်စုများကို အတည်ပြုခြင်း (Verifying Notes):** အချက်အလက်များ၏ တိကျမှုကို စစ်ဆေးခြင်း။

၇.၄ စာရေးခြင်းမှတစ်ပါး အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း (Recording Data through Modes Other Than Writing)

အသံသွင်းခြင်း၊ ဗီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်း၊ နှင့် ဓာတ်ပုံရိုက်ခြင်းတို့သည် အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရန် အခြားနည်းလမ်းများဖြစ်သည်။

အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၏ အချက်များ-

1. **ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်း (Obtaining Permission):** အသံသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဗီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းအတွက် ပါဝင်သူများထံမှ ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်း။
2. **ကိရိယာများကို ကျွမ်းကျင်စွာအသုံးပြုခြင်း (Mastering Devices):** မှတ်တမ်းတင်ရေးကိရိယာများကို ကြိုတင်လေ့ကျင့်အသုံးပြုခြင်း။
3. **မှတ်တမ်းများကို လုံခြုံစွာထားရှိခြင်း (Maintaining Security):** မှတ်တမ်းများကို လုံခြုံစွာ သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် မျှဝေခြင်း။
4. **ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် တည်းဖြတ်ခြင်း (Reviewing and Editing):** မှတ်တမ်းများကို ပြန်လည်နားထောင်ခြင်းနှင့် တည်းဖြတ်ခြင်း။

၇.၅ ကိုယ်ပိုင်ဂျာနယ်တစ်စောင် ထားရှိခြင်း (Keeping a Personal Journal)

ကိုယ်ပိုင်ဂျာနယ်တစ်စောင် ထားရှိခြင်းသည် သုတေသီ၏ ခံစားချက်များ၊ တွေးခေါ်ပုံများ နှင့် သုတေသနအတွေ့အကြုံများကို မှတ်တမ်းတင်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။

ကိုယ်ပိုင်ဂျာနယ်၏ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- သုတေသီ၏ သုတေသနမှန်ဘီလူးကို နားလည်စေခြင်း။
- ဘက်လိုက်မှုများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်း။
- သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြန်လည်သုံးသပ်နိုင်ခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရာတွင် မျှတမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။
2. ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း မှတ်စုရေးသားခြင်းသည် အရေးပါသော ကျွမ်းကျင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။
3. ကွင်းဆင်းမှတ်စုများကို ပိုမိုပြည့်စုံအောင် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းသည် အချက်အလက်များ၏ တိကျမှုကို မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။
4. အသံသွင်းခြင်း၊ ဗီဒီယိုရိုက်ကူးခြင်းတို့သည် အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရန် အခြားနည်းလမ်းများဖြစ်သည်။
5. ကိုယ်ပိုင်ဂျာနယ်တစ်စောင် ထားရှိခြင်းသည် သုတေသီ၏ တွေးခေါ် ပုံကို နားလည်ရန် အထောက်အကူပြုသည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွင် အချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး မှတ်စုရေးသားခြင်း၊ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ နှင့် အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းတို့သည် သုတေသန၏ အရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၈) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ အပိုင်း (၁) - စုစည်းခြင်း၊ ခွဲထုတ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Analyzing Qualitative Data, I: Compiling, Disassembling, and Reassembling)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၏ ပထမအဆင့် (၃) ခုဖြစ်သည့် **စုစည်းခြင်း (Compiling)**၊ **ခွဲထုတ်ခြင်း (Disassembling)**၊ နှင့် **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling)** တို့ကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၈.၁ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းအဆင့် (၅) ဆင့်၏ ခြုံငုံသုံးသပ်ချက် (Overview of Five Analytic Phases)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းတွင် အဆင့် (၅) ဆင့်ပါဝင်သည်-

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းအဆင့် (၅) ဆင့်-

1. **စုစည်းခြင်း (Compiling):** အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းခြင်း။
2. **ခွဲထုတ်ခြင်း (Disassembling):** အချက်အလက်များကို သေးငယ်သော အပိုင်းများအဖြစ် ခွဲထုတ်ခြင်း။
3. **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling):** ခွဲထုတ်ထားသော အပိုင်းများကို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပုံစံသစ်ဖြင့် ပြန်လည်စုစည်းခြင်း။
4. **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting):** ပြန်လည်စုစည်းထားသော အချက်အလက်များမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်း။
5. **ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding):** သုတေသန၏ နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်များကို ရေးဆွဲခြင်း။

၈.၂ အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းခြင်း (Compiling an Orderly Set of Data)

ပထမအဆင့်မှာ အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းခြင်းဖြစ်သည်။

စုစည်းခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

1. **ဒေတာဘေ့စ်တစ်ခု ဖန်တီးခြင်း (Creating a Database):** ကွင်းဆင်းမှတ်စုများနှင့် အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းခြင်း။
2. **မှတ်စုများကို ပြန်လည်ဖတ်ရှုခြင်း (Rereading):** ကွင်းဆင်းမှတ်စုများကို ပြန်လည်ဖတ်ရှုပြီး အချက်အလက်များကို ပြန်လည်သိရှိခြင်း။
3. **တသမတ်တည်းသော ပုံစံချခြင်း (Consistent Format):** အချက်အလက်အားလုံးကို တူညီသော ပုံစံဖြင့် စီစဉ်ခြင်း။
4. **ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲကို အသုံးပြုခြင်း (Using Software):** အချက်အလက်များကို စုစည်းရန် ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲကို အသုံးပြုခြင်း။

၈.၃ အချက်အလက်များကို ခွဲထုတ်ခြင်း (Disassembling Data)

ဒုတိယအဆင့်မှာ အချက်အလက်များကို သေးငယ်သော အပိုင်းများအဖြစ် ခွဲထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ခွဲထုတ်ခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

1. **ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်း (Coding):** အချက်အလက်အပိုင်းများကို အမျိုးအစားခွဲရန် ကုဒ်များသတ်မှတ်ခြင်း။
2. **ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှတ်စုများ (Analytic Memos):** ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းအတွင်း ပေါ်ပေါက်လာသော အတွေးအမြင်များကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း။
3. **ကုဒ်မသတ်မှတ်ဘဲ ခွဲထုတ်ခြင်း (Disassembling without Coding):** အချက်အလက်များကို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော အုပ်စုများအဖြစ် ခွဲခြားခြင်း။

၈.၄ အချက်အလက်များကို ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling Data)

တတိယအဆင့်မှာ ခွဲထုတ်ထားသော အချက်အလက်များကို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပုံစံသစ်ဖြင့် ပြန်လည်စုစည်းခြင်းဖြစ်သည်။

ပြန်လည်စုစည်းခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

1. **ပုံစံများကို ရှာဖွေခြင်း (Looking for Patterns):** အချက်အလက်များတွင် ပုံစံများနှင့် အကြောင်းအရာများကို ရှာဖွေခြင်း။
2. **ဇယားများနှင့် မက်ထရစ်များကို အသုံးပြုခြင်း (Using Arrays and Matrices):** အချက်အလက်များကို ဇယားများနှင့် မက်ထရစ်များဖြင့် စီစဉ်ခြင်း။
3. **အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (Constant Comparisons):** အချက်အလက်များကို အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။
4. **ဆန့်ကျင်ဘက်အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခြင်း (Negative Cases):** ပုံစံနှင့် မကိုက်ညီသော အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခြင်း။
5. **ပြိုင်ဆိုင်သော ရှင်းလင်းချက်များကို စဉ်းစားခြင်း (Rival Thinking):** အခြားသော ရှင်းလင်းချက်များကို စဉ်းစားခြင်း။

၈.၅ ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲကို အသုံးပြုခြင်း (Using Computer Software)

ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲ (Computer-Assisted Qualitative Data Analysis Software - CAQDAS) ကို အသုံးပြုခြင်းသည် အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန် အထောက်အကူပြုနိုင်သည်။

CAQDAS ၏ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းနိုင်ခြင်း။
- ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ရှာဖွေခြင်းကို လွယ်ကူစေခြင်း။
- ဇယားများနှင့် မက်ထရစ်များကို ဖန်တီးနိုင်ခြင်း။

သတိပြုရန်- CAQDAS သည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို အလိုအလျောက်မလုပ်ဆောင်ဘဲ သုတေသီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုသာ ပံ့ပိုးပေးသည်။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းတွင် အဆင့် (၅) ဆင့်ပါဝင်သည်။
2. ပထမအဆင့်မှာ အချက်အလက်များကို စနစ်တကျ စုစည်းခြင်းဖြစ်သည်။
3. ဒုတိယအဆင့်မှာ အချက်အလက်များကို ခွဲထုတ်ခြင်းဖြစ်ပြီး ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်း ပါဝင်နိုင်သည်။
4. တတိယအဆင့်မှာ ခွဲထုတ်ထားသော အချက်အလက်များကို ပြန်လည်စုစည်းခြင်းဖြစ်သည်။
5. ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲကို အသုံးပြုခြင်းသည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို ပံ့ပိုးနိုင်သော်လည်း သုတေသီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ လိုအပ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းသည် စနစ်ကျသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စုစည်းခြင်း၊ ခွဲထုတ်ခြင်း၊ နှင့် ပြန်လည်စုစည်းခြင်းတို့သည် အချက်အလက်များမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူရန် အခြေခံအဆင့်များဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၉) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ အပိုင်း (၂) - အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကောက်ချက်ချခြင်း (Analyzing Qualitative Data, II: Interpreting and Concluding)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၏ နောက်ဆုံးအဆင့် (၂) ခုဖြစ်သည့် **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)** နှင့် **ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)** တို့ကို အသေးစိတ် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၉.၁ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် ပြန်လည်စုစည်းထားသော အချက်အလက်များမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

1. **ပြည့်စုံမှု (Completeness):** အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အစ၊ အလယ်၊ အဆုံးရှိရန်။
2. **တရားမျှတမှု (Fairness):** အခြားသူများလည်း အလားတူ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်ရန်။
3. **တိကျမှု (Empirical Accuracy):** အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အချက်အလက်များကို တိကျစွာ ကိုယ်စားပြုရန်။
4. **တန်ဖိုးထပ်တိုးမှု (Value-Added):** အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အသစ်သော ထိုးထွင်းသိမြင်မှုကို ပေးရန်။
5. **ယုံကြည်စိတ်ချရမှု (Credibility):** အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပညာရှင်များက လက်ခံနိုင်ရန်။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းပုံစံ (၃) မျိုး-

1. **ဖော်ပြချက် (Description):** အချက်အလက်များကို အသေးစိတ် ဖော်ပြခြင်း။
2. **ဖော်ပြချက်နှင့် လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်း (Description Plus Call for Action):** ဖော်ပြချက်နှင့်အတူ လုပ်ဆောင်ရန် အကြံပြုခြင်း။

3. **ရှင်းလင်းချက် (Explanation):** အချက်အလက်များကို အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ရှင်းလင်းခြင်း။

၉.၂ ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)

ကောက်ချက်ချခြင်းသည် သုတေသန၏ နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်များကို ရေးဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။

ကောက်ချက်ချခြင်းပုံစံ (၅) မျိုး-

1. **သုတေသနအသစ်များအတွက် တောင်းဆိုခြင်း (Calling for New Research):** နောက်ထပ်သုတေသနများ ပြုလုပ်ရန် အကြံပြုခြင်း။
2. **လူမှုရေးပုံစံများကို စိန်ခေါ်ခြင်း (Challenging Social Stereotypes):** လက်ခံထားသော လူမှုရေးပုံစံများကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်း။
3. **သဘောတရားအသစ်များ ဖန်တီးခြင်း (New Concepts and Theories):** လူမှုအပြုအမူအတွက် သဘောတရားအသစ်များ ဖန်တီးခြင်း။
4. **ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု (Generalizing):** တွေ့ရှိချက်များကို အခြားအခြေအနေများသို့ သက်ရောက်နိုင်ကြောင်း ဖော်ပြခြင်း။
5. **လုပ်ဆောင်ချက်ကို လှုံ့ဆော်ခြင်း (Taking Action):** သုတေသနတွေ့ရှိချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ရန် တိုက်တွန်းခြင်း။

၉.၃ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကောက်ချက်ချခြင်းကြား ဆက်စပ်မှု (Relationship Between Interpreting and Concluding)

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကောက်ချက်ချခြင်းတို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ်နေပြီး သုတေသန၏ အဓိကရလဒ်များကို ဖော်ပြသည်။

အဓိကအချက်များ-

- အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် အချက်အလက်များမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။

- ကောက်ချက်ချခြင်းသည် သုတေသန၏ အဓိကရလဒ်များကို ခြုံငုံဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။
- ကောက်ချက်ချခြင်းသည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များအပေါ် အခြေခံသည်။
- ကောက်ချက်ချခြင်းသည် သုတေသန၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြသည်။

၉.၄ ဥပမာလေ့လာမှု (Sample Study)

ဥပမာလေ့လာမှုတစ်ခုမှာ တက္ကသိုလ်နှင့် K-12 ကျောင်းများကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။

ဥပမာလေ့လာမှု၏ အဆင့်များ-

1. **ဒေတာဘေ့စ်စုစည်းခြင်း (Compiling Database):** ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (၄၈) ခုအတွက် အချက်အလက်များကို စုစည်းခြင်း။
2. **ခွဲထုတ်ခြင်း (Disassembling):** တက္ကသိုလ်ဆရာများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို အမျိုးအစားခွဲခြင်း။
3. **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling):** လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဇယားဖြင့် စီစဉ်ခြင်း။
4. **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting):** ရေရှည်တည်တံ့နိုင်သော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ခြင်း။
5. **ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding):** အနာဂတ်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် အကြံပြုချက်များ ပေးခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် ပြန်လည်စုစည်းထားသော အချက်အလက်များမှ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်းဖြစ်သည်။
2. အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းပုံစံ (၃) မျိုးရှိသည်။

3. ကောက်ချက်ချခြင်းသည် သုတေသန၏ နိဂုံးချုပ်ကောက်ချက်များကို ရေးဆွဲခြင်းဖြစ်သည်။
4. ကောက်ချက်ချခြင်းပုံစံ (၅) မျိုးရှိသည်။
5. အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကောက်ချက်ချခြင်းတို့သည် သုတေသန၏ အဓိကရလဒ်များကို ဖော်ပြသည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၏ နောက်ဆုံးအဆင့်များဖြစ်သည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် ကောက်ချက်ချခြင်းတို့သည် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ ဖော်ပြရန်နှင့် သုတေသန၏ အရေးပါမှုကို ဖော်ပြရန် အရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၁၀) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်း (Displaying Qualitative Data)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) တွင် စုဆောင်းရရှိသော အချက်အလက်များကို မည်သို့ပြသရမည်ကို လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၁၀.၁ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှု (The Challenge of Presenting Qualitative Data)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များသည် စာသားပုံစံ (ဥပမာ - ကိုးကားချက်များ၊ ဘဝဖြစ်ရပ်မှတ်တမ်းများ) ဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ဤအချက်အလက်များကို ဆွဲဆောင်မှုရှိပြီး နားလည်လွယ်အောင် ပြသရန်မှာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။

ပြသခြင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်-

- အချက်အလက်များကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ဖော်ပြခြင်း။
- စာဖတ်သူများ နားလည်လွယ်စေရန်။
- တွေ့ရှိချက်များ၏ အရေးပါမှုကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်း။

၁၀.၂ ပါဝင်သူများအကြောင်း ဇာတ်ကြောင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ (Narrative Data about the Participants)

ပါဝင်သူများ၏ စကားလုံးများနှင့် အတွေ့အကြုံများကို ဇာတ်ကြောင်းပုံစံဖြင့် ပြသခြင်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။

ပြသခြင်းပုံစံများ-

1. **ကိုးကားချက်တိုများ (Brief Quotations):** ပါဝင်သူများ၏ စကားလုံးများကို စာပိုဒ်များအတွင်း ထည့်သွင်းခြင်း။

2. **ရှည်လျားသော တင်ပြချက်များ (Lengthier Presentations):** ပါဝင်သူတစ်ဦးချင်းစီအကြောင်း စာပိုဒ်များစွာဖြင့် ဖော်ပြခြင်း။
3. **အခန်းတစ်ခုလုံး တင်ပြခြင်း (Chapter-Long Presentations):** ပါဝင်သူတစ်ဦး၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းကို အခန်းတစ်ခုလုံးဖြင့် ဖော်ပြခြင်း။
4. **ပါဝင်သူများအကြောင်း အချက်အလက်များ (Information about Different Participants):** ပါဝင်သူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ဘဝဇာတ်ကြောင်းကို မပြုလုပ်ဘဲ ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများကို ဖော်ပြခြင်း။

၁၀.၃ ဇယားများ၊ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ရုပ်ပုံများနှင့် ဆက်စပ်တင်ပြချက်များ (Tabular, Graphic, Pictorial, and Related Presentations)

ဇယားများ၊ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ဓာတ်ပုံများသည် အချက်အလက်များကို မြင်သာထင်သာရှိအောင် ပြသရန် အထောက်အကူပြုသည်။

ပြသခြင်းပုံစံများ-

1. **စာသားဇယားများနှင့် စာရင်းများ (Word Tables and Lists):** အချက်အလက်များကို အတန်းများနှင့် ကော်လံများဖြင့် စီစဉ်ခြင်း။
2. **ဂရပ်ဖစ်များနှင့် ပုံများ (Graphics and Drawings):** မြေပုံများ၊ အဖွဲ့အစည်းဇယားများ၊ စီးဆင်းမှုဇယားများ။
3. **ဓာတ်ပုံများနှင့် မျိုးပွားပုံများ (Photographs and Reproductions):** လေ့လာမှုနေရာ၊ ပါဝင်သူများ၏ ဓာတ်ပုံများ။

၁၀.၄ ပါးစပ်ဖြင့် တင်ပြချက်များအတွက် ဆလိုက်များဖန်တီးခြင်း (Creating Slides to Accompany Oral Presentations)

ဆလိုက်များသည် ပါးစပ်ဖြင့် တင်ပြချက်များကို ပိုမိုထိရောက်စေရန် အထောက်အကူပြုသည်။

ဆလိုက်ဖန်တီးခြင်းဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များ-

1. **ရိုးရှင်းပြီး ရှင်းလင်းခြင်း (Simplicity and Clarity):** ဆလိုက်တစ်ခုတွင် အချက်အလက်နည်းနည်းဖြင့် ရှင်းလင်းအောင် ဖော်ပြခြင်း။
2. **အရောင်များကို ထိရောက်စွာအသုံးပြုခြင်း (Effective Use of Colors):** အရောင်များကို အလွန်အကျွံမသုံးဘဲ အဓိကအချက်များကို မီးမောင်းထိုးပြရန် အသုံးပြုခြင်း။
3. **သင်္ကေတများနှင့် အိုင်ကွန်များကို အသုံးပြုခြင်း (Using Icons and Symbols):** သဘောတရားများကို နားလည်လွယ်အောင် သင်္ကေတများဖြင့် ဖော်ပြခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်းသည် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ထိရောက်သောနည်းလမ်းများစွာရှိသည်။
2. ပါဝင်သူများ၏ စကားလုံးများကို ဇာတ်ကြောင်းပုံစံဖြင့် ပြသခြင်းသည် အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်သည်။
3. ဇယားများ၊ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ဓာတ်ပုံများသည် အချက်အလက်များကို မြင်သာထင်သာရှိအောင် ပြသရန် အထောက်အကူပြုသည်။
4. ဆလိုက်များသည် ပါးစပ်ဖြင့် တင်ပြချက်များကို ပိုမိုထိရောက်စေရန် အထောက်အကူပြုသည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်းသည် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို ထိရောက်စွာ ဆက်သွယ်ရန် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ဇာတ်ကြောင်း၊ ဇယား၊ ဂရပ်ဖစ်၊ နှင့် ဆလိုက်များကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အချက်အလက်များကို ပိုမိုနားလည်လွယ်စေနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၁၁) - သုတေသနရလဒ်များကို အခြားသူများနှင့် မျှဝေရန် ရေးသားခြင်း (Composing Research to Share It with Others)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) ရလဒ်များကို စာတမ်းအဖြစ် မည်သို့ရေးသားတင်ပြရမည်ကို လက်တွေ့ကျသော လမ်းညွှန်ချက်များဖြင့် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၁၁.၁ ရေးသားခြင်း- အထွေထွေအကြံပြုချက်များ (Composing: General Hints)

သုတေသနစာတမ်းတစ်ခုကို ရေးသားရာတွင် အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

ရေးသားခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **ပရိသတ်ကို သိရှိခြင်း (Knowing the Audience):** စာတမ်းကို မည်သူများဖတ်မည်ကို သိရှိခြင်း။
2. **စကားလုံးများကို ကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးပြုခြင်း (Having a Way with Words):** ရှင်းလင်းပြီး ဆွဲဆောင်မှုရှိသော စကားလုံးများကို အသုံးပြုခြင်း။
3. **အတွင်းမှ အပြင်သို့ ရေးသားခြင်း (Composing Inside Out):** အချက်အလက်များကို ဦးစွာတင်ပြပြီးမှ နိဒါန်းနှင့် နိဂုံးကို ရေးသားခြင်း။
4. **နောက်ပြန်ရေးသားခြင်း (Composing Backwards):** နောက်ဆက်တွဲများ၊ ကိုးကားချက်များကို ဦးစွာရေးသားခြင်း။

၁၁.၂ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ရေးသားခြင်း (Composing Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်းတွင် အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းရေးသားသင့်သည်။

ရေးသားခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **အာရုံငါးပါးကို ဖော်ပြခြင်း (Covering the Five Senses):** ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွေ့အကြုံများကို အာရုံငါးပါးဖြင့် ဖော်ပြခြင်း။
2. **အသံများနှင့် ရှုထောင့်များကို ကိုယ်စားပြုခြင်း (Representing Multiple Voices):** ပါဝင်သူများ၏ အသံများနှင့် ရှုထောင့်များကို ဖော်ပြခြင်း။
3. **အမည်ဝှက်ခြင်း (Anonymity):** ပါဝင်သူများ၏ အထောက်အထားများကို လျှို့ဝှက်ထားခြင်း။
4. **အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်း၏ သဘောသဘာဝကို သိရှိခြင်း (Interpretive Nature):** သုတေသနတွေ့ရှိချက်များသည် သုတေသီ၏ အနက်ဖွင့်ဆိုချက်များဖြစ်ကြောင်း သိရှိခြင်း။

၁၁.၃ မိမိ၏ ကြေညာသော ကိုယ်ကို တင်ပြခြင်း (Presenting Your Declarative Self)

ကြေညာသောကိုယ် (Declarative Self) ဆိုသည်မှာ သုတေသီက မိမိသိရှိထားသော အချက်အလက်များကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

တင်ပြခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **စိတ်ဝင်စားဖွယ်နေရာမှ စတင်ခြင်း (Starting at an Interesting Place):** စာတမ်း၏ အစကို ဆွဲဆောင်မှုရှိအောင် ရေးသားခြင်း။
2. **မတူညီသော ပုံစံများ (Differing Shapes):** နာရီပုံစံ၊ ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ စသည်ဖြင့် ရေးသားခြင်း။
3. **ရှင်းလင်းသော စကားလုံးများကို အသုံးပြုခြင်း (Using Plain Words):** သုတေသနဗန်းစကားများကို ရှောင်ရှားပြီး ရှင်းလင်းသော စကားလုံးများကို အသုံးပြုခြင်း။

4. **ခေါင်းစီးများကို အဓိပ္ပာယ်ရှိအောင် ရေးသားခြင်း (Making Headings Substantive):** ခေါင်းစီးများကို အကြောင်းအရာ၏ အဓိကအချက်ကို ဖော်ပြရန် ရေးသားခြင်း။

၁၁.၄ မိမိ၏ ပြန်လည်ဆင်ခြင်သော ကိုယ်ကို တင်ပြခြင်း (Presenting Your Reflexive Self)

ပြန်လည်ဆင်ခြင်သောကိုယ် (Reflexive Self) ဆိုသည်မှာ သုတေသီက မိမိမည်သို့သိရှိခဲ့သည်ကို ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

တင်ပြခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကအချက်များ-

1. **သုတေသနမှန်ဘီလူးကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြခြင်း (Making Research Lens Explicit):** သုတေသီ၏ ဘဝအတွေ့အကြုံ၊ ယုံကြည်ချက်များကို ဖော်ပြခြင်း။
2. **အရည်အသွေးထိန်းချုပ်မှု (Quality Control):** သုတေသီ၏ မှန်ဘီလူးသည် သုတေသနတွေ့ရှိချက်များကို မည်သို့သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။
3. **မိတ်ဆက်စကား (Prefatory Remarks):** စာတမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် သုတေသီ၏ ရပ်တည်ချက်ကို မိတ်ဆက်စကားတွင် ဖော်ပြခြင်း။

၁၁.၅ စာတမ်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း (Reworking Your Composition)

စာတမ်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းသည် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော စာတမ်းတစ်ခုကို ရေးသားရန် အရေးပါသော အဆင့်ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း၏ အဓိကအချက်များ-

1. **တုံ့ပြန်ချက်ရယူခြင်း (Feedback):** ပါဝင်သူများနှင့် ပညာရှင်များထံမှ တုံ့ပြန်ချက်ရယူခြင်း။
2. **အချိန်နှင့် အားစိုက်မှု (Time and Effort):** စာတမ်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် အချိန်နှင့် အားစိုက်မှု များစွာ လိုအပ်သည်။

3. **စာတည်းဖြတ်ခြင်းနှင့် သက်သေပြခြင်း (Copyediting and Proofreading):** စာတမ်း၏ အမှားများကို ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် စစ်ဆေးခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. သုတေသနစာတမ်းတစ်ခုကို ရေးသားရာတွင် ပရိသတ်ကို သိရှိခြင်းနှင့် ရှင်းလင်းသော စကားလုံးများကို အသုံးပြုခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။
2. အတွင်းမှ အပြင်သို့ ရေးသားခြင်းနှင့် နောက်ပြန်ရေးသားခြင်းတို့သည် စာတမ်းရေးသားရာတွင် အထောက်အကူပြုသည်။
3. ကြေညာသောကိုယ်နှင့် ပြန်လည်ဆင်ခြင်သောကိုယ်တို့ကို တင်ပြခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။
4. စာတမ်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းသည် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော စာတမ်းတစ်ခုကို ရေးသားရန် အရေးပါသော အဆင့်ဖြစ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရလဒ်များကို စာတမ်းအဖြစ် ရေးသားတင်ပြခြင်းသည် သုတေသန၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ရှင်းလင်းခြင်း၊ ဆွဲဆောင်မှုရှိခြင်း နှင့် သုတေသီ၏ ရပ်တည်ချက်ကို ဖော်ပြခြင်းတို့သည် အရေးကြီးကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

အခန်း (၁၂) - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနပြုခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုကို ကျယ်ပြန့်စေခြင်း

(Broadening the Challenge of Doing Qualitative Research)

ဤအခန်းသည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) ကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနနယ်ပယ်တွင် မည်သို့နေရာချရမည်ကို ရှင်းလင်းထားပါသည်။

၁၂.၁ လူမှုသိပ္ပံသုတေသန၏ ကျယ်ပြန့်သောနယ်ပယ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research as Part of the Broader Realm of Social Science Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် အခြားသော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနနည်းလမ်းများနှင့် ဆင်တူယိုးမှားများနှင့် ကွဲပြားမှုများရှိသည်။

ဆင်တူယိုးမှားများ-

- သုတေသနစတင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်
- ယုံကြည်စိတ်ချရမှု၊ တရားဝင်မှု၊ နှင့် တိုက်ဝိုးစစ်ဆေးခြင်း
- ဆန့်ကျင်ဘက်အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခြင်း
- ဒေတာခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းတွင် ဇယားများနှင့် မက်ထရစ်များကို အသုံးပြုခြင်း

ကွဲပြားမှုများ-

- သုတေသီသည် အဓိကကိရိယာဖြစ်သည်။
- ဇာတ်ကြောင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို စုဆောင်းခြင်း
- ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှုပုံစံ (ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု)
- ဘဝအမြင်များ (Pragmatism, Constructivism)

၁၂.၂ ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသန၏ ကတိနှင့် စိန်ခေါ်မှု (The Promise and Challenge of Mixed Methods Research)

ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသန (Mixed Methods Research) သည် အရည်အသွေးဆိုင်ရာနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။

ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသန၏ အဓိကအချက်များ-

1. **တစ်ခုတည်းသော လေ့လာမှု (Single Study):** ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသနသည် လေ့လာမှုတစ်ခုတည်းတွင် နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးကို အသုံးပြုသည်။
2. **ဒေတာပေါင်းစပ်ခြင်း (Mixing Data):** အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ ဒေတာများကို ပေါင်းစပ်ခြင်း။
3. **ဒီဇိုင်းပေါင်းစပ်ခြင်း (Mixing Designs):** အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းများကို ပေါင်းစပ်ခြင်း။
4. **ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းပေါင်းစပ်ခြင်း (Mixing Analyses):** အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းနည်းလမ်းများကို ပေါင်းစပ်ခြင်း။

ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသန၏ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- ပိုမိုပြည့်စုံသော တွေ့ရှိချက်များ
- ရှုပ်ထွေးသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်း
- တွေ့ရှိချက်များ၏ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း

၁၂.၃ ရှေ့ဆက်ခြင်း (Moving Onward)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

ရှေ့ဆက်ရန် အကြံပြုချက်များ-

1. **အခြေခံမူများကို ကျင့်သုံးခြင်း (Putting Principles into Practice):** ယုံကြည်စိတ်ချရမှု၊ တရားဝင်မှု၊ နှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့ကို အလေးထားခြင်း။

2. **ကိုယ်ပိုင်ပံ့ပိုးမှုများ (Making Your Own Contribution):** အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန၏ ဖန်တီးမှုပညာကို မြှင့်တင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း။
3. **အနာဂတ်လိုအပ်ချက်များ (Future Needs):** အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းကို ပိုမိုလွယ်ကူစေခြင်း၊ တင်ပြခြင်းကို ပိုမိုထိရောက်စေခြင်း နှင့် သုတေသနဗဟုသုတများကို စုစည်းခြင်း။

အဓိကအချက်များ (Key Takeaways)

1. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် အခြားသော လူမှုသိပ္ပံသုတေသနနည်းလမ်းများနှင့် ဆင်တူယိုးမှားများနှင့် ကွဲပြားမှုများရှိသည်။
2. ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသနသည် အရည်အသွေးနှင့် အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။
3. ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသနသည် ပိုမိုပြည့်စုံသော တွေ့ရှိချက်များကို ရရှိစေနိုင်သည်။
4. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရန် အခြေခံမူများကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပံ့ပိုးမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ လိုအပ်သည်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနသည် လူမှုသိပ္ပံသုတေသန၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ရောနှောနည်းလမ်းသုတေသနသည် သုတေသန၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို မြှင့်တင်ရန် အလားအလာရှိသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

Qualitative Research from Start to Finish

- **အပိုင်း ၁: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို နားလည်ခြင်း (Understanding Qualitative Research)**
    - အခန်း ၁: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆိုတာ ဘာလဲ၊ ဘာကြောင့် လုပ်သင့်သလဲ
    - အခန်း ၂: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန မလုပ်ခင် ပြင်ဆင်ခြင်း
    - အခန်း ၃: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန စတင်နည်း
- **အပိုင်း ၂: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ဆောင်ခြင်း (Doing Qualitative Research)**
    - အခန်း ၄: သုတေသန ဒီဇိုင်း ရွေးချယ်မှုများ
    - အခန်း ၅: ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Fieldwork) လုပ်ဆောင်နည်း
    - အခန်း ၆: အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းများ
    - အခန်း ၇: အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်နည်း
    - အခန်း ၈: အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (၁) - စုစည်းခြင်း၊ ဖြုတ်ချခြင်းနဲ့ ပြန်လည်စုစည်းခြင်း
    - အခန်း ၉: အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (၂) - အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်း
- **အပိုင်း ၃: ရလဒ်များကို တင်ပြခြင်း (Presenting the Results)**
    - အခန်း ၁၀: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်း
    - အခန်း ၁၁: သုတေသနကို အခြားသူများနှင့် မျှဝေရန် ရေးသားခြင်း
- **အပိုင်း ၄: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို နောက်တစ်ဆင့် တိုးမြှင့်ခြင်း (Taking Qualitative Research One Step Further)**
    - အခန်း ၁၂: အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ဆောင်ခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုကို ကျယ်ပြန့်စေခြင်း (Mixed Methods အပါအဝင်)

အခန်း ၁ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆိုတာ ဘာလဲ၊ ဘာကြောင့် ဒီလိုသုတေသနမျိုး လုပ်သင့်သလဲ

ဒီအခန်းက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research) ကို မိတ်ဆက်ပေးထားပါတယ်။ ပထမဆုံး ထုတ်ဝေပြီးသား သုတေသနတွေရဲ့ နမူနာတွေနဲ့ စတင်ပြထားပါတယ်။ ဒီနမူနာတွေရဲ့ ကျယ်ပြန့်မှုက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ ဆွဲဆောင်မှုနဲ့ အလားအလာကို ဖော်ပြနေပါတယ်။ တခြား လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနနည်းလမ်းတွေနဲ့ မတူတာက လက်တွေ့ဘဝရဲ့ ဖြစ်ရပ်တိုင်းနီးပါးဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ ဘာသာရပ် ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ဒီနောက် ဘာသာရပ် အမျိုးမျိုးနဲ့ မသက်ဆိုင်ဘဲ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို အတူတူ သတ်မှတ်ပေးတဲ့ အင်္ဂါရပ် ၅ ချက်ကို ဆွေးနွေးထားပါတယ်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်တယ်ဆိုတာ ဒီသုတေသနဟာ အတတ်ပညာတစ်ခု (Craft) ဖြစ်တယ်ဆိုတာ နားလည်ဖို့ လိုပါတယ်။ အဲဒီမှာ မူရင်းသုတေသန (Original Research) လုပ်ခြင်းရဲ့ စိန်ခေါ်မှုနဲ့ အရေးကြီးတဲ့ ရည်ရွယ်ချက် သုံးခုဖြစ်တဲ့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (Transparency)၊ စနစ်ကျမှု (Methodic-ness) နဲ့ အထောက်အထားကို လိုက်နာမှု (Adherence to Evidence) တို့ ပါဝင်ပါတယ်။ သုတေသီတွေဟာ သူတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင် ယုံကြည်ချက်စနစ် (Belief System) ဒါမှမဟုတ် ကမ္ဘာအမြင် (Worldview) ကို သုတေသနကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီး လုပ်ဆောင်ဖို့ လှုံ့ဆော်တဲ့ အင်အားအဖြစ် ယူဆောင်လာနိုင်ပါတယ်။ ဒီအခန်းက အကောင်းမြင်ဝါဒ (Positivism) ကနေ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုဝါဒ (Constructivism) အထိ ကမ္ဘာအမြင်တွေရဲ့ မူလအစနဲ့ ရွေးချယ်မှုတွေကို ဆွေးနွေးထားပြီး Postpositivist၊ Critical Theory၊ Transformative နဲ့ Pragmatist ကမ္ဘာအမြင်တွေ ပါဝင်တဲ့ ကြွယ်ဝတဲ့ အလယ်အလတ်နေရာကိုလည်း ဆွေးနွေးထားပါတယ်။

ဒီအခန်းက Pragmatist ကမ္ဘာအမြင်ဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ နည်းလမ်းတွေနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေရဲ့ အပြည့်အစုံကို အကောင်းဆုံး အသုံးချနိုင်တယ်လို့ အကြံပြုထားပါတယ်။ ဒါတွေအားလုံးကို ဒီစာအုပ်ရဲ့ ကျန်တဲ့အပိုင်းတွေမှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒီစာအုပ်ရဲ့ အင်ဒတ်တစ် (သွေးဆောင်မှုနည်းလမ်း - Inductive) ပလက်ဖောင်းက ရှိပြီးသား သုတေသနတွေကို အခြေခံပြီး ဒီနည်းလမ်းတွေနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို အတိတ်က ဘယ်လို အောင်မြင်စွာ အသုံးပြုခဲ့တယ်ဆိုတာ ပြသထားပါတယ်။

အခန်း (၁) ၏ အပိုင်းခွဲများအတွက် အသေးစိတ် ဘာသာပြန်

A. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ ဆွဲဆောင်မှု - ဘာသာရပ်အမျိုးမျိုးကို ခြုံငုံကြည့်ခြင်း (The Allure of Qualitative Research: A Topical Panorama of Studies)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ချင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်စေတဲ့ အကြောင်းအရင်းတစ်ခုကတော့ လူတွေ သူတို့ရဲ့လက်တွေ့ဘဝ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ ဘယ်လို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနေထိုင်ကြသလဲဆိုတာကို နားလည်ချင်တာကြောင့်ပါ။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှုတွေဟာ ဒီပတ်ဝန်းကျင်တွေရဲ့ ဆက်စပ်အခြေအနေတွေကို အာရုံစိုက်နိုင်တာကြောင့် မတူညီတဲ့ လူအမျိုးမျိုးရဲ့နေ့စဉ်ဘဝတွေနဲ့ သူတို့ ဘယ်လိုတွေးခေါ် ကြသလဲဆိုတာကို အခြေအနေအမျိုးမျိုးအောက်မှာ လေ့လာနိုင်ပါတယ်။

ဥပမာတွေကတော့-

- **အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ အမျိုးသမီးတွေ** (Elliot Liebow, 1993) - ခိုလှုံရာစခန်းတစ်ခုမှာ စေတနာ့ဝန်ထမ်းအဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ နေထိုင်ပြီး သူတို့ရဲ့နေ့စဉ်စိန်ခေါ်မှုတွေကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။
- **အစိုးရနဲ့ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအရာရှိတွေရဲ့ တုံ့ပြန်မှု** (Neustadt & Fineberg, 1983) - ၁၉၇၈ ခုနှစ်က ဝက်တုပ်ကွေးရောဂါ ကပ်ဘေးကို ဘယ်လိုတုံ့ပြန်ခဲ့သလဲဆိုတာကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။
- **လူနှစ်ဦးကြားက စကားပြောဆိုမှုနဲ့ အပြန်အလှန်ဆက်ဆံမှု** - ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းတင်ပြီး အမူအရာ၊ ရပ်နားမှု၊ ထပ်နေမှုတွေကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။
- **အမေရိကန်လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲက အမျိုးသမီးတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍပြောင်းလဲမှု** - တစ်ကိုယ်ရေမိခင်တွေရဲ့ စိန်ခေါ်မှုတွေ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အောင်မြင်တဲ့ အမျိုးသမီးတွေ အိမ်မှာဘာကြောင့် နေဖို့ ရွေးချယ်ကြသလဲ၊ ဝင်ငွေနည်းတဲ့ အမျိုးသမီးတွေ ဘာကြောင့် အိမ်ထောင်မပြုခင် မိခင်ဖြစ်ဖို့ ဦးစားပေးကြသလဲဆိုတာတွေကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။
- **တခြားသော ခေတ်ပြိုင်အကြောင်းအရာတွေ** - လူ့ကျွန်ပြမှု၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးစိန်ခေါ်မှုတွေ၊ ဆေးရုံတက်ရခြင်းကို ရှောင်လွှဲနိုင်တဲ့

သက်ကြီးရွယ်အိုတွေ၊ ကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခုရဲ့ပြုလဲမှု၊ လူလတ်တန်းစားနဲ့ အလုပ်သမားလူတန်းစား အိမ်ထောင်စုတွေရဲ့စားသုံးမှုအလေ့အထ၊ မြို့ပြရပ်ကွက် ၄ ခုရဲ့ လူနေမှုဘဝနဲ့ လူမျိုး၊ လူမျိုးစုနဲ့ လူတန်းစား တင်းမာမှုတွေ၊ မိသားစု ၁၂ စုရဲ့ ကလေးပြုစုပျိုးထောင်မှု အတွေ့အကြုံတွေကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။

ဒီလေ့လာမှုတွေက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ဆွဲဆောင်မှုက ခင်ဗျားရဲ့စိတ်ဝင်စားတဲ့ အကြောင်းအရာတွေကို ရိုးရိုးသားသား၊ နေ့စဉ်သုံး အသုံးအနှုန်းတွေနဲ့ နက်ရှိုင်းစွာ လေ့လာနိုင်စေတယ်ဆိုတာကို ပြသပါတယ်။

B. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ထူးခြားချက် (The Distinctiveness of Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ကျယ်ပြန့်မှုက ရှင်းလင်းပြတ်သားတဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက် ရဖို့ ခက်ခဲစေပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရှင်းလင်းတဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို မကြိုးစားဘဲ အင်္ဂါရုပ် ၅ ချက်ကို ကြည့်သင့်ပါတယ်-

၁။ **လူတွေရဲ့ဘဝရဲ့အဓိပ္ပါယ်ကို လေ့လာခြင်း (Studying the meaning of people's lives)** - လူတွေရဲ့နေ့စဉ်ဘဝ အခန်းကဏ္ဍတွေမှာ သူတို့ရဲ့အတွေ့အကြုံတွေကို လေ့လာခြင်း။

၂။ **လေ့လာမှုတစ်ခုရဲ့ပါဝင်သူတွေရဲ့အမြင်နဲ့ ရှုထောင့်တွေကို ကိုယ်စားပြုခြင်း (Representing the views and perspectives of the participants)** - ပါဝင်သူတွေရဲ့အဓိပ္ပါယ်တွေကို ဖမ်းယူခြင်း။

၃။ **လက်တွေ့ဘဝ ဆက်စပ်အခြေအနေတွေကို ရှင်းလင်းစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း (Accounting for real-world contextual conditions)** - လူမှုရေး၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခြေအနေတွေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း။

၄။ **လူမှုအပြုအမူနဲ့ အတွေးအခေါ်ကို ရှင်းပြဖို့ သဘောတရားတွေကနေ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုတွေ ပံ့ပိုးပေးခြင်း (Contributing insights from concepts)** - ရှိပြီးသား ဒါမှမဟုတ် ပေါ်ထွက်လာတဲ့ သဘောတရားတွေက လူမှုအပြုအမူနဲ့ အတွေးအခေါ်ကို ရှင်းပြဖို့ ကူညီပေးခြင်း။

၅။ **အထောက်အထားရင်းမြစ် အများအပြားရဲ့ဆက်စပ်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း (Acknowledging multiple sources of evidence)** - တစ်ခုတည်းသော အထောက်အထားရင်းမြစ်ကို မှီခိုမနေဘဲ အရင်းအမြစ်အမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုခြင်း။

C. အတတ်ပညာတစ်ခုအနေနဲ့ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Research as a Craft)

သုတေသနဆိုတာ မူရင်းသုတေသန (Original Research) လုပ်ခြင်းဖြစ်ပြီး အတတ်ပညာတစ်ခုအနေနဲ့ ကျင့်သုံးရပါတယ်။ အရေးကြီးတဲ့ ရည်ရွယ်ချက် သုံးခုက-

- **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု (Transparency)** - သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို ဖော်ပြပြီး အခြားသူတွေ ပြန်လည်စစ်ဆေးနိုင်အောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- **စနစ်ကျမှု (Methodic-ness)** - စနစ်ကျတဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို လိုက်နာပြီး မဆင်မခြင် ဒါမှမဟုတ် ပေါ့ဆတဲ့အလုပ်ကို ရှောင်ရှားခြင်း။
- **အထောက်အထားကို လိုက်နာမှု (Adherence to Evidence)** - ကောက်ချက်တွေကို စုဆောင်းထားတဲ့ အထောက်အထားတွေနဲ့ ဆက်စပ်ပြီး မျှတစွာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း။

D. အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနနဲ့ ၎င်းရဲ့ ယုံကြည်ချက်စနစ်များ (Qualitative Research and Its Belief Systems)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ သုတေသနရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ လုပ်ဆောင်ပုံကို လှုံ့ဆော်ပေးတဲ့ ကမ္ဘာအမြင် (Worldview) ကို ရွေးချယ်နိုင်စေပါတယ်။ မတူညီတဲ့ ကမ္ဘာအမြင်တွေဟာ အောက်ပါ အချက်လေးချက်အပေါ် ဆန့်ကျင်ဘက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေကနေ ပေါ်ထွက်လာပါတယ်-

၁။ **အဖြစ်မှန်ရဲ့ သဘောသဘာဝ (The nature of reality)** - အဖြစ်မှန်တွေ အများကြီးရှိသလား (multiple realities) ဒါမှမဟုတ် တစ်ခုတည်းရှိသလား (singular reality)။

၂။ **သုတေသန လုပ်ဆောင်မှု (The conduct of research)** - သုတေသနဟာ တန်ဖိုးကင်းသလား (value-free) ဒါမှမဟုတ် တန်ဖိုးတွေနဲ့ ဆက်စပ်နေသလား (value-bound)။

၃။ **သုတေသနတွေ့ရှိချက်ရဲ့ အရည်အသွေး (The quality of research findings)** - တွေ့ရှိချက်တွေဟာ အချိန်နဲ့ အခြေအနေနဲ့ မသက်ဆိုင်ဘူးလား (time- and context-free) ဒါမှမဟုတ် အချိန်နဲ့ အခြေအနေနဲ့ သက်ဆိုင်သလား (time- and context-specific)။

၄။ **အကြောင်းတရားနဲ့ အကျိုးတရား ဆက်စပ်မှု (Causal relationships)** - အကြောင်းတရားက

အကျိုးတရားရဲ့ ရှေ့မှာ ရှိသလား၊ ဒါမှမဟုတ် အကြောင်းတရားနဲ့ အကျိုးတရားက တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဖြစ်ပေါ်ပြီး ခွဲခြားလို့ မရနိုင်ဘူးလား။

ဒီဆန့်ကျင်ဘက် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေက ကမ္ဘာအမြင်တွေကို ဖြစ်ပေါ်စေပါတယ်။ အဓိက ကမ္ဘာအမြင်တွေကတော့-

- **အကောင်းမြင်ဝါဒ (Positivism)** - တစ်ခုတည်းသော အဖြစ်မှန်၊ တန်ဖိုးကင်းတဲ့ သုတေသန၊ အချိန်နဲ့ အခြေအနေနဲ့ မသက်ဆိုင်တဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို ရှာဖွေခြင်း။
- **ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုဝါဒ (Constructivism)** - အဖြစ်မှန်များစွာ၊ တန်ဖိုးတွေနဲ့ ဆက်စပ်တဲ့ သုတေသန၊ အချိန်နဲ့ အခြေအနေနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို အာရုံစိုက်ခြင်း။
- **အလယ်အလတ်နေရာမှ ကမ္ဘာအမြင်များ (Middle-ground Worldviews)** - Postpositivism၊ Critical Theory၊ Transformative Paradigm နဲ့ Pragmatism တို့ ပါဝင်ပြီး သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်တွေကို လိုက်လျောညီထွေ ကျင့်သုံးနိုင်ပါတယ်။

ဒီစာအုပ်က အလယ်အလတ်နေရာနဲ့ Pragmatist ကမ္ဘာအမြင်ကို အားပေးထားပြီး သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို ရွေးချယ်စရာတွေအဖြစ် တင်ပြထားပါတယ်။

အခန်း ၂ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန မလုပ်ခင် ပြင်ဆင်ခြင်း (Getting Ready to Do Qualitative Research)

ဒီအခန်းက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန မလုပ်ခင် သုတေသီတစ်ယောက်အနေနဲ့ ဘယ်လို ပြင်ဆင်ထားသင့်သလဲဆိုတာကို ရှင်းပြထားပါတယ်။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု (Field-based Research) ကို အဓိကထားတာကြောင့် သုတေသီရဲ့ကိုယ်ပိုင် အရည်အချင်းတွေ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီအခန်းရဲ့အဓိက အချက်တွေကတော့-

၁။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွက် လိုအပ်တဲ့ ကိုယ်ပိုင် အရည်အချင်းများ
၂။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း
၃။ သုတေသီရဲ့သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens) ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း
၄။ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းနဲ့ ထိန်းသိမ်းခြင်း
၅။ Institutional Review Board (IRB) ထံမှ ခွင့်ပြုချက် ရယူခြင်း

အပိုင်းခွဲ (A) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွက် ကိုယ်ပိုင် အရည်အချင်းများ (Personal Attributes in Doing Field-Based Research)

ဒီအပိုင်းက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန ကောင်းကောင်းလုပ်ဖို့ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုတွေအပြင် လိုအပ်တဲ့ ကိုယ်ပိုင် အရည်အချင်း ၆ ချက်ကို ဖော်ပြထားပါတယ်။

၁။ **"နားထောင်ခြင်း" (Listening)** - ဒီနေရာမှာ "နားထောင်ခြင်း" ဆိုတာ နားနဲ့ကြားတာထက်ပိုပြီး အာရုံအားလုံးနဲ့ သတိထားကြည့်ရှုခြင်း၊ လူတွေရဲ့ကိုယ်ဟန်အမူအရာ၊ အသံအနိမ့်အမြင့်၊ စကားလုံးတွေကြားက အနက်အဓိပ္ပါယ်တွေကို ဖတ်ယူခြင်းတို့ ပါဝင်ပါတယ်။

၂။ **မေးခွန်းကောင်းများ မေးခြင်း (Asking Good Questions)** - မေးခွန်းကောင်းတွေ မမေးရင် အချက်အလက် အများကြီး လွတ်သွားနိုင်ပါတယ်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ သုတေသီဟာ စကားနည်းနည်းပြောပြီး အခြားသူတွေကို စကားများများပြောခွင့်ပေးဖို့ လိုပါတယ်။

၃။ **သုတေသနဘာသာရပ်ကို သိရှိခြင်း (Knowing Your Topic of Study)** - ကိုယ်လေ့လာမယ့် အကြောင်းအရာနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ရှိပြီးသား သုတေသနတွေကို သိထားဖို့ လိုပါတယ်။ Literature Review လုပ်ခြင်းက ဒီအတွက် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းပါ။

၄။ **အချက်အလက်ကို တန်ဖိုးထားခြင်း (Caring about Your Data)** - ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေဟာ အတုယူလို့ မရတဲ့ အဖိုးတန်အရာတွေဖြစ်လို့ ဂရုတစိုက် သိမ်းဆည်းပြီး အရန်မိတ္တူ (Backup) တွေ ပြုလုပ်ထားသင့်ပါတယ်။

၅။ **အလုပ်မျိုးစုံကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်ခြင်း (Doing Parallel Tasks)** - ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ တစ်ချိန်တည်းမှာ လုပ်စရာတွေ အများကြီး ရှိတတ်ပါတယ်။ ဥပမာ - လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း၊ မှတ်စုရေးခြင်း၊ နောက်မေးခွန်းတွေ စဉ်းစားခြင်းတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ရပါတယ်။

၆။ **ဇွဲရှိခြင်း (Persevering)** - ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ မျှော်လင့်မထားတဲ့ အခက်အခဲတွေ၊ စိန်ခေါ်မှုတွေ ကြုံရတတ်လို့ ဇွဲရှိရှိ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ဖို့ လိုပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း (Managing Field-Based Research)

ဒီအပိုင်းက ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို ဘယ်လို စီမံခန့်ခွဲရမလဲဆိုတာကို ရှင်းပြထားပါတယ်။

၁။ ရှေ့ဆက်တွေးရန် အချိန်ဖယ်ထားခြင်း (Making Time to Think Ahead)

Stephen Covey ရဲ့ Time Management Matrix ကို အသုံးပြုပြီး အလုပ်တွေကို အရေးတကြီးဖြစ်မှု (Urgent) နဲ့ အရေးပါမှု (Important) ဆိုတဲ့ အတိုင်းအတာ နှစ်ခုနဲ့ ခွဲခြားထားပါတယ်။

	အရေးတကြီး (Urgent)	အရေးတကြီးမဟုတ် (Not Urgent)
အရေးပါ (Important)	အကျပ်အတည်းတွေ၊ ဖိအားပေးနေတဲ့ ပြဿနာတွေ၊ သတ်မှတ်ရက်နဲ့ စီမံကိန်းတွေ (Cell I)	ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း၊ စီစဉ်ခြင်း၊ အခွင့်အလမ်းသစ်တွေ ရှာဖွေခြင်း၊ ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်း (Cell II)
အရေးမပါ (Not Important)	အနှောက်အယှက်တွေ၊ ဖုန်းခေါ်ဆိုမှုတွေ၊ အီးမေးလ်တွေ၊ အစည်းအဝေးတွေ၊ အချို့အစီရင်ခံစာတွေ (Cell III)	အသေးအဖွဲကိစ္စတွေ၊ အချိန်ကုန်စေတဲ့အလုပ်တွေ၊ အပန်းဖြေလှုပ်ရှားမှုတွေ (Cell IV)

အရေးကြီးပြီး အရေးတကြီးဖြစ်တဲ့ အလုပ်တွေ (Cell I) များလွန်းရင် စီစဉ်ခြင်း၊ ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ခြင်းလိုမျိုး အရေးကြီးပေမယ့် အရေးတကြီးမဟုတ်တဲ့ အလုပ်တွေ (Cell II) အတွက် အချိန်မရှိတော့ဘူး။ ဒါကြောင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ Cell II အတွက် အချိန်ဖယ်ထားဖို့ လိုပါတယ်။

၂။ ကွင်းဆင်းအဖွဲ့ကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း (Managing Field Teams)

- တစ်ချို့သုတေသနတွေမှာ သုတေသီတစ်ယောက်တည်း လုပ်ဆောင်တတ်ပေမယ့် တစ်ချို့မှာ အဖွဲ့လိုက် လုပ်ဆောင်ရတတ်ပါတယ်။
- အဖွဲ့ဝင်တွေရဲ့အခန်းကဏ္ဍက သုတေသီကို လိုက်ပါကူညီခြင်းကနေ ကိုယ်ပိုင် သုတေသနလုပ်ငန်းတွေ လုပ်ဆောင်ခြင်းအထိ ကွဲပြားနိုင်ပါတယ်။
- သုတေသနအဖွဲ့မှာ လူမျိုး၊ လိင်အမျိုးမျိုး ပါဝင်ခြင်းက ရလဒ်တွေကို ပိုမိုယုံကြည်စေနိုင်ပါတယ်။
- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအဖွဲ့ကို စီမံခန့်ခွဲရာမှာ တူညီတဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေ သတ်မှတ်ခြင်းနဲ့ ပုံမှန်အစည်းအဝေးတွေ ပြုလုပ်ခြင်းက အရေးကြီးပါတယ်။

၃။ လေ့ကျင့်ခြင်း (Practicing)

- သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်တွေကို မလုပ်ခင် လေ့ကျင့်ခြင်းက အတွေ့အကြုံရစေပါတယ်။
- ဒီစာအုပ်မှာပါတဲ့ လေ့ကျင့်ခန်းတွေက လက်တွေ့ကျင့်သုံးဖို့ အခွင့်အလမ်းတွေ ပေးပါတယ်။
- ရှေ့ပြေးလေ့လာမှု (Pilot Study) လုပ်ခြင်းကလည်း သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို စမ်းသပ်ပြီး ပြင်ဆင်နိုင်စေပါတယ်။
- သုတေသနလုပ်ဖို့ စိတ်အားထက်သန်မှုရှိဖို့လည်း အရေးကြီးပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကို စိန်ခေါ်ခြင်းနဲ့ သုတေသနလုပ်ခြင်းရဲ့ကျေနပ်မှုကို တွေးခြင်းအားဖြင့် ရရှိနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (C) သုတေသီရဲ့သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens) ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း (Acknowledging Your Research Lens)

သုတေသီတိုင်းမှာ ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေ၊ ကြိုတင်ထင်မြင်ချက်တွေ၊ နှစ်သက်မှုတွေ ရှိကြပါတယ်။ ဒါတွေက သုတေသနရဲ့ ရလဒ်ကို သက်ရောက်မှုရှိနိုင်ပါတယ်။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုတေသီဟာ အဓိက သုတေသနကိရိယာ (Research Instrument) ဖြစ်တာကြောင့် ဒီ "မှန်ဘီလူး" က ပိုပြီး အရေးပါပါတယ်။

ဒါကြောင့် သုတေသီတွေဟာ သူတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေကို သိရှိပြီး သုတေသနရဲ့ ရလဒ်တွေကို ဘယ်လိုသက်ရောက်မှုရှိနိုင်တယ်ဆိုတာကို အသိအမှတ်ပြုဖို့ လိုပါတယ်။ ဒီအကြောင်းအရာကို စာအုပ်ရဲ့ အခန်း ၃၊ ၅ နဲ့ ၁၁ မှာ ထပ်မံ ဆွေးနွေးထားပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများ သတ်မှတ်ခြင်းနဲ့ ထိန်းသိမ်းခြင်း (Setting and Maintaining Ethical Standards of Conduct)

သုတေသနမှာ ကျင့်ဝတ်သိက္ခာ (Ethics) က အရေးကြီးပါတယ်။ အထူးသဖြင့် သုတေသီတွေမှာ ဆုံးဖြတ်စရာတွေ အများကြီးရှိတဲ့ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ ပိုအရေးကြီးပါတယ်။

ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု - အချက်အလက်အားလုံးကို မျှတစွာ ဆန်းစစ်ခြင်း (Fairly Examining All of Your Data)

သုတေသီတွေဟာ သူတို့ရဲ့ အဓိက ယူဆချက်တွေကို မထောက်ခံတဲ့ အချက်အလက်တွေကို လျစ်လျူရှုမိနိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဘယ်အချက်အလက်တွေကို ဖယ်ထုတ်မယ်ဆိုတဲ့ ရှင်းလင်းတဲ့ စည်းမျဉ်းတွေ သတ်မှတ်ပြီး လိုက်နာဖို့ လိုပါတယ်။

ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများ (Codes of Ethics)

ပရော်ဖက်ရှင်နယ် အသင်းအဖွဲ့တွေမှာ ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းတွေ ရှိပါတယ်။ ဥပမာ-

- American Anthropological Association (မနုဿဗေဒ)
- American Evaluation Association (အကဲဖြတ်ခြင်း)
- American Psychological Association (စိတ်ပညာ)
- American Sociological Association (လူမှုဗေဒ)
- American Educational Research Association (ပညာရေး)

- American Political Science Association (နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ)

ဒီစည်းမျဉ်းတွေက သုတေသနရဲ့ရိုးသားမှု၊ တိကျမှု၊ လူတွေကို လေးစားမှု၊ လူမှုတာဝန်ယူမှုတွေကို အလေးပေးထားပါတယ်။

သုတေသန ရိုးသားမှု (Research Integrity)

သုတေသန ရိုးသားမှုဆိုတာ သုတေသီနဲ့ သူ့ရဲ့အချက်အလက်တွေကို ယုံကြည်နိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သဘောပါ။ ဒါကို ပြသဖို့ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းက သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေနဲ့ သုတေသီရဲ့ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အခြေအနေတွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဖော်ပြခြင်း (Disclosure) ပါ။

အပိုင်းခွဲ (E) Institutional Review Board (IRB) ထံမှ ခွင့်ပြုချက် ရယူခြင်း (Protecting Human Subjects: Obtaining Approval from an Institutional Review Board)

လူတွေကို ပါဝင်စေတဲ့ သုတေသနအားလုံးနီးပါးဟာ Institutional Review Board (IRB) ဆိုတဲ့ အဖွဲ့ထံမှ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက် ရယူဖို့ လိုပါတယ်။ IRB ရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က သုတေသနမှာ ပါဝင်သူတွေရဲ့အခွင့်အရေးနဲ့ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ဖို့ပါ။

အဓိက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမယ့် အချက်တွေ-

၁။ **ဆန္ဒအလျောက် သဘောတူညီချက် (Voluntary Informed Consent)** - ပါဝင်သူတွေက သုတေသနရဲ့ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ သူတို့ရဲ့အခန်းကဏ္ဍကို နားလည်ပြီး ဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဖို့ သဘောတူရပါမယ်။

၂။ **အန္တရာယ်နဲ့ အကျိုးကျေးဇူးကို အကဲဖြတ်ခြင်း (Assessing Harms, Risks, and Benefits)** - ပါဝင်သူတွေအတွက် ရုပ်ပိုင်း၊ စိတ်ပိုင်း၊ လူမှုရေးအရ ထိခိုက်မှုတွေ အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရပါမယ်။

၃။ **ပါဝင်သူတွေကို မျှတစွာ ရွေးချယ်ခြင်း (Selecting Participants Equitably)** - လူတစ်စုကို မတရား ဖယ်ထုတ်ခြင်း ဒါမှမဟုတ် ထည့်သွင်းခြင်း မရှိစေရပါ။

၄။ **လျှို့ဝှက်မှု ထိန်းသိမ်းခြင်း (Assuring Confidentiality)** - ပါဝင်သူတွေရဲ့ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်တွေကို လျှို့ဝှက်ထားရပါမယ်။

IRB အတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း (Preparing for IRB Review)

- ကိုယ့်တက္ကသိုလ် ဒါမှမဟုတ် အဖွဲ့အစည်းရဲ့ IRB လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို ကြိုသိထားပါ။
- သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြပြီး အခြားသုတေသနတွေနဲ့ ဆက်စပ်ပြပါ။
- သုတေသနဒီဇိုင်းကို အတိုင်းအတာ သင့်တင့်အောင် သတ်မှတ်ပါ။
- IRB တင်သွင်းစာတမ်းကို အတွေ့အကြုံရှိတဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တစ်ယောက်ကို ကြည့်ခိုင်းပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ အသိပေးသဘောတူညီချက် (Informed Consent in the Field)

IRB ခွင့်ပြုချက် ရပြီးတဲ့နောက် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ပါဝင်သူတွေက သုတေသီကို မေးခွန်းတွေ မေးနိုင်ပါတယ်။ ဒီမေးခွန်းတွေကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားပြီး ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ဖြေကြားဖို့ လိုပါတယ်။

အခန်း (၂) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ "နားထောင်ခြင်း" (Listening) - အာရုံအားလုံးနဲ့ သတိထားကြည့်ရှုခြင်း

၂။ သတိထားကြည့်ရှုခြင်း (Being Observant)

၃။ စူးစမ်းတတ်သော စိတ် (A Querying Mind)

၄။ အချက်အလက်ကို ဂရုစိုက်ခြင်း (Handling Your Data)

၅။ အချိန်စီမံခန့်ခွဲမှု ဇယား (Time Management Matrix - Cells I, II, III, IV)

၆။ ရှေ့ပြေးလေ့လာမှု (Pilot Study)

၇။ သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens)

၈။ သုတေသီက သုတေသနကိရိယာ (Researcher as Research Instrument)

၉။ ရွေးချယ်မှု (Selectivity)

၁၀။ ထူထဲသော ဖော်ပြချက် (Thick Description)

၁၁။ အချက်အလက် ဖယ်ထုတ်ခြင်း (Data Exclusion)

၁၂။ သုတေသန ရိုးသားမှု (Research Integrity)

၁၃။ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဖော်ပြခြင်း (Disclosure)

၁၄။ အတွင်းလူ သုတေသန (Insider Research)

၁၅။ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်ခြင်း (Protecting Human Subjects)

၁၆။ အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှု (Reflexivity)

၁၇။ သုတေသန လုပ်ထုံးလုပ်နည်း (Study Protocol)

၁၈။ ဆန္ဒအလျောက် အသိပေးသဘောတူညီချက် (Voluntary Informed Consent)

၁၉။ လျှို့ဝှက်မှု (Confidentiality)

အခန်း ၃ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန စတင်နည်း (How to Start a Qualitative Research Study)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က သုတေသနတစ်ခုကို စတင်ဖို့ အခက်ခဲဆုံး အပိုင်းကို ဘယ်လို ကျော်လွှားရမလဲဆိုတာ ရှင်းပြဖို့ပါ။ လူအများစုဟာ ဘာကိုလေ့လာမလဲ၊ ဘယ်လိုအချက်အလက်တွေ စုဆောင်းမလဲ၊ ဘယ်နေရာမှာ ဒီအချက်အလက်တွေ ရနိုင်မလဲဆိုတာကို မသိကြတဲ့အတွက် သုတေသနစတင်ဖို့ အခက်အခဲရှိကြပါတယ်။

ဒီအခန်းက သုတေသနစတင်ဖို့ အောက်ပါ အဆင့်တွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ Study Bank (လေ့လာမှုဘဏ်) ဖန်တီးခြင်း
၂။ သုတေသနဘာသာရပ် ရွေးချယ်ခြင်း
၃။ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း ရွေးချယ်ခြင်း
၄။ အချက်အလက် အရင်းအမြစ် ရွေးချယ်ခြင်း
၅။ Literature Review (စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း) ပြုလုပ်ခြင်း
၆။ သုတေသနမေးခွန်းများ သတ်မှတ်ခြင်း

အပိုင်းခွဲ (A) သုတေသနစတင်ခြင်းရဲ့စိန်ခေါ်မှု (The Challenge of Starting an Empirical Study)

သုတေသနတစ်ခုစတင်ဖို့ အခက်ခဲဆုံးက ဘာကိုလေ့လာမလဲဆိုတာ ဆုံးဖြတ်ရတာပါ။ ဒါပေမယ့် ဒီပြဿနာက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအတွက်တင်မကဘဲ စမ်းသပ်မှုလေ့လာမှု (Experiment)၊ စစ်တမ်း (Survey) စတဲ့ တခြားသုတေသနအမျိုးအစားတွေအတွက်လည်း ရှိပါတယ်။

အောင်မြင်စွာ စတင်နိုင်ဖို့ ရည်ရွယ်ချက် ၃ ခု-

၁။ **ဘာသာရပ် (Topic)** - ဘာကို လေ့လာမလဲ
၂။ **အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း (Data Collection Method)** - ဘယ်လို အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းမလဲ

၃။ **အချက်အလက် အရင်းအမြစ် (Source of Data)** - ဘယ်နေရာကနေ အချက်အလက်တွေ ရနိုင်မလဲ

ဒီအချက်သုံးချက်ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဒါမှမဟုတ် အဆင့်ဆင့် စဉ်းစားနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) Study Bank ဖန်တီးခြင်း (Developing a Study Bank)

Study Bank ဆိုတာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွေကို စုစည်းထားတဲ့ စာရင်းတစ်ခုပါ။ ဒါက သုတေသနစတင်ဖို့ အကြံဉာဏ်တွေ ရဖို့ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းတွေထဲက တစ်ခုပါ။

Study Bank ဖန်တီးနည်း-

၁။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတွေ ထုတ်ဝေလေ့ရှိတဲ့ ဂျာနယ်တွေကို ရွေးပါ။
၂။ ဒီဂျာနယ်တွေထဲက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆောင်းပါးတွေကို ရှာပါ။ (Methodology ဆောင်းပါးတွေ၊ စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ချက်တွေ မပါပါ။)
၃။ ဒီဆောင်းပါးတွေရဲ့ ဘာသာရပ်၊ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းနဲ့ အရင်းအမြစ်တွေကို မှတ်သားပါ။

ဥပမာ Study Bank တစ်ခု-

ဒီစာအုပ်ရဲ့ နောက်ဆက်တွဲ (Appendix A) မှာ ဂျာနယ် ၂၀ ကျော်ကနေ သုတေသနဆောင်းပါး ၅၀ ကျော်ကို စုစည်းထားတဲ့ Study Bank ဥပမာတစ်ခု ရှိပါတယ်။ ဒီဥပမာက အောက်ပါ ဘာသာရပ်တွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်-

- **ပညာရေး (K-12)** - ကျောင်းသားတွေရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ ဗီယက်နမ် ရွှေ့ပြောင်းကျောင်းသားတွေရဲ့ ကျောင်းနေမှု၊ အောင်မြင်တဲ့ လက်တီနိုကျောင်းသားတွေ
- **အဆင့်မြင့်ပညာရေး (Postsecondary)** - လူမျိုးစုနည်းပါးတဲ့ ကျောင်းသားတွေရဲ့ ကောလိပ်အတွေ့အကြုံ၊ ပထမမျိုးဆက် မြို့ပြကျောင်းသားတွေ၊ အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်မှု

- **အဖွဲ့အစည်းများ (စီးပွားရေးနဲ့ အလုပ်)** - ဆောက်လုပ်ရေးကန်ထရိုက်တာတစ်ယောက်ရဲ့ လူမှုကွန်ရက်၊ လက်လီရောင်းချမှုအလုပ်၊ တရုတ်နိုင်ငံက အနောက်တိုင်းစားသောက်ဆိုင်တွေ
- **ကျန်းမာရေးနဲ့ လူမှုဝန်ထမ်းလုပ်ငန်း** - ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရယူရာမှာ အတားအဆီးတွေ၊ မွေးစားမိဘတွေကို ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ အော်တစ်ဇင်ကလေးရှိတဲ့ မိဘတွေ
- **လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနဲ့ မိသားစုများ** - ဝင်ငွေနည်းတဲ့ မက္ကဆီကန်အမေရိကန် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွေ၊ မြို့ပြရပ်ကွက်တွေက လမ်းထောင့်တွေ၊ လမ်းဘေးဈေးသည်တွေ

ဒီ Study Bank က ဘယ်လို အကူအညီပေးသလဲ-

- **ဘာသာရပ် ရွေးချယ်ရာမှာ** - လက်ရှိ လူမှုရေးပြဿနာတွေနဲ့ ဆိုင်တဲ့ ဘာသာရပ်အမျိုးမျိုးကို ပြသပါတယ်။
- **အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း ရွေးချယ်ရာမှာ** - တခြားသုတေသီတွေ ဘယ်လိုနည်းလမ်းတွေ သုံးခဲ့သလဲဆိုတာ ပြသပါတယ် (ဥပမာ - အင်တာဗျူး၊ အုပ်စုအင်တာဗျူး၊ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု)။
- **အချက်အလက် အရင်းအမြစ် ရွေးချယ်ရာမှာ** - တခြားသုတေသီတွေ ဘယ်နေရာတွေမှာ သူတို့ရဲ့ အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းခဲ့သလဲဆိုတာ ပြသပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (C) အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ မျက်နှာစုံ (Revealing the Multifaceted World of Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အထူးပြုအမျိုးအစား (Specialized Types) အများကြီး ရှိပါတယ်။ ဒါတွေကို "Variants" လို့လည်း ခေါ်ပါတယ်။

အထူးပြုအမျိုးအစား ၁၂ မျိုး-

၁။ Action Research (လုပ်ဆောင်မှုသုတေသန)

၂။ Arts-based Research (အနုပညာအခြေပြုသုတေသန)

၃။ Autoethnography (ကိုယ်တိုင်လူမျိုးစုဆိုင်ရာ စာတမ်း)

၄။ Case Study (ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု)

၅။ Critical Theory (ဝေဖန်ရေးသီအိုရီ)

၆။ Discourse Analysis (စကားပြောဆိုမှု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း)

၇။ Ethnography (လူမျိုးစုဆိုင်ရာ စာတမ်း)

၈။ Ethnomethodology (လူမျိုးစုဆိုင်ရာ နည်းစနစ်ဗေဒ)

၉။ Grounded Theory (အခြေခံသီအိုရီ)

၁၀။ Narrative Inquiry (ဇာတ်ကြောင်းဆိုင်ရာ စူးစမ်းလေ့လာမှု)

၁၁။ Oral History (ပါးစပ်ရာဇဝင်)

၁၂။ Phenomenology (ဖြစ်ရပ်ဆန်းဗေဒ)

အထူးပြုအမျိုးအစားတစ်ခုကို လိုက်နာသင့်သလား-

မလိုက်နာလည်း ရပါတယ်။ "အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန" ဒါမှမဟုတ် "ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု" ဆိုတဲ့ ယေဘုယျပုံစံနဲ့လည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အထူးပြုအမျိုးအစားတစ်ခုကို ရွေးချယ်ရင် အဲဒီအမျိုးအစားရဲ့ အခြေခံမူတွေ၊ အဓိက ပညာရှင်တွေနဲ့ နည်းလမ်းတွေကို ကောင်းကောင်း နားလည်ထားဖို့ လိုပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Reviewing the Research Literature)

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဆိုတာ ဘာလဲ-

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဆိုတာ ကိုယ့်သုတေသနဘာသာရပ်နဲ့ ဆက်စပ်နေတဲ့ ရှိပြီးသား သုတေသနတွေကို လေ့လာခြင်းပါ။

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း အမျိုးအစား ၃ မျိုး-

၁။ **Study Bank** - သုတေသနစတင်ဖို့ အကြံဉာဏ်တွေရဖို့ သုတေသနတွေကို စုစည်းခြင်း။

၂။ **Selective Review (ရွေးချယ်ထားသော ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း)** - ကိုယ့်သုတေသနနဲ့ ဆင်တူတဲ့ သုတေသနတွေကို အသေးစိတ် လေ့လာခြင်း။

၃။ **Comprehensive Review (ပြည့်စုံသော ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း)** - ဘာသာရပ်တစ်ခုအကြောင်း သိအားလုံးကို ခြုံငုံသုံးသပ်ခြင်း။ (သုတေသနစတင်ဖို့အတွက် မသင့်တော်ပါ)

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းရဲ့အခန်းကဏ္ဍ-

- သုတေသနစတင်ရာမှာ ကူညီပေးခြင်း
- ကိုယ့်သုတေသနအတွက် နယ်ပယ်အသစ် (Niche) ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း
- ရှိပြီးသား သုတေသနတွေရဲ့ကွက်လပ်တွေကို ဖြည့်ဆည်းခြင်း

စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း ပြုလုပ်နည်း-

၁။ သုတေသနဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ကို ဖတ်တဲ့အခါ အောက်ပါအချက်တွေကို မှတ်သားပါ-

- အဓိက မေးခွန်း/ပြဿနာ
- အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း
- အဓိက တွေ့ရှိချက်များ
- ကောက်ချက်များ
- ကိုယ်ပိုင် သုံးသပ်ချက်

၂။ အင်တာနက်ကနေ ဆောင်းပါးတွေ ရယူတဲ့အခါ စာရေးသူနဲ့ ထုတ်ဝေသူရဲ့ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို စစ်ဆေးပါ။

အပိုင်းခွဲ (E) သုတေသနအသစ်ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြခြင်း (Detailing a New Qualitative Study)

"Fieldwork First" နည်းလမ်း-

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို အရင်ဆုံး စတင်ပြီး သုတေသနမေးခွန်းတွေကို နောက်မှ သတ်မှတ်တဲ့ နည်းလမ်းပါ။ ဒီနည်းလမ်းက ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုရဲ့လက်တွေ့အခြေအနေတွေက သုတေသနမေးခွန်းတွေကို ပုံဖော်ပေးနိုင်လို့ ကောင်းပါတယ်။

"Research Questions First" နည်းလမ်း-

သုတေသနမေးခွန်းတွေကို အရင်ဆုံး သတ်မှတ်ပြီးမှ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု စတင်တဲ့ နည်းလမ်းပါ။ ဒီနည်းလမ်းက သုတေသနရဲ့ဦးတည်ချက်ကို ရှင်းလင်းစေပါတယ်။

သုတေသနမေးခွန်းကောင်းတွေရဲ့ဥပမာများ-

- "ဗီယက်နမ် ရွှေ့ပြောင်းအထက်တန်းကျောင်းသားတွေဟာ အမေရိကန်ကျောင်းစနစ်ကို ကူးပြောင်းရာမှာ ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ ကျား-မ လက္ခဏာတွေကို ဘယ်လို ညှိနှိုင်းကြသလဲ"
- "အောင်မြင်တဲ့ အာဖရိကန်အမေရိကန် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားတွေရဲ့ အထက်တန်းကျောင်းအတွေ့အကြုံနဲ့ ကောလိပ်ကူးပြောင်းမှုအပေါ် ထင်မြင်ချက်တွေက ဘာတွေလဲ"

ကိုယ်ပိုင် သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens) ကို ဆန်းစစ်ခြင်း-

ကိုယ့်ရဲ့ကြိုတင်ထင်မြင်ချက်တွေ၊ အတွေ့အကြုံတွေက သုတေသနရဲ့ရလဒ်ကို ဘယ်လိုသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သလဲဆိုတာ စဉ်းစားပါ။ ဒီအတွက် ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ် (Personal Journal) ထားရှိခြင်းက ကောင်းပါတယ်။

သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင် (Conceptual Framework)-

သုတေသနရဲ့အာရုံစိုက်မှု၊ သုတေသနမေးခွန်းတွေ၊ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းနဲ့ အရင်းအမြစ်တွေကို ခြုံငုံဖော်ပြတဲ့ အကြမ်းဖျင်းတစ်ခုပါ။ ဒါက သုတေသနရဲ့အရေးပါမှုကို ဖော်ပြပါတယ်။

အခန်း (၃) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ လက်တွေ့သုတေသန (Empirical Study)

၂။ လေ့လာမှုဘဏ် (Study Bank)

၃။ သုတေသနဘာသာရပ် (Topics of Inquiry) နဲ့ ၎င်းတို့ရဲ့အဓိကယူနစ် (Focal Units)

၄။ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းများ (Data Collection Methods) နဲ့ အချက်အလက်

အရင်းအမြစ်များ (Sources of Data)

၅။ ကွင်းဆင်းအရင်းအမြစ်များကို နှစ်ဆအသုံးပြုခြင်း (Doubling Up on Field Sources)

၆။ အထူးပြုအမျိုးအစားများ (Specialized Types / Variants)

၇။ ယေဘုယျ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Generalized Qualitative Research)

၈။ ရွေးချယ်ထားသော စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Selective Literature Review)

၉။ ပြည့်စုံသော စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Comprehensive Literature Review)

၁၀။ "ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအရင်" နဲ့ "သုတေသနမေးခွန်းအရင်" (Fieldwork First vs. Research Questions First)

၁၁။ ကိုယ်ပိုင် သုတေသနမှန်ဘီလူးကို ဆန်းစစ်ခြင်း (Self-Examination of Research Lens)

၁၂။ သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင် (Conceptual Framework)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

သုတေသနတစ်ခုကို အောင်မြင်စွာ စတင်ဖို့အတွက်-

၁။ Study Bank ကို သုံးပြီး ဘာသာရပ်၊ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းနဲ့ အရင်းအမြစ်တွေအတွက် အကြံဉာဏ်တွေ ရယူပါ။

၂။ စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကို ရွေးချယ်ပြီး သုတေသနအတွက် နယ်ပယ်အသစ် (Niche) ကို ရှာဖွေပါ။

၃။ သုတေသနမေးခွန်းတွေကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ပါ။

၄။ ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေကို သိရှိပြီး သတိထားပါ။

၅။ လိုအပ်ရင် သဘောတရားဆိုင်ရာ မူဘောင် (Conceptual Framework) တစ်ခု ဖန်တီးပါ။

အခန်း ၄ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန ဒီဇိုင်း ရွေးချယ်မှုများ (Choices in Designing Qualitative Research Studies)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က သုတေသနဒီဇိုင်း (Research Design) ဆိုတာ ဘာလဲ၊ ဘာကြောင့် အရေးကြီးသလဲ၊ နဲ့ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ ဒီဇိုင်းကို ဘယ်လို ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် သတ်မှတ်နိုင်သလဲဆိုတာကို ရှင်းပြဖို့ပါ။

သုတေသနဒီဇိုင်းဆိုတာ သုတေသနမေးခွန်းတွေ၊ စုဆောင်းမယ့် အချက်အလက်တွေနဲ့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမယ့် နည်းဗျူဟာတွေကြား ဆက်စပ်မှုကို ဖော်ပြတဲ့ ယုတ္တိဗေဒဆိုင်ရာ အစီအစဉ် (Logical Blueprint) တစ်ခုပါ။

ဒီအခန်းက ဒီဇိုင်းရွေးချယ်မှု ၈ ချက်ကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်။

ရွေးချယ်မှု (၁) - သုတေသနအစမှာ ဒီဇိုင်းကို စတင်သတ်မှတ်ခြင်း (သို့) မသတ်မှတ်ခြင်း (Starting a Research Design at the Beginning of a Study or Not)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအားလုံးက ဒီဇိုင်းနဲ့ စတင်လေ့ မရှိပါဘူး။
တစ်ချို့သုတေသနတွေမှာ ဒီဇိုင်းက နောက်မှ ပြန်ကြည့်တဲ့အခါမှသာ ပေါ်လာတတ်ပါတယ်။

အဓိက အချက်-

- ဒီဇိုင်းဆိုတာ တစ်ကြိမ်သတ်မှတ်ပြီး ပြီးသွားတာမဟုတ်ဘဲ သုတေသနလုပ်ဆောင်နေစဉ်မှာလည်း ပြန်လည်ပြင်ဆင်နိုင်ပါတယ် (Recursive Process)။
- သုတေသီရဲ့ရိုးသားမှု (Integrity) က အရေးကြီးပါတယ် - ဒီဇိုင်းကို ပြောင်းလဲတဲ့အခါ ဘာကြောင့်ပြောင်းလဲသလဲဆိုတာကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ရှင်းပြဖို့ လိုပါတယ်။

ရွေးချယ်မှု (၂) - သုတေသနရဲ့ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေမယ့် အဆင့်များ (သို့) မဆောင်ရွက်ခြင်း (Taking Steps to Strengthen the Credibility of a Study or Not)

ယုံကြည်စိတ်ချရတဲ့ သုတေသန (Credible Study) ဆိုတာ အချက်အလက်တွေကို မှန်ကန်စွာ စုဆောင်းပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားတဲ့ သုတေသနပါ။ ဒီအတွက် နည်းလမ်း ၄ ခု ရှိပါတယ်-

၁။ ယုံကြည်ကိုးစားနိုင်မှု (Trustworthiness)

- သုတေသနလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ဖော်ပြခြင်း
- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ အချိန်ကြာကြာ နေထိုင်ခြင်း (Prolonged Engagement) - ယဉ်ကျေးမှုကို နားလည်စေပြီး အချက်အလက်တွေရဲ့တိကျမှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေပါတယ်။

၂။ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း (Triangulation)

- အချက်အလက် အရင်းအမြစ် အနည်းဆုံး ၃ ခုကနေ အတည်ပြုခြင်း
- ဥပမာ - ကိုယ်တိုင်မြင်တဲ့ အဖြစ်အပျက်၊ တစ်ယောက်ယောက်က ပြန်ပြောတာ၊ စာရွက်စာတမ်းတစ်ခုမှာ ဖော်ပြထားတာ - သုံးခုလုံး တူညီရင် ယုံကြည်စိတ်ချရမှု မြင့်မားပါတယ်။

၃။ ခိုင်လုံမှု (Validity)

- ကောက်ချက်တွေက လက်တွေ့ကမ္ဘာကို မှန်ကန်စွာ ထင်ဟပ်စေခြင်း
- Maxwell ရဲ့ဗျူဟာ ၈ ချက် (Vignette 4.1) -
  ၁။ ကွင်းဆင်းမှာ အချိန်ကြာကြာ နေခြင်း
  ၂။ ကြွယ်ဝတဲ့ အချက်အလက်များ
  ၃။ ပါဝင်သူတွေဆီက ပြန်လည်အတည်ပြုခြင်း
  ၄။ သုတေသီရဲ့တည်ရှိမှုကို အသုံးပြုခြင်း
  ၅။ ဆန့်ကျင်ဘက် အထောက်အထားတွေကို ရှာဖွေခြင်း
  ၆။ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း
  ၇။ ဂဏန်းများကို အသုံးပြုခြင်း
  ၈။ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

၄။ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် (Rival Thinking)

- ကိုယ့်ရဲ့ကောက်ချက်ကို စိန်ခေါ်နိုင်တဲ့ အခြားရှင်းလင်းချက်တွေကို စဉ်းစားခြင်း

- ဒီပြုိင်ဆိုင်မှုတွေကို ဖယ်ရှားဖို့ အထောက်အထားတွေ စုဆောင်းခြင်း

ရွေးချယ်မှု (၃) - အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ်များရဲ့ရှုပ်ထွေးမှုကို ရှင်းလင်းခြင်း (သို့) မရှင်းလင်းခြင်း (Clarifying the Complexity of Data Collection Units or Not)

သုတေသနတိုင်းမှာ အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ် (Data Collection Units) ရှိပါတယ်။ ဒါတွေက အများအားဖြင့် အဆင့်နှစ်ဆင့် ရှိတတ်ပါတယ်။

အဆင့်နှစ်ဆင့်ရဲ့ဥပမာ-

- **အကျယ်ဆုံးအဆင့် (Broader Level)** - ကွင်းဆင်းလေ့လာတဲ့ နေရာ (ဥပမာ - ကျောင်းတစ်ကျောင်း)
- **ကျဉ်းမြောင်းတဲ့အဆင့် (Narrower Level)** - အဲဒီနေရာက ပါဝင်သူတွေ (ဥပမာ - ကျောင်းသားတွေ၊ ဆရာတွေ)

ဒီယူနစ်တွေက သုတေသနရဲ့အဓိကဘာသာရပ်နဲ့ ဆက်စပ်နေဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။

ရွေးချယ်မှု (၄) - နမူနာရွေးချယ်ခြင်းကို အာရုံစိုက်ခြင်း (သို့) မစိုက်ခြင်း (Attending to Sampling or Not)

နမူနာ (Sample) ဆိုတာ သုတေသနမှာ ထည့်သွင်းလေ့လာမယ့် သီးခြားအရာတွေပါ။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ **ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ နမူနာရွေးချယ်ခြင်း (Purposive Sampling)** ကို အသုံးများပါတယ်။

နမူနာအမျိုးအစားများ-

- **Purposive Sampling** - သုတေသနအတွက် အချက်အလက်အများဆုံး ပေးနိုင်မယ့် သူတွေကို ရွေးချယ်ခြင်း
- **Maximum Variation Sampling** - ထင်မြင်ချက်အမျိုးမျိုးရှိတဲ့ သူတွေကို ရွေးချယ်ခြင်း
- **Convenience Sampling** - လွယ်ကူလို့ ရွေးချယ်ခြင်း (မနှစ်သက်သော နည်းလမ်း)

- **Snowball Sampling** - တစ်ယောက်ကနေ နောက်တစ်ယောက်ကို ဆက်သွယ်ခြင်း
- **Random Sampling** - ကျပန်းရွေးချယ်ခြင်း

နမူနာအရေအတွက်-

- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ နမူနာအရေအတွက်အတွက် ပုံသေနည်းမရှိပါဘူး။
- အရေးကြီးတာက အချက်အလက်အသစ်တွေ မရှိတော့တဲ့အထိ (Redundancy) စုဆောင်းခြင်းပါ။

ရွေးချယ်မှု (၅) - သဘောတရားများနဲ့ သီအိုရီများကို သုတေသနမှာ ထည့်သွင်းခြင်း (သို့) မထည့်သွင်းခြင်း (Incorporating Concepts and Theories into a Study or Not)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ အဖြစ်အပျက်တွေရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကို အာရုံစိုက်ပါတယ်။ ဒီအဓိပ္ပာယ်တွေကို သဘောတရား (Concept) တွေနဲ့ ဆက်စပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

Inductive Approach (သွေးဆောင်မှုနည်းလမ်း)

- အချက်အလက်တွေကနေ သဘောတရားတွေကို ပေါ်ထွက်လာစေခြင်း
- ဥပမာ - ရပ်ကွက်အတွင်း ရာဇဝတ်မှုကာကွယ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွေရဲ့ အမျိုးအစား ၄ မျိုးကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကနေ တွေ့ရှိခြင်း (Vignette 4.6)

Deductive Approach (နုတ်ယူမှုနည်းလမ်း)

- ရှိပြီးသား သဘောတရားတွေကနေ စတင်ပြီး အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းခြင်း
- ဥပမာ - "Pedagogical Content Knowledge" ဆိုတဲ့ ရှိပြီးသား သဘောတရားကို ဗီဒီယိုမှတ်တမ်းတွေနဲ့ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း (Vignette 4.7)

ရွေးချယ်မှု (၆) - သုတေသနတွေ့ရှိချက်တွေရဲ့ ယေဘုယျဖြစ်နိုင်မှု (Generalizability) သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းနိုင်မှု (Transferability) ကို စဉ်းစားခြင်း (သို့) မစဉ်းစားခြင်း (Being Concerned with the Generalizability or Transferability of a Study's Findings or Not)

Statistical Generalization (စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု)

- နမူနာကနေ လူဦးရေတစ်ခုလုံးကို ကောက်ချက်ချခြင်း
- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအတွက် မသင့်တော်ပါ (နမူနာက သေးလွန်းလို့)

Analytic Generalization (ဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု)

- သဘောတရားတွေကို အသုံးပြုပြီး တခြားအခြေအနေတွေကို ကောက်ချက်ချခြင်း
- ဥပမာ - ကျူးဘားဒုံးကျည်အကျပ်အတည်း ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုကနေ ကမ္ဘာအင်အားကြီးနိုင်ငံတွေရဲ့ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုပုံစံကို ကောက်ချက်ချခြင်း (Vignette 4.9)

Transferability (လွှဲပြောင်းနိုင်မှု)

- လေ့လာမှုတစ်ခုရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို အခြားအခြေအနေတွေမှာ အသုံးချနိုင်မှု
- ဒါပေမယ့် အခြေအနေနှစ်ခုရဲ့ ဆင်တူမှုပေါ် မူတည်ပါတယ်။

ရွေးချယ်မှု (၇) - သုတေသန လုပ်ထုံးလုပ်နည်းစာတမ်း (Research Protocol) ကို ပြင်ဆင်ခြင်း (သို့) မပြင်ဆင်ခြင်း (Preparing a Research Protocol or Not)

Research Protocol ဆိုတာ သုတေသီအတွက် လမ်းညွှန်ချက်တစ်ခုပါ။ ဒါက မေးခွန်းတွေရဲ့ စာရင်းမဟုတ်ဘဲ စူးစမ်းလေ့လာရမယ့် ဘာသာရပ်တွေရဲ့ မူဘောင်တစ်ခုပါ။

Protocol ရဲ့ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- သုတေသနရဲ့ ဦးတည်ချက်ကို ထိန်းသိမ်းပေးခြင်း
- အချက်အလက်တွေကို စနစ်တကျ စုဆောင်းနိုင်ခြင်း
- သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်းကို အားပေးခြင်း

Protocol ဥပမာများ-

- ရုပ်ကွက်အဖွဲ့အစည်းများကို လေ့လာတဲ့ Protocol (Exhibit 4.1)

- ကျေးလက်အသိုင်းအဝိုင်းမှာ အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးမှုကို လေ့လာတဲ့ Protocol (Exhibit 4.2)

ရွေးချယ်မှု (၈) - အစောပိုင်းအဆင့်မှာ ပါဝင်သူများထံမှ အကြံပြုချက် (Participant Feedback) ရယူရန် စီစဉ်ခြင်း (သို့) မစီစဉ်ခြင်း (Planning at an Early Stage or Not to Obtain Participant Feedback)

ပါဝင်သူတွေဆီက အကြံပြုချက် (Member Checks) ရယူခြင်းက သုတေသနရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေပြီး ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးကိုလည်း အားကောင်းစေပါတယ်။

အကြံပြုချက် ရွေးချယ်မှုများ-

- နောက်ဆုံးထုတ်ကုန်ရဲ့အကြမ်းဖျင်းကို ပြသခြင်း
- တစ်ဦးချင်း အင်တာဗျူးမှတ်စုတွေကို ပြသခြင်း
- တွေ့ရှိချက်တွေရဲ့အကျဉ်းချုပ်ကို ပြသခြင်း

အခန်း (၄) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ သုတေသနဒီဇိုင်း (Research Design)
၂။ ယုံကြည်စိတ်ချရသော သုတေသန (Credible Study)
၃။ ယုံကြည်ကိုးစားနိုင်မှု (Trustworthiness)
၄။ စစ်မှန်မှု (Authenticity)
၅။ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း (Triangulation)
၆။ တူညီသော စူးစမ်းလမ်းကြောင်းများ (Converging Lines of Inquiry)
၇။ ခိုင်လုံမှု (Validity)
၈။ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် (Rival Thinking)
၉။ အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ် (Data Collection Unit)
၁၀။ အသိုက်အဝန်း အစီအစဉ် (Nested Arrangement)

၁၁။ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ၊ အဆင်ပြေရာ၊ နှင်းလုံးလိမ့်၊ ကျပန်း နမူနာများ (Purposive, Convenience, Snowball, Random Samples)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

သုတေသနဒီဇိုင်းဆိုတာ အကောင်းဆုံး ဒီဇိုင်းတစ်ခုကို ရွေးချယ်တာမဟုတ်ဘဲ သုတေသနရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ကိုက်ညီမယ့် ရွေးချယ်စရာတွေကနေ သင့်တော်တဲ့ ဒီဇိုင်းကို ရွေးချယ်တာပါ။ ရွေးချယ်မှု ၈ ချက်ကို သုံးသပ်ပြီး-

၁။ ဒီဇိုင်းကို အစမှာ စတင်မလား
၂။ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို ဘယ်လို အားကောင်းအောင် လုပ်မလဲ
၃။ အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ်တွေက ဘာတွေလဲ
၄။ ဘယ်လို နမူနာတွေ ရွေးချယ်မလဲ
၅။ သဘောတရားတွေကို ဘယ်လို ထည့်သွင်းမလဲ
၆။ ယေဘုယျဖြစ်မှုကို ဘယ်လို ကိုင်တွယ်မလဲ
၇။ Protocol ကို ပြင်ဆင်မလား
၈။ ပါဝင်သူတွေဆီက အကြံပြုချက် ရယူမလား

အခန်း ၅ - ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Doing Fieldwork)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အဓိက အစိတ်အပိုင်းဖြစ်တဲ့ **ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Fieldwork)** ဆိုတာ ဘာလဲ၊ ဘယ်လို လုပ်ဆောင်ရမလဲဆိုတာကို အသေးစိတ် ရှင်းပြဖို့ပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းဆိုတာ လက်တွေ့ဘဝ ပတ်ဝန်းကျင်မှာ လူတွေရဲ့နေ့စဉ်ဘဝကို သွားရောက်လေ့လာခြင်းပါ။ ဒါက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အသက်သွေးကြောလို့ ဆိုရမှာပါ။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းအကြောင်း စဉ်းစားခြင်း
၂။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ လုပ်ဆောင်ခြင်း
၃။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်းနဲ့ ထိန်းသိမ်းခြင်း
၄။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ဆက်ဆံရေးတွေ ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း
၅။ ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ (Participant-Observation) လုပ်ဆောင်ခြင်း
၆။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများသို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်း (Site Visits)

အပိုင်းခွဲ (A) ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းအကြောင်း စဉ်းစားခြင်း (Thinking about Doing Fieldwork)

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အဓိက အစိတ်အပိုင်းပါ။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ သင်ဟာ လူတွေရဲ့အိမ်၊ အလုပ်ခွင်၊ လမ်းဘေးနဲ့ အခြားအများပြည်သူနေရာတွေ၊ ကျောင်းနဲ့ ဆေးခန်းလိုမျိုး ဝန်ဆောင်မှုနေရာတွေကို သွားရောက်လေ့လာရပါမယ်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းရဲ့စိန်ခေါ်မှုများ-

- လူတွေရဲ့နေရာနဲ့ အချိန်ကို သင်ဝင်ရောက်တာမို့ သူတို့ရဲ့ပုံမှန်ဘဝကို မနှောင့်ယှက်ဖို့ လိုပါတယ်။

- ပထမဆုံးအကြိမ် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက စိတ်လှုပ်ရှားစရာနဲ့ စိုးရိမ်စရာ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။
- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု မလုပ်ခင် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုတွေ လုပ်ဖို့ လိုပါတယ် (ဥပမာ - သတင်းမီဒီယာတွေ၊ အွန်လိုင်းအချက်အလက်တွေ၊ ရှိပြီးသား သုတေသနတွေကို လေ့လာခြင်း)။

သတိပြုရန်- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ "ရေစီးကြောင်းအတိုင်း လိုက်သွားခြင်း (Going with the Flow)" က အရေးကြီးပေမယ့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုကိုလည်း လျစ်လျူမရှုသင့်ပါဘူး။

အပိုင်းခွဲ (B) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ လုပ်ဆောင်ခြင်း (Working in the Field)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာ အမျိုးအစားများ (Field Settings)-

၁။ **သေးငယ်တဲ့ လူအုပ်စုများ** - ဂိုဏ်းတွေ၊ အလုပ်အဖွဲ့တွေ
၂။ **ပထဝီဝင်အနီးအဝိုင်း** - ရပ်ကွက်တွေ၊ မြို့ပြဧရိယာတွေ
၃။ **အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ နေရာများ** - ဆေးရုံတွေ၊ ကျောင်းတွေ၊ လုပ်ငန်းခွင်တွေ
၄။ **မသက်ဆိုင်တဲ့ လူအုပ်စုများ** - တူညီတဲ့ ကျန်းမာရေးပြဿနာ ဒါမှမဟုတ် အတွေ့အကြုံရှိသူတွေ

အများပြည်သူနဲ့ ပုဂ္ဂလိက နေရာများ-

- အများပြည်သူနေရာတွေမှာတောင် သုတေသနလုပ်ဖို့ ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်နိုင်ပါတယ် (ဥပမာ - ကျောင်းတွေ၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွေ)။
- စည်းမျဉ်းက - သုတေသနလုပ်ချင်တဲ့ နေရာတိုင်းအတွက် ခွင့်ပြုချက် တောင်းဖို့ လိုပါတယ်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအချိန်-

- ဂန္ထဝင်လေ့လာမှုတွေက နှစ်ချီကြာတတ်ပါတယ်။
- အနည်းဆုံး တစ်နှစ်ခန့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းက ရာသီအလိုက် ပြောင်းလဲမှုတွေကို ဖမ်းယူနိုင်ပါတယ်။

- တစ်ချို့လေ့လာမှုတွေက ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်သာ ကြာနိုင်ပါတယ် (သုတေသနဘာသာရပ်ပေါ်မူတည်ပါတယ်)။

အပိုင်းခွဲ (C) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်းနဲ့ ထိန်းသိမ်းခြင်း (Gaining and Maintaining Access to the Field)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဝင်ရောက်ခွင့်ရဖို့ဆိုတာ တစ်ကြိမ်တည်းနဲ့ ပြီးတဲ့ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုမဟုတ်ဘဲ **လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု (Process)** ပါ။

ဝင်ရောက်ခွင့်ရယူခြင်း-

- **တံခါးစောင့် (Gatekeeper)** - အဖွဲ့အစည်းရဲ့အကြီးအကဲ ဒါမှမဟုတ် ကွန်ရက်ရဲ့ ခေါင်းဆောင်က ဝင်ရောက်ခွင့်ကို ထိန်းချုပ်လေ့ရှိပါတယ်။
- တံခါးစောင့်ရဲ့ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုက သုတေသနရဲ့ရလဒ်ကို သက်ရောက်နိုင်ပါတယ် (ဥပမာ - အလုပ်သမားတွေက သုတေသနကို စီမံခန့်ခွဲသူရဲ့ကိုယ်စားလှယ်လို့ ထင်နိုင်ပါတယ်)။

ဝင်ရောက်ခွင့် ဆုံးရှုံးခြင်း-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတစ်လျှောက်လုံး ဝင်ရောက်ခွင့် ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ ရှိပါတယ်။
- ဥပမာ - Vignette 5.2 မှာ သုတေသီတစ်ယောက်ဟာ ပြိုင်ဆိုင်နေတဲ့ အုပ်စုတစ်ခုရဲ့ ပွဲတစ်ခုကို မတက်ရောက်ခဲ့တဲ့အတွက် အဲဒီအုပ်စုရဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေကို ဝင်ရောက်ခွင့် ဆုံးရှုံးခဲ့ရပါတယ်။

"Going Native" ဖြစ်ခြင်း-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာမှာ အချိန်ကြာလာတဲ့အခါ သုတေသီက နေရာရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလို ဖြစ်သွားပြီး ဘက်လိုက်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။
- ဒါကိုရှောင်ဖို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအပြင် ယုံကြည်ရတဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တစ်ယောက်နဲ့ ပုံမှန် ဆွေးနွေးဖို့ အကြံပြုထားပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ဆက်ဆံရေးတွေ ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်း (Nurturing Field Relationships)

ကိုယ့်ရဲ့စစ်မှန်တဲ့ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ (Authentic Self)-

- သုတေသီအနေနဲ့ ကိုယ့်ရဲ့စစ်မှန်တဲ့ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးကို ဖော်ပြခြင်းက အကောင်းဆုံးပါ။
- သုတေသနလုပ်နေတယ်ဆိုတာကို ပွင့်လင်းစွာ ပြောဆိုခြင်းက ပိုကောင်းပါတယ်။

ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး (Personal Demeanor)-

- လေးစားမှုရှိခြင်း၊ ဖော်ရွေခြင်း၊ အာရုံစိုက်ခြင်းတွေ အရေးကြီးပါတယ်။
- ကိုယ့်ရဲ့အမူအရာ၊ စကားလုံးတွေက တခြားသူတွေရဲ့တုံ့ပြန်မှုကို သက်ရောက်နိုင်တာမို့ သတိထားရပါမယ်။

ပါဝင်သူတွေအတွက် အကူအညီလုပ်ခြင်း-

- သေးငယ်တဲ့ အကူအညီတွေ (ဥပမာ - ပိုက်ဆံငှားခြင်း၊ ကလေးစောင့်ပေးခြင်း) က ဆက်ဆံရေးကို ကောင်းစေနိုင်ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် ကြီးမားတဲ့ အကူအညီတွေကို ရှောင်သင့်ပါတယ်။

မထင်မှတ်တဲ့ အဖြစ်အပျက်တွေကို ကိုင်တွယ်ခြင်း-

- ပါဝင်သူတွေက သုတေသီကို မေးခွန်းတွေ မေးနိုင်ပါတယ်။
- တစ်ခါတစ်ရံမှာ အန္တရာယ်ရှိတဲ့ အခြေအနေတွေ ကြုံရနိုင်ပါတယ် (ဥပမာ - ရာဇဝတ်မှု၊ အကြမ်းဖက်မှု)။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကနေ ထွက်ခွာခြင်း (Exiting)-

- ဝင်ရောက်ခြင်းလောက်ပဲ ထွက်ခွာခြင်းက အရေးကြီးပါတယ်။
- ပါဝင်သူတွေနဲ့ ဆက်လက်ဆက်သွယ်မှုရှိမရှိ၊ သုတေသနရလဒ်တွေကို ဘယ်လိုမျှဝေမလဲဆိုတာ စဉ်းစားထားသင့်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (E) ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ (Participant-Observation) လုပ်ဆောင်ခြင်း

Participant-Observation ဆိုတာ ဘာလဲ-

- သုတေသီဟာ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာမှာ ပါဝင်ပြီး တစ်ချိန်တည်းမှာ လေ့လာခြင်းပါ။
- ဒါက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အဓိက နည်းလမ်းတစ်ခုပါ။

ပါဝင်သူ-လေ့လာသူရဲ့အခန်းကဏ္ဍ ၄ မျိုး-

၁။ ပါဝင်သူသက်သက် (Participant Only)

၂။ ပါဝင်ပြီး လေ့လာသူ (Participant who Observes)

၃။ လေ့လာပြီး ပါဝင်သူ (Observer who Participates)

၄။ လေ့လာသူသက်သက် (Observer Only)

သုတေသီက သုတေသနကိရိယာ (Researcher as Research Instrument)-

- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုတေသီကိုယ်တိုင်က အဓိက ကိရိယာပါ။
- သုတေသီရဲ့အာရုံ ၅ ပါးကို အချက်အလက်တွေ တိုင်းတာဖို့ သုံးရပါတယ်။
- သုတေသီရဲ့ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေ၊ အတွေ့အကြုံတွေက သုတေသနရဲ့ရလဒ်ကို သက်ရောက်နိုင်ပါတယ် (Vignette 5.7)။

Inductive Stance (သွေးဆောင်မှုနည်းလမ်း)-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ကြုံတင်ထင်မြင်ချက်တွေ မပါဘဲ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ပေါ်ထွက်လာတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ဦးစားပေးခြင်းပါ။
- ဒါက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အားသာချက်တစ်ခုပါ။

Participant-Observer ရဲ့ကတိ (Creed)-

၁။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုကို နားထောင်ခြင်းနဲ့ စတင်ပါ။

၂။ ဖြစ်ပျက်နေတာတွေကို စိတ်မှတ်တမ်းတင်ပါ။

၃။ အတွေ့အကြုံအသစ်ကို အဟောင်းနဲ့ မနှိုင်းယှဉ်ပါနဲ့။

၄။ ကြုံတင်ယူဆချက်တွေ အနည်းဆုံးထားပါ။

၅။ အချက်အလက်တွေက ပုံစံတွေ ဖန်တီးလာလိမ့်မယ်ဆိုတာ ယုံကြည်ပါ။
၆။ ကြုံတင်ယူဆချက်တွေနဲ့ ကွင်းဆင်းအတွေ့အကြုံတွေက နောက်ဆုံးမှာ အကျိုးရှိတဲ့နည်းနဲ့ ဆက်စပ်လာလိမ့်မယ်ဆိုတာ ယုံကြည်ပါ။

အပိုင်းခွဲ (F) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများသို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်း (Making Site Visits)

Site Visits ဆိုတာ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာအများအပြားကို အချိန်တိုအတွင်း သွားရောက်လေ့လာခြင်းပါ။

Site Visits ရဲ့ အားသာချက်များ-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာအများအပြားကို လေ့လာနိုင်ခြင်း
- နေရာများစွာကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာနိုင်ခြင်း

Site Visits ရဲ့ အားနည်းချက်များ-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ပိုတိုပါတယ် (ရက်အနည်းငယ်သာ)
- နေရာရဲ့ ပုံမှန်အခြေအနေကို မမြင်ရနိုင်ပါဘူး (လူတွေက သုတေသီအတွက် အထူးပြင်ဆင်ထားတတ်ပါတယ်)
- အိမ်ရှင် (Host) က သုတေသီနဲ့ အတူလိုက်ပြီး ကြည့်ရှုတတ်ပါတယ် (ဒါက ပါဝင်သူတွေရဲ့ တုံ့ပြန်မှုကို သက်ရောက်နိုင်ပါတယ်)

Site Visits အတွက် အဖွဲ့လိုက်လုပ်ဆောင်ခြင်း-

- အဖွဲ့ဝင်တွေကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးခြင်း
- တူညီတဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေ သတ်မှတ်ခြင်း
- ပုံမှန်ဆက်သွယ်ပြီး သတင်းအချက်အလက်တွေ မျှဝေခြင်း

အခန်း (၅) ရဲ့ အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း (Fieldwork)
၂။ ချီကာဂိုကျောင်း (Chicago School)

၃။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများ (Field Settings)

၄။ စကားပြောဆိုမှု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (Discourse Analysis)

၅။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာ ဝင်ရောက်ခွင့် (Field Access)

၆။ တံခါးစောင့် (Gatekeeper)

၇။ Going Native ဖြစ်ခြင်း

၈။ စစ်မှန်သော ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ (Authentic Self)

၉။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဝင်ရောက်ခြင်းနဲ့ ထွက်ခွာခြင်း (Entering and Exiting a Field Setting)

၁၀။ ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ (Participant-Observation)

၁၁။ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ စာတမ်း (Ethnography)

၁၂။ အဓိက သုတေသနကိရိယာ (Main Research Instrument)

၁၃။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက အဖြစ်မှန်ကို ဦးစွာဖော်ပြခြင်း (Letting the Field Reveal Its Reality First)

၁၄။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာများသို့ သွားရောက်လေ့လာခြင်း (Site Visits)

၁၅။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာမှာ "အိမ်ရှင်" ခံရခြင်း (Being "Hosted")

ဒီအခန်းရဲ့ အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ အသက်သွေးကြောပါ။
အောင်မြင်တဲ့ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွက်-

၁။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဂရုတစိုက် ရွေးချယ်ပါ။
၂။ ဝင်ရောက်ခွင့်ရဖို့ စီစဉ်ပြီး ထိန်းသိမ်းပါ။
၃။ ပါဝင်သူတွေနဲ့ ကောင်းမွန်တဲ့ ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ပါ။
၄။ သုတေသီကိုယ်တိုင် သုတေသနကိရိယာဖြစ်တယ်ဆိုတာ သိထားပါ။
၅။ ကြုံတင်ယူဆချက်တွေကို ချန်ထားပြီး ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုက ပေါ်ထွက်လာတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ဦးစားပေးပါ။
၆။ Site Visits လုပ်တဲ့အခါ အချိန်တိုအတွင်း နေရာအများအပြားကို လေ့လာနိုင်ပေမယ့် အားနည်းချက်တွေကိုလည်း သိထားပါ။

အခန်း ၆ - အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းများ (Data Collection Methods)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အချက်အလက်တွေကို ဘယ်လို စုဆောင်းရမလဲဆိုတာကို အသေးစိတ် ရှင်းပြဖို့ပါ။ အချက်အလက် စုဆောင်းခြင်းဆိုတာ သုတေသနရဲ့အဓိက အဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပြီး အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ ထူးခြားတဲ့ နည်းလမ်းတွေ ရှိပါတယ်။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ အချက်အလက်ဆိုတာ ဘာလဲ (What Are Data?)
၂။ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း ၄ မျိုး မိတ်ဆက်
၃။ အင်တာဗျူးခြင်း (Interviewing)
၄။ လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း (Observing)
၅။ စုဆောင်းခြင်းနဲ့ ဆန်းစစ်ခြင်း (Collecting and Examining)
၆။ ခံစားချက်များ (Feelings)
၇။ အချက်အလက် စုဆောင်းခြင်းအတွက် လိုလားဖွယ်ရာ အလေ့အကျင့်များ

အပိုင်းခွဲ (A) အချက်အလက်ဆိုတာ ဘာလဲ (What Are Data?)

အချက်အလက် (Data) ဆိုတာ အတွေ့အကြုံ၊ လေ့လာကြည့်ရှုမှု၊ စမ်းသပ်မှု ဒါမှမဟုတ် အလားတူ အခြေအနေတွေကနေ ရရှိလာတဲ့ အသေးဆုံး သို့မဟုတ် အခြေခံကျတဲ့ အချက်အလက်တွေပါ။

ဥပမာ-

- **အချက်အလက် (Data)** - ဧဝရက်တောင်ရဲ့အမြင့်
- **သတင်းအချက်အလက် (Information)** - ဧဝရက်တောင်ရဲ့ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာ စာအုပ်တစ်အုပ်
- **အသိပညာ (Knowledge)** - ဧဝရက်တောင်ကို အောင်မြင်စွာ တက်ရောက်နိုင်တဲ့ လက်တွေ့ကျတဲ့ အချက်အလက်တွေ

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုတေသီကိုယ်တိုင်က အဓိက သုတေသနကိရိယာ (Main Research Instrument) ဖြစ်တာမို့ အချက်အလက်တွေက သုတေသီရဲ့ အတွေးအခေါ် နဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေကနေ စစ်ထုတ်ခံရတတ်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း ၄ မျိုး မိတ်ဆက် (Introduction to Four Types of Data Collection Methods)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အချက်အလက် စုဆောင်းနည်း ၄ မျိုး ရှိပါတယ်။ တစ်ခုချင်းစီက မတူညီတဲ့ အချက်အလက် အမျိုးအစားတွေကို ထုတ်ပေးပါတယ်။

စုဆောင်းနည်း	အချက်အလက် အမျိုးအစား	ဥပမာ
အင်တာဗျူးခြင်းနဲ့ စကားပြောဆိုခြင်း (Interviewing & Conversing)	စကားလုံးတွေ၊ ကိုယ်ဟန်အမူအရာ	လူတစ်ယောက်ရဲ့ အပြုအမူကို ရှင်းပြချက်၊ အောက်မေ့ဖွယ်ရာ၊ ယုံကြည်ချက် ဒါမှမဟုတ် အမြင်
လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း (Observing)	လူတွေရဲ့ ကိုယ်ဟန်အမူအရာ၊ လူမှုဆက်ဆံရေး၊ လုပ်ဆောင်ချက်တွေ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်	လူနှစ်ယောက်ကြား ဆက်သွယ်မှု၊ အုပ်စုလိုက် အပြန်အလှန် သက်ရောက်မှု၊ နေရာချထားမှုပုံစံ
စုဆောင်းခြင်းနဲ့ ဆန်းစစ်ခြင်း (Collecting & Examining)	ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ စာရွက်စာတမ်းတွေ၊ ပုံနှိပ်ထားတဲ့ ပစ္စည်းတွေ၊ ဂရပ်ဖစ်တွေ၊ မော်ကွန်းတိုက်မှတ်တမ်းတွေ၊ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းတွေ	ခေါင်းစဉ်တွေ၊ စာသားတွေ၊ ရက်စွဲတွေ၊ အချိန်ဇယားတွေ
ခံစားချက်များ (Feeling)	အာရုံခံစားမှုတွေ	နေရာတစ်ခုရဲ့ အေးမြမှု သို့မဟုတ် ပူနွေးမှု၊ အချိန်ကို ခံစားရမှု၊ တခြားသူတွေရဲ့ သက်တောင့်သက်သာရှိမှု ဒါမှမဟုတ် မရှိမှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း

အပိုင်းခွဲ (C) အင်တာဗျူးခြင်း (Interviewing)

အင်တာဗျူးခြင်းက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အသုံးအများဆုံး အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းပါ။ အင်တာဗျူး ၂ မျိုး ရှိပါတယ်-

၁။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော အင်တာဗျူး (Structured Interview)

- ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားတဲ့ မေးခွန်းစာရင်း (Questionnaire) ကို သုံးပါတယ်။
- အင်တာဗျူးသူအားလုံးကို အတူတူ မေးခွန်းတွေ မေးပါတယ်။
- အဖြေတွေက ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားတဲ့ ရွေးချယ်စရာတွေထဲက ရွေးချယ်ရတဲ့ **ပိတ်ထားသော မေးခွန်း (Closed-ended Questions)** တွေကို အသုံးများပါတယ်။
- ဒါက စစ်တမ်း (Survey) လေ့လာမှုတွေမှာ အသုံးများပါတယ်။

၂။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူး (Qualitative Interview)

- စကားပြောဆိုမှုပုံစံ (Conversational Mode) ကို သုံးပါတယ်။
- ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားတဲ့ မေးခွန်းစာရင်း မရှိပါဘူး။ သုတေသီမှာ စူးစမ်းလေ့လာမယ့် ဘာသာရပ်တွေရဲ့ မူဘောင် (Protocol) ရှိပါတယ်။
- **ဖွင့်ထားသော မေးခွန်း (Open-ended Questions)** တွေကို အသုံးများပါတယ်။
- ပါဝင်သူတွေရဲ့ ကိုယ်ပိုင် စကားလုံးတွေ၊ အဓိပ္ပာယ်တွေကို ဖမ်းယူဖို့ ရည်ရွယ်ပါတယ်။
- အင်တာဗျူးတစ်ခုစီဟာ ထူးခြားပြီး သုတေသီရဲ့ အပြုအမူက ပါဝင်သူအလိုက် ပြောင်းလဲနိုင်ပါတယ်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူး လုပ်ဆောင်ရာမှာ အရေးကြီးတဲ့ အချက်များ-

၁။ **နည်းနည်းပြောပါ (Speak in Modest Amounts)** - ပါဝင်သူက စကားများများပြောခွင့်ရအောင် လုပ်ပါ။ "ဟုတ်/မဟုတ်" မေးခွန်းတွေကို ရှောင်ပါ။ နောက်ဆက်တွဲ မေးခွန်း (Probes) တွေကို သုံးပါ။

၂။ **လမ်းညွှန်မှုမပြုပါနဲ့ (Be Nondirective)** - ပါဝင်သူတွေကို သူတို့ရဲ့ကိုယ်ပိုင် စကားလုံးတွေနဲ့ သူတို့ရဲ့ကမ္ဘာကို ဖော်ပြခွင့်ပေးပါ။ Grand Tour Questions (ကြီးမားတဲ့ ခရီးစဉ်မေးခွန်း) တွေက စတင်ဖို့ ကောင်းတဲ့ နည်းလမ်းပါ။

၃။ **ဘက်မလိုက်ပါနဲ့ (Stay Neutral)** - ကိုယ်ဟန်အမူအရာ၊ အသံအနိမ့်အမြင့်တွေက ပါဝင်သူရဲ့ တုံ့ပြန်မှုကို သက်ရောက်နိုင်ပါတယ်။

၄။ **ဆက်ဆံရေး ကောင်းအောင်ထားပါ (Maintain Rapport)** - ပါဝင်သူတွေနဲ့ သက်တောင့်သက်သာရှိတဲ့ ဆက်ဆံရေး တည်ဆောက်ပါ။

၅။ **အင်တာဗျူး လမ်းညွှန်ချက် (Interview Guide)** ကို သုံးပါ - မေးခွန်းတွေရဲ့စာရင်းမဟုတ်ဘဲ ဆွေးနွေးမယ့် ဘာသာရပ်တွေရဲ့အမှတ်ပေးစာတစ်ခုပါ။

၆။ **အင်တာဗျူးနေစဉ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပါ (Analyze When Interviewing)** - ဘယ်အချိန်မှာ နောက်ဆက်တွဲမေးခွန်း မေးရမလဲ၊ ဘယ်အချိန်မှာ ဘာသာရပ်ပြောင်းရမလဲဆိုတာ ဆုံးဖြတ်ပါ။

အင်တာဗျူးကို ဝင်ရောက်ခြင်းနဲ့ ထွက်ခွာခြင်း (Entering and Exiting Interviews)-

- အင်တာဗျူးကို နှုတ်ဆက်စကား၊ မိတ်ဆက်စကားတွေနဲ့ စတင်ပါ။
- အင်တာဗျူးပြီးတဲ့အခါ ကျေးဇူးတင်စကားတွေ၊ နှုတ်ဆက်စကားတွေနဲ့ အဆုံးသတ်ပါ။
- တစ်ခါတစ်ရံမှာ အင်တာဗျူးပြီးခါနီးမှာ အရေးကြီးတဲ့ မေးခွန်းတွေ ထပ်မေးတတ်ပါတယ်။

အုပ်စုလိုက် အင်တာဗျူး (Group Interviews)-

- လူ ၂-၃ ယောက်ဆိုရင် တစ်ဦးချင်းအင်တာဗျူးလိုပါပဲ။
- လူ ၇-၁၀ ယောက်ဆိုရင် **အာရုံစိုက်အုပ်စု (Focus Group)** လို့ ခေါ်ပြီး အုပ်စုတစ်ခုလုံးကို အာရုံစိုက်ရပါမယ်။
- Focus Group မှာ သုတေသီက **ထိန်းကျောင်းသူ (Moderator)** အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး အုပ်စုဝင်အားလုံးရဲ့ထင်မြင်ချက်တွေကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ပေးပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း (Observing)

လေ့လာကြည့်ရှုခြင်းက သုတေသီကိုယ်တိုင် မြင်တွေ့ရတဲ့ အချက်အလက်တွေကို စုဆောင်းနိုင်တာမို့ အရေးကြီးပါတယ်။

ဘယ်အချိန်နဲ့ ဘယ်နေရာမှာ လေ့လာရမလဲ-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ နေရာအားလုံးနဲ့ အချိန်အားလုံးမှာ ရှိနေလို့ မရပါဘူး။
- လေ့လာတဲ့ အချိန်နဲ့ နေရာကို မှတ်တမ်းတင်ပါ။
- ဘက်လိုက်မှုတွေ လျှော့ချဖို့ အကြိမ်များစွာ လေ့လာပါ။

ဘာကို လေ့လာရမလဲ-

- လူတစ်ဦးချင်းရဲ့လက္ခဏာတွေ (ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ ကိုယ်ဟန်အမူအရာ)
- လူအချင်းချင်းရဲ့အပြန်အလှန် ဆက်ဆံမှု
- လုပ်ဆောင်ချက်တွေ
- ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင် (နံရံကပ်ပစ္စည်းတွေ၊ ပိုစတာတွေ၊ စာအုပ်တွေ)

မထိခိုက်စေနိုင်တဲ့ တိုင်းတာမှုများ (Unobtrusive Measures)-

- သုတေသီရဲ့တည်ရှိမှုကြောင့် မထိခိုက်တဲ့ တိုင်းတာမှုတွေပါ။
- ဥပမာ - ကျောင်းဝင်းထဲက လူတွေ အသုံးများတဲ့ လမ်းကြောင်း၊ လူတွေရဲ့နေ့စဉ်သုံး ဓာတ်ပုံတွေ၊ ဗီဒီယိုတွေ

လေ့လာမှုတွေကနေ အဓိပ္ပာယ် ထုတ်ယူခြင်း-

- လေ့လာမှုတွေက အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေ လိုအပ်ပါတယ် (ဥပမာ - လူနှစ်ယောက်ကြား အပြန်အလှန် ဆက်ဆံမှုက သဘောမတူခြင်းလား)။
- ဒီအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေကို အားကောင်းဖို့ အခြားအချက်အလက်တွေနဲ့ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း (Triangulation) လုပ်ပါ။

အပိုင်းခွဲ (E) စုဆောင်းခြင်းနဲ့ ဆန်းစစ်ခြင်း (Collecting and Examining)

စုဆောင်းခြင်းဆိုတာ သုတေသနဘာသာရပ်နဲ့ ဆိုင်တဲ့ ပစ္စည်းတွေ (စာရွက်စာတမ်း၊ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်း၊ မော်ကွန်းတိုက်မှတ်တမ်း၊ ဗီဒီယို၊ လူမှုမီဒီယာအချက်အလက်) တွေကို စုဆောင်းခြင်းပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ပစ္စည်းတွေ စုဆောင်းခြင်း-

- ကျောင်းသားတွေရဲ့ ကွန်ပျူတာပုံနှိပ်ချက်တွေ၊ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ စာတွေ၊ အနုပညာလက်ရာတွေ၊ လူဦးရေစာရင်းတွေ၊ သတင်းစာဆောင်းပါးတွေ စတာတွေက အရေးပါတဲ့ အချက်အလက်တွေ ပေးနိုင်ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် ဒီပစ္စည်းတွေ အများကြီး စုဆောင်းခြင်းက အချိန်ကုန်နိုင်ပါတယ်။

ထိရောက်စွာ စုဆောင်းနည်း-

၁။ ပစ္စည်းတွေရဲ့ အတိုင်းအတာနဲ့ ရယူရခက်ခဲမှုကို ကြိုသိပါ။ အကုန်လုံး လိုအပ်သလား၊ နမူနာယူလို့ ရသလား ဆုံးဖြတ်ပါ။
၂။ စုဆောင်းပြီးတာနဲ့ ချက်ချင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး သုတေသနအတွက် ဘယ်လောက်အထောက်အကူဖြစ်မလဲ ဆုံးဖြတ်ပါ။

အင်တာဗျူးတွေကို ဖြည့်ဆည်းဖို့ စာရွက်စာတမ်းတွေ သုံးခြင်း-

- အင်တာဗျူးမလုပ်ခင် စာရွက်စာတမ်းတွေကို ကြိုဖတ်ထားခြင်းက အင်တာဗျူးအတွင်း နာမည်၊ ရာထူး၊ ရက်စွဲတွေကို မေးစရာမလိုအောင် ကူညီပါတယ်။

အင်တာနက်က သတင်းအချက်အလက်တွေ ရှာဖွေခြင်း-

- အင်တာနက်က အချက်အလက်တွေ အများကြီး ရနိုင်ပေမယ့် အရင်းအမြစ်ရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို စစ်ဆေးဖို့ လိုပါတယ်။
- သတင်းစာဆောင်းပါးတွေရဲ့ နိုင်ငံရေးသဘောထား၊ ဘလော့ဂ်တွေရဲ့ ဘက်လိုက်မှုတွေကို သတိထားပါ။

အပိုင်းခွဲ (F) ခံစားချက်များ (Feelings)

ခံစားချက်တွေက အချက်အလက် အမျိုးအစားတစ်ခုအနေနဲ့ အရေးပါပါတယ်။

ခံစားချက်ပုံစံများ-

- **ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ခံစားချက်များ** - ပူနွေးမှု/အေးမြမှု၊ ဆူညံမှု/တိတ်ဆိတ်မှု၊ အချိန်ရဲ့ အရှိန်အဟုန်
- **လူတွေအကြောင်း ခံစားချက်များ** - တစ်ယောက်ယောက်က မှီခိုနေသလား ဒါမှမဟုတ် ပုန်ကန်နေသလား၊ လူနှစ်ယောက်က ဝေးကွာနေသလား ဒါမှမဟုတ် ရင်းနှီးနေသလား
- **ဗီဇခံစားချက်များ (Gut Feelings)** - ရှင်းပြလို့မရတဲ့ ခံစားချက်တွေပေမယ့် အရေးကြီးတဲ့ သဲလွန်စတွေ ပေးနိုင်ပါတယ်။

ခံစားချက်တွေကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း-

- ခံစားချက်တွေကို ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်နေရာမှာ ဖြစ်ပေါ် ခဲ့သလဲဆိုတာကို အတိအကျ ရေးမှတ်ပါ။
- ဘယ်လိုအဖြစ်အပျက် ဒါမှမဟုတ် အပြုအမူက ဒီခံစားချက်ကို ဖြစ်စေခဲ့တယ်ဆိုတာကိုလည်း ဖော်ပြပါ။

အပိုင်းခွဲ (G) အချက်အလက် စုဆောင်းခြင်းအတွက် လိုလားဖွယ်ရာ အလေ့အကျင့်များ
(Desirable Practices Pertinent to All Modes of Data Collection)

အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းအားလုံးအတွက် အောက်ပါ အလေ့အကျင့်တွေ အရေးကြီးပါတယ်-

၁။ **နားထောင်သူကောင်းဖြစ်ခြင်း (Being a Good Listener)** - နားနဲ့ကြားရုံမဟုတ်ဘဲ ပတ်ဝန်းကျင်ကို အာရုံစိုက်ခြင်း။

၂။ **စူးစမ်းတတ်ခြင်း (Being Inquisitive)** - နားထောင်နေစဉ် အဓိပ္ပာယ်ကို စဉ်းစားပြီး နောက်ထပ်မေးခွန်းတွေ မေးခြင်း။

၃။ **တခြားသူတွေရဲ့အချိန်ကို လေးစားခြင်း (Being Sensitive in Managing Others' Time)** - ပါဝင်သူတွေရဲ့အချိန်ကို လေးစားပြီး သူတို့ရဲ့အချိန်ကန့်သတ်ချက်တွေကို လိုက်လျောပါ။

၄။ **ပထမတန်း၊ ဒုတိယတန်းနဲ့ တတိယတန်း အထောက်အထားတွေကို ခွဲခြားခြင်း (Distinguishing Between Firsthand, Secondhand, and Thirdhand Evidence)**

- **ပထမတန်း (Firsthand)** - ကိုယ်တိုင် မြင်တွေ့ကြားသိရတာ
- **ဒုတိယတန်း (Secondhand)** - တစ်ယောက်ယောက်က ပြန်ပြောတာ
- **တတိယတန်း (Thirdhand)** - တစ်ယောက်ယောက်က ကြားထားတာကို နောက်တစ်ယောက်က ပြန်ပြောတာ

၅။ **သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း (Triangulating Evidence)** - အချက်အလက် အရင်းအမြစ် ၂ ခု ဒါမှမဟုတ် အထက်ကနေ အတည်ပြုခြင်း။ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်းက သုတေသနရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေပါတယ်။

အခန်း (၆) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ အချက်အလက် (Data)
၂။ စနစ်ကျသော လေ့လာကြည့်ရှုမှုများ (Systematic Observations)
၃။ စကားပြောဆိုမှု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (Discourse Analysis)
၄။ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော အင်တာဗျူး (Structured Interviews)
၅။ ကြိုတင်ရေးသားထားသော (Scripted)
၆။ ပိတ်ထားသော မေးခွန်းများ (Closed-ended Questions)
၇။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူးများ (Qualitative Interviews)
၈။ ဖွင့်ထားသော မေးခွန်းများ (Open-ended Questions)
၉။ စကားပြောဆိုမှုပုံစံ (Conversational Mode)
၁၀။ လမ်းညွှန်မှုမပြုသော (Nondirective)
၁၁။ Grand Tour မေးခွန်းများ (Grand Tour Questions)

၁၂။ ညှိနှိုင်းထားသော စာသား (Negotiated Text)

၁၃။ Hermeneutic စက်ဝိုင်း (Hermeneutic Circle)

၁၄။ အင်တာဗျူး လမ်းညွှန်ချက် (Interview Guide)

၁၅။ အင်တာဗျူးကို ဝင်ရောက်ခြင်းနဲ့ ထွက်ခွာခြင်း (Entrances and Exits in Interviews)

၁၆။ အာရုံစိုက်အုပ်စုများ (Focus Groups)

၁၇။ လေ့လာကြည့်ရှုမှု လေ့လာမှုများ (Observational Studies)

၁၈။ ပစ္စည်းကိရိယာများ (Props)

၁၉။ မထိခိုက်စေနိုင်သော တိုင်းတာမှုများ (Unobtrusive Measures)

၂၀။ ပထမတန်း၊ ဒုတိယတန်းနဲ့ တတိယတန်း အထောက်အထားများ (First-, Second-, and Thirdhand Evidence)

ဒီအခန်းရဲ့ အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အချက်အလက် စုဆောင်းခြင်းဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ အဓိက အဆင့်တစ်ခုပါ။ အောင်မြင်တဲ့ အချက်အလက် စုဆောင်းမှုအတွက်-

၁။ အင်တာဗျူးခြင်း၊ လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း၊ စုဆောင်းခြင်းနဲ့ ခံစားချက်တွေဆိုတဲ့ နည်းလမ်း ၄ မျိုးကို ကျွမ်းကျင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။

၂။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူးမှာ စကားပြောဆိုမှုပုံစံကို သုံးပြီး ပါဝင်သူတွေရဲ့ ကိုယ်ပိုင် စကားလုံးတွေကို ဖမ်းယူပါ။

၃။ လေ့လာကြည့်ရှုတဲ့အခါ ဘာအကြောင်း၊ ဘယ်အချိန်၊ ဘယ်နေရာမှာ လေ့လာမလဲဆိုတာ ဆုံးဖြတ်ပါ။

၄။ စာရွက်စာတမ်းတွေ၊ ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းတွေ စုဆောင်းခြင်းက အဖိုးတန်တဲ့ အချက်အလက်တွေ ပေးနိုင်ပါတယ်။

၅။ ကိုယ်ပိုင် ခံစားချက်တွေကိုလည်း အချက်အလက်အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ပါ။

၆။ အချက်အလက် အရင်းအမြစ်အများအပြားကနေ သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်းက သုတေသနရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေပါတယ်။

အခန်း ၇ - အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်နည်း (Recording Data)

ဒီအခန်းရဲ့ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ အချက်အလက်တွေကို ဘယ်လို မှတ်တမ်းတင်ရမလဲဆိုတာကို အသေးစိတ် ရှင်းပြဖို့ပါ။ အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းဆိုတာ သုတေသနရဲ့ အရေးကြီးတဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း နှင့် အပြီးမှာ ပြုလုပ်ရပါတယ်။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ ဘာကို မှတ်တမ်းတင်ရမလဲ
၂။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ မှတ်စုရေးခြင်း အလေ့အကျင့်များ
၃။ ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေကို ပိုမိုပြည့်စုံတဲ့ မှတ်စုတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်း
၄။ စာရေးခြင်းကလွဲလို့ တခြားနည်းလမ်းတွေနဲ့ အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း
၅။ ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ် (Personal Journal) ထားရှိခြင်း

အပိုင်းခွဲ (A) ဘာကို မှတ်တမ်းတင်ရမလဲ (What to Record)

အရာအားလုံးကို မှတ်တမ်းတင်ရန် ကြိုးစားခြင်း vs ရွေးချယ်ပြီး မှတ်တမ်းတင်ခြင်း-

- အရာအားလုံးကို မှတ်တမ်းတင်ဖို့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် သိပ်ပြီး ရွေးချယ်လွန်းရင်လည်း အရေးကြီးတဲ့ အချက်အလက်တွေ လွတ်သွားနိုင်ပါတယ်။
- အတွေ့အကြုံရလာတဲ့အခါ ဘယ်လောက် မှတ်တမ်းတင်ရမလဲဆိုတာ သိလာပါလိမ့်မယ်။
- ရည်ရွယ်ချက်က နောက်ပိုင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖို့ လုံလောက်တဲ့ မှတ်စုတွေ ရှိဖို့ပါ။

လုပ်ဆောင်ချက်တွေကို မီးမောင်းထိုးပြီး စကားလုံးတွေကို အတိအကျ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုရဲ့ ပထမဆုံးနေ့မှာ အချက်အလက်တွေ အများကြီးနဲ့ ရင်ဆိုင်ရတတ်ပါတယ်။
- **လုပ်ဆောင်ချက်တွေကို အာရုံစိုက်ခြင်း** - လူတစ်ယောက် ဒါမှမဟုတ် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေကို အာရုံစိုက်ပါ။

- **စကားလုံးတွေကို အတိအကျ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း (Verbatim Principle)** - ပါဝင်သူတွေရဲ့ စကားလုံးတွေ၊ ဝေါဟာရတွေကို အတိအကျ ရေးမှတ်ပါ။ ကိုယ့်စကားလုံးနဲ့ ပြန်မရေးပါနဲ့။
- ဒါက ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုရဲ့အတွင်းအဓိပ္ပာယ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိဖို့ ပထမဆုံးခြေလှမ်းပါ။

သုတေသနမေးခွန်းတွေကို သတိရခြင်း-

- သုတေသနမေးခွန်းတွေနဲ့ ဆိုင်တဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေနဲ့ စကားလုံးတွေကို ဦးစားပေး မှတ်တမ်းတင်ပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ တွေ့ရတဲ့ စာရွက်စာတမ်းတွေ၊ အစီရင်ခံစာတွေအကြောင်း မှတ်စုရေးခြင်း-

- စာရွက်စာတမ်းတွေရဲ့အတိအကျ စာသားတွေကို မှတ်တမ်းတင်ပါ။
- ကိုယ်ပိုင် စကားလုံးနဲ့ ပြန်ရေးတာနဲ့ အတိအကျ ကူးယူတာကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ခွဲခြားပါ။
- စာရွက်စာတမ်းတွေရဲ့ရက်စွဲ၊ ခေါင်းစဉ်၊ စာရေးသူ စတဲ့ အချက်အလက်တွေကို အတိအကျ မှတ်တမ်းတင်ပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း စာရွက်စာတမ်းတွေနဲ့ စာသားပစ္စည်းတွေကို မိတ္တူကူးခြင်း-

- အခွင့်အရေးရရင် မိတ္တူကူးထားပါ။
- ဒါပေမယ့် မိတ္တူကူးပြီးတာနဲ့ ဘာကြောင့် ကူးထားတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းပြချက်ကို ရေးမှတ်ထားပါ။
- နောက်မှ ဘာကြောင့် ကူးထားတယ်ဆိုတာ မေ့သွားတတ်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ မှတ်စုရေးခြင်း အလေ့အကျင့်များ (Note-Taking Practices When Doing Fieldwork)

ပြင်ဆင်ထားခြင်း (Being Prepared)-

- အမြဲတမ်း စာရေးကိရိယာ ဒါမှမဟုတ် စမတ်ဖုန်း ဆောင်ထားပါ။
- မထင်မှတ်တဲ့ အချိန်မှာ မှတ်စုရေးဖို့ အသင့်ရှိပါ။

မှတ်စုတွေကို စနစ်တကျ ပြင်ဆင်ခြင်း (Setting Up Your Notes)-

- ရက်စွဲ၊ အချိန်၊ လူ ဒါမှမဟုတ် နေရာကို ရေးပါ။
- စာမျက်နှာတိုင်းကို နံပါတ်တပ်ပါ။
- စာမျက်နှာတစ်ဖက်တည်းမှာ ရေးပါ။
- နောက်မှ ထပ်ထည့်ဖို့ နေရာလွတ်တွေ ချန်ထားပါ။

ကိုယ်ပိုင် ကူးယူမှတ်တမ်းဘာသာစကား (Transcribing Language) ဖန်တီးခြင်း-

- အတိုကောက်တွေ၊ အတိုအထွေတွေကို သုံးပါ။
- တူညီတဲ့ အတိုကောက်ကို အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးနဲ့ မသုံးမိအောင် သတိထားပါ။
- ဝါကျမပြည့်ရင် အသစ်တစ်ခု စပါ။
- ကိုယ်ပိုင် မှတ်ချက်တွေနဲ့ အခြားသူတွေရဲ့ စကားတွေကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ခွဲခြားပါ (ကွင်းစကွင်းပိတ်၊ မျဉ်းစောင်းတွေ သုံးပါ)။

မှတ်စုတွေမှာ ပုံဆွဲခြင်းနဲ့ ကြမ်းပုံများ (Drawings and Sketches) ဖန်တီးခြင်း-

- နေရာချထားမှု၊ လူတွေရဲ့ နေရာတွေကို ပုံဆွဲပါ။
- အုပ်စုအစည်းအဝေးတွေမှာ လူတွေရဲ့ နေရာကို နံပါတ်တပ်ပြီး နောက်မှ အမည်တွေ ဖြည့်ပါ။
- မိသားစုသစ်ပင် (Family Trees) နဲ့ အဖွဲ့အစည်းဇယားတွေကိုလည်း ဆွဲနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (C) ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေကို ပိုမိုပြည့်စုံတဲ့ မှတ်စုတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲခြင်း (Converting Field Notes into Fuller Notes)

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ရေးထားတဲ့ မှတ်စုတွေက အတိုကောက်တွေ၊ မပြည့်စုံတဲ့ ဝါကျတွေ ပါတတ်ပါတယ်။ ဒါတွေကို ပိုပြီး ပြည့်စုံတဲ့ မှတ်စုတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲဖို့ လိုပါတယ်။

မှတ်စုတွေကို အမြန်ဆုံး ပြောင်းလဲခြင်း-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအပြီး တစ်နေ့ကုန်မှာ မှတ်စုတွေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး ပြည့်စုံအောင် ရေးပါ။
- ဒီအချိန်က ကိုယ့်ရဲ့အတွေးတွေကို စုစည်းပြီး နောက်နေ့အတွက် စီစဉ်ဖို့ အခွင့်အလမ်းကောင်းတစ်ခုပါ။
- မှတ်စုတွေကို ပြန်မရေးခင် တခြားသူတွေနဲ့ မပြောပါနဲ့။

မူရင်းမှတ်စုတွေကို ပြောင်းလဲရာမှာ အနည်းဆုံး လိုအပ်ချက်-

- နားမလည်နိုင်တဲ့ အတိုကောက်တွေ၊ စကားလုံးတွေကို ရှင်းလင်းအောင် ရေးပါ။
- မသေချာတဲ့ ဝါကျတွေကို ပြင်ပါ။

မူရင်းမှတ်စုတွေကို မြှင့်တင်ရန် နည်းလမ်း ၄ ခု-

၁။ မှတ်စုတွေကို ဖတ်ရင်း အသေးစိတ်အချက်အလက်တွေ ထပ်ထည့်ပါ။
၂။ ကိုယ်ပိုင် ကောက်ချက်တွေ၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေ ရေးပါ။
၃။ ပေါ်ထွက်လာတဲ့ အကြောင်းအရာတွေ၊ အမျိုးအစားတွေကို မှတ်သားပါ။
၄။ မှတ်စုတွေကို စနစ်တကျ စုစည်းပါ။

ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအကြောင်း နားလည်မှု ပိုမိုနက်ရှိုင်းစေခြင်း-

- မှတ်စုတွေကို ပြန်ဖတ်ရင်း ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ ဘာတွေဖြစ်နေတယ်ဆိုတာကို ပိုနားလည်လာပါလိမ့်မယ်။
- မပြည့်စုံတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ထပ်မံစုဆောင်းဖို့ လိုအပ်ချက်တွေကို ရှာဖွေပါ။

မှတ်စုတွေကို အတည်ပြုခြင်း (Verifying Field Notes)-

- အချက်အလက်တွေရဲ့တိကျမှုကို စစ်ဆေးပါ။
- အချက်အလက် အရင်းအမြစ်အမျိုးမျိုးကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။
- ဥပမာ - အင်တာဗျူးတွေ၊ စာရွက်စာတမ်းတွေ၊ လေ့လာကြည့်ရှုမှုတွေကို နှိုင်းယှဉ်ပါ။

အပိုင်းခွဲ (D) စာရေးခြင်းကလွဲလို့ တခြားနည်းလမ်းတွေနဲ့ အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

(Recording Data through Modes Other Than Writing)

အသံဖမ်းခြင်း၊ ဗီဒီယိုရိုက်ခြင်းနဲ့ ဓာတ်ပုံရိုက်ခြင်းတွေက အဖိုးတန်တဲ့ အချက်အလက်တွေ ပေးနိုင်ပါတယ်။

မှတ်တမ်းတင်ဖို့ ခွင့်ပြုချက်ရယူခြင်း-

- အသံဖမ်းခြင်း၊ ဗီဒီယိုရိုက်ခြင်းတွေအတွက် ပါဝင်သူတွေဆီက ခွင့်ပြုချက် တောင်းပါ။
- ဗီဒီယိုရိုက်တဲ့အခါ ပါဝင်သူတွေကိုပါ ရိုက်ရင် သီးခြားခွင့်ပြုချက် လိုအပ်နိုင်ပါတယ်။

မှတ်တမ်းတင်ကိရိယာတွေကို အသုံးမပြုခင် ကျွမ်းကျင်အောင်လုပ်ခြင်း-

- ကိရိယာတွေကို ဘယ်လိုသုံးရမယ်ဆိုတာ ကြိုလေ့ကျင့်ထားပါ။
- ဘက်ထရီအားသွင်းထားပါ။
- အသံဖမ်းတဲ့အခါ နောက်ခံဆူညံသံတွေ မပါအောင် သတိထားပါ။

မှတ်တမ်းတွေကို မျှဝေခြင်းနဲ့ လုံခြုံရေးထိန်းသိမ်းခြင်း-

- မှတ်တမ်းတွေကို အများပြည်သူမပြခင် ခွင့်ပြုချက် ထပ်မံရယူပါ။
- ပါဝင်သူတွေရဲ့ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အချက်အလက်တွေကို လျှို့ဝှက်ထားပါ။
- မှတ်တမ်းတွေကို လုံခြုံစွာ သိမ်းဆည်းပါ။

မှတ်တမ်းတွေကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနဲ့ တည်းဖြတ်ခြင်း-

- မှတ်တမ်းတွေကို ပြန်နားထောင်ပြီး သုံးသပ်ဖို့ အချိန်ပေးပါ။
- ဒါက အချိန်ကုန်နိုင်ပေမယ့် အဖိုးတန်တဲ့ အချက်အလက်တွေ ရနိုင်ပါတယ်။

အီလက်ထရွန်းနစ် မှတ်တမ်းတွေက အဓိက အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းဖြစ်တဲ့အခါ-

- စာသင်ခန်းတွေ၊ အလုပ်ခွင်တွေမှာ ဗီဒီယိုရိုက်ခြင်းက အဓိက အချက်အလက် စုဆောင်းနည်းဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

- ဒီလိုအခါမျိုးမှာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ လူတွေက ရိုက်ကူးပေးဖို့ လိုပါတယ်။

အချောထည်ပစ္စည်းတွေ ထုတ်လုပ်ခြင်း-

- ဓာတ်ပုံတွေ၊ ဗီဒီယိုတွေကို တင်ဆက်မှုတွေမှာ သုံးနိုင်ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် အရည်အသွေးကောင်းအောင် လုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။
- အရမ်းကို တည်းဖြတ်လွန်းရင် မူရင်းအချက်အလက်တွေ ပျက်စီးသွားနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (E) ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ် (Personal Journal) ထားရှိခြင်း

ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ်က သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် ကိုယ်ပိုင် ခံစားချက်တွေ၊ အတွေးတွေကို မှတ်တမ်းတင်ဖို့ပါ။

မှတ်တမ်းစာအုပ်ရဲ့အကျိုးကျေးဇူးများ-

- ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေကို သိရှိနိုင်ခြင်း
- သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကိုယ်ပိုင် တုံ့ပြန်မှုတွေကို နားလည်နိုင်ခြင်း
- နောက်ပိုင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖို့ အကြံဉာဏ်တွေ ရရှိခြင်း
- သုတေသနမှတ်တမ်းစာအုပ်က သုတေသီရဲ့ရောင်ပြန်ဟပ်မှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Reflexive Self) ကို တင်ဆက်ဖို့ အထောက်အကူပြုပါတယ်။

အခန်း (၇) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ အရာအားလုံးကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း (Recording Everything)

၂။ အမြင်ပုံစံတွေထက် သက်ဝင်လှုပ်ရှားတဲ့ ပုံရိပ်တွေ (Vivid Images Rather Than Visual Stereotypes)

၃။ အတိအကျ မှတ်တမ်းတင်ခြင်းဆိုင်ရာ မူ (Verbatim Principle)

၄။ ချရေးမှတ်စုများ (Jottings)

၅။ ကူးယူမှတ်တမ်းဘာသာစကား (Transcribing Language)

၆။ ဖတ်ရှုမှုပုံစံ (Reading Mode)

၇။ အချက်အလက် အရင်းအမြစ်အမျိုးမျိုးကြား အတည်ပြုခြင်းများ (Verifications Between Different Sources of Evidence)

၈။ မှတ်တမ်းတင်ရန် ခွင့်ပြုချက်များနဲ့ မှတ်တမ်းတွေကို ပြသရန် ခွင့်ပြုချက်များ (Permissions to Record and Permissions to Show Recordings)

၉။ စကားပြောဆိုမှု ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (Conversation Analysis)

၁၀။ အမြင်အာရုံမှတ်တမ်းတွေကို အလွန်အကွဲ တည်းဖြတ်ခြင်း (Overediting Visual Recordings)

၁၁။ ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ် (Personal Journal)

ဒီအခန်းရဲ့ အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ အရေးကြီးတဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပါ။ အောင်မြင်တဲ့ မှတ်တမ်းတင်မှုအတွက်-

၁။ ဘာကို မှတ်တမ်းတင်ရမလဲဆိုတာ ကြိုဆုံးဖြတ်ပါ။ လုပ်ဆောင်ချက်တွေနဲ့ စကားလုံးတွေကို အာရုံစိုက်ပါ။

၂။ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုမှာ စနစ်တကျ မှတ်စုရေးပါ။ ရက်စွဲ၊ အချိန်၊ နေရာတွေကို ရေးပါ။ ကိုယ်ပိုင် အတိုကောက်ဘာသာစကား ဖန်တီးပါ။

၃။ ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေကို တစ်နေ့ကုန်မှာ ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး ပြည့်စုံအောင် ရေးပါ။

၄။ အသံဖမ်းခြင်း၊ ဗီဒီယိုရိုက်ခြင်းတွေက အဖိုးတန်ပေမယ့် ခွင့်ပြုချက်၊ လုံခြုံရေးနဲ့ အချိန်ကုန်ခံမှုတွေ လိုအပ်ပါတယ်။

၅။ ကိုယ်ပိုင် မှတ်တမ်းစာအုပ် ထားရှိခြင်းက သုတေသနလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ကိုယ်ပိုင် ခံစားချက်တွေ၊ အတွေးတွေကို မှတ်တမ်းတင်ဖို့ အထောက်အကူပြုပါတယ်။

အခန်း ၈ - အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (၁) - စုစည်းခြင်း၊ ဖြုတ်ချခြင်းနဲ့ ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Analyzing Qualitative Data, I: Compiling, Disassembling, and Reassembling)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေကို ဘယ်လို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရမလဲဆိုတဲ့ ပထမပိုင်းကို ရှင်းပြဖို့ပါ။ အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းဟာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အခက်ခဲဆုံး အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး စနစ်ကျမှု (Methodic-ness) က အရေးကြီးဆုံးပါ။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု အဆင့် ၅ ဆင့် ခြုံငုံကြည့်ခြင်း
၂။ အဆင့် (၁) - စုစည်းခြင်း (Compiling)
၃။ အဆင့် (၂) - ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling)
၄။ အဆင့် (၃) - ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling)

အပိုင်းခွဲ (A) ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု အဆင့် ၅ ဆင့် ခြုံငုံကြည့်ခြင်း (Overview of Five Analytic Phases)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းမှာ အဆင့် ၅ ဆင့် ရှိပြီး အဆင့်တွေကြား အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေပါတယ် (Recursive)။

အဆင့် ၅ ဆင့်-

၁။ **စုစည်းခြင်း (Compiling)** - ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေ၊ အင်တာဗျူးမှတ်တမ်းတွေကို စနစ်တကျ စုစည်းပြီး ဒေတာဘေ့စ် (Database) တစ်ခု ဖန်တီးခြင်း။
၂။ **ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling)** - ဒေတာတွေကို အပိုင်းအစလေးတွေ ခွဲခြမ်းပြီး ကုဒ်တွေ (Codes) သတ်မှတ်ခြင်း (သို့မဟုတ် မသတ်မှတ်ခြင်း)။
၃။ **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling)** - ဖြုတ်ချထားတဲ့ အပိုင်းအစတွေကို အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ ပုံစံအသစ်တွေနဲ့ ပြန်စုစည်းခြင်း။
၄။ **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)** - ပြန်လည်စုစည်းထားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီး ဇာတ်ကြောင်းတစ်ခု ဖန်တီးခြင်း။

၅။ **ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)** - သုတေသနတစ်ခုလုံးရဲ့ကောက်ချက်တွေကို ဆွဲထုတ်ခြင်း။

သတိပြုရန်- ဒီအဆင့်တွေက မျဉ်းဖြောင့်အတိုင်း မဟုတ်ဘဲ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေပါတယ်။ ဥပမာ - ဖြုတ်ချနေစဉ် ပြန်လည်စုစည်းဖို့ အတွေးတွေ ပေါ်လာနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) အဆင့် (၁) - စုစည်းခြင်း (Compiling an Orderly Set of Data)

ပထမအဆင့်က ကွင်းဆင်းမှတ်စုတွေ၊ အင်တာဗျူးမှတ်တမ်းတွေ၊ စာရွက်စာတမ်းတွေကို စနစ်တကျ စုစည်းပြီး ဒေတာဘေ့စ် (Database) တစ်ခု ဖန်တီးခြင်းပါ။

ဘာကြောင့် အရေးကြီးသလဲ-

- အချက်အလက်တွေကို အလွယ်တကူ ရှာဖွေနိုင်ခြင်း
- ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုကို ပိုမိုလွယ်ကူစေခြင်း
- အချက်အလက်တွေရဲ့တိကျမှုကို စစ်ဆေးနိုင်ခြင်း

ဘယ်လို စုစည်းရမလဲ-

၁။ **ဒေတာမှတ်တမ်း (Data Record)** တစ်ခုစီကို သတ်မှတ်ပါ (ဥပမာ - အင်တာဗျူးတစ်ခုစီ၊ စာရွက်စာတမ်းတစ်ခုစီ)။

၂။ **တူညီတဲ့ပုံစံ (Consistent Format)** နဲ့ စုစည်းပါ (ဥပမာ - ခေါင်းစဉ်တွေ၊ ရက်စွဲတွေ၊ နေရာတွေ အတူတူထားပါ)။

၃။ **ဝေါဟာရစာရင်း (Glossary)** တစ်ခု ဖန်တီးပြီး အသုံးအနှုန်းတွေကို တစ်ပြေးညီဖြစ်အောင် လုပ်ပါ။

၄။ မှတ်စုတွေကို ပြန်ဖတ်ပြီး အချက်အလက်တွေနဲ့ ရင်းနှီးအောင် လုပ်ပါ။

ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲလ် သုံးခြင်း-

- CAQDAS ဆော့ဖ်ဝဲလ် (NVivo၊ ATLAS.ti စသည်) က ဒေတာတွေကို စနစ်တကျ စုစည်းဖို့ ကူညီနိုင်ပါတယ်။
- Word၊ Excel လိုမျိုး ရိုးရိုးဆော့ဖ်ဝဲလ်တွေလည်း သုံးနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (C) အဆင့် (၂) - ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling Data)

ဒုတိယအဆင့်က စုစည်းထားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို အပိုင်းအစလေးတွေ ခွဲခြမ်းပြီး အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ခြင်းပါ။

ဘယ်လို စတင်ရမလဲ-

- **နောက်ပြန်ကြည့်ခြင်း (Looking Back)** - သုတေသနမေးခွန်းတွေ၊ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအတွင်း ပေါ်လာတဲ့ အတွေးအသစ်တွေကို ပြန်သုံးသပ်ပါ။
- **ရှေ့သို့မျှော်ခြင်း (Looking Forward)** - ဘယ်လို ဖြုတ်ချမလဲဆိုတဲ့ အကြမ်းဖျင်းတစ်ခု ရေးဆွဲပါ။

အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက် - ကုဒ်သတ်မှတ်မလား မသတ်မှတ်ဘူးလား (To Code or Not to Code)-

၁။ ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်း (Coding Data)-

- အချက်အလက်တွေကို အပိုင်းအစလေးတွေ ခွဲပြီး **ကုဒ် (Code)** တွေ သတ်မှတ်ခြင်း။
- **အဆင့် ၁ ကုဒ် (Level 1 Code)** - မူရင်းစာသားနဲ့ နီးစပ်တဲ့ ကုဒ် (ဥပမာ - "မိခင်မရှိခြင်း")။
- **အဆင့် ၂ ကုဒ် (Level 2 Code)** - အဆင့် ၁ ကုဒ်တွေကို စုစည်းပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ အမျိုးအစား (ဥပမာ - "အိမ်စာလုပ်ရန် အတားအဆီးများ")။

၂။ ကုဒ်မသတ်မှတ်ဘဲ ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling without Coding)-

- မူရင်းဒေတာကနေ အဓိကအချက်တွေကို ထုတ်ယူပြီး **ဆင်းသက်လာတဲ့ မှတ်စု (Derived Notes)** တွေ ဖန်တီးခြင်း။
- ဒီနည်းက ပိုပြီး လွတ်လပ်ပေမယ့် စနစ်ကျမှု နည်းနိုင်ပါတယ်။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ မှတ်စု (Analytic Memos)-

- ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနေစဉ် ပေါ်လာတဲ့ အတွေးတွေကို မှတ်တမ်းတင်ပါ။
- ဒါက နောက်ပိုင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖို့ အကြံဉာဏ်တွေ ရဖို့ ကူညီပါတယ်။

ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲလ် သုံးခြင်း-

- CAQDAS ဆော့ဖ်ဝဲလ်က ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်း၊ ပြန်လည်ရယူခြင်းနဲ့ စီစဉ်ခြင်းတွေကို ကူညီနိုင်ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် ကုဒ်သတ်မှတ်တာက ကွန်ပျူတာမဟုတ်ဘဲ သုတေသီကိုယ်တိုင် လုပ်ရပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) အဆင့် (၃) - ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling Data)

တတိယအဆင့်က ဖြုတ်ချထားတဲ့ အပိုင်းအစတွေကို အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ ပုံစံအသစ်တွေနဲ့ ပြန်စုစည်းခြင်းပါ။

ပုံစံတွေကို ရှာဖွေခြင်း (Looking for Patterns)-

- အချက်အလက်တွေထဲက ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်နေတဲ့ ပုံစံတွေ၊ အကြောင်းအရာတွေကို ရှာဖွေပါ။
- ဒီပုံစံတွေက သုတေသနရဲ့ အဓိက တွေ့ရှိချက်တွေ ဖြစ်လာပါလိမ့်မယ်။

အချက်အလက်တွေကို စီစဉ်ခြင်း (Using Arrays)-

၁။ အဆင့်ဆင့်စီစဉ်ခြင်း (Hierarchical Arrays)-

- အချက်အလက်တွေကို အဆင့်ဆင့် စီစဉ်ခြင်း။
- အောက်ဆုံးအဆင့်က သီးခြားအချက်အလက်တွေ၊ အပေါ်ဆုံးအဆင့်က အဓိက အကြောင်းအရာတွေ။

၂။ ဇယားများ (Matrices)-

- အတန်းနဲ့ အတွဲတွေ ပါတဲ့ ဇယားတစ်ခု ဖန်တီးခြင်း။

- ဥပမာ - အချိန်ဇယားတစ်ခုမှာ အတန်းတွေက ကျောင်းတွေ၊ အတွဲတွေက နှစ်တွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

၃။ ဇာတ်ကြောင်းပုံစံများ (Narrative Arrays)-

- ကိုးကားချက်တွေ၊ အတိုကောက်ဇာတ်လမ်းတွေကို စီစဉ်ခြင်း။

အရေးကြီးတဲ့ နည်းလမ်းများ-

- **အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (Constant Comparisons)** - အချက်အလက်တွေကို အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဆင်တူ/မဆင်တူချက်တွေကို ရှာဖွေပါ။
- **ဆန့်ကျင်ဘက်အချက်များ (Negative Cases)** - ပုံစံနဲ့ မကိုက်ညီတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ရှာဖွေပြီး ပုံစံကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပါ။
- **ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် (Rival Thinking)** - ကိုယ့်ရဲ့ကောက်ချက်ကို စိန်ခေါ် နိုင်တဲ့ အခြားရှင်းလင်းချက်တွေကို စဉ်းစားပါ။

ကွန်ပျူတာဆော့ဖ်ဝဲလ် သုံးခြင်း-

- CAQDAS ဆော့ဖ်ဝဲလ်က အချက်အလက်တွေကို ပြန်လည်စုစည်းဖို့ ကူညီနိုင်ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် စကားလုံးတွေရဲ့အကြိမ်အရေအတွက်ကို ရေတွက်တာမျိုး မလုပ်ပါနဲ့။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုအတွက် မသင့်တော်ပါဘူး။

Sample Study ၁ - နမူနာလေ့လာမှု (Introduction to Sample Study 1)

ဒီအခန်းရဲ့အဆုံးမှာ တက္ကသိုလ်တွေနဲ့ K-12 ကျောင်းတွေကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (Partnership) တွေကို လေ့လာတဲ့ နမူနာလေ့လာမှုတစ်ခု ပါဝင်ပါတယ်။

Sample Study ၁ ရဲ့အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု-

- **စုစည်းခြင်း (Compiling)** - ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ၄၈ ခုစီအတွက် သီးခြားအစီရင်ခံစာ ၄၈ စောင် ဖန်တီးခဲ့ပါတယ်။ အစီရင်ခံစာတိုင်းက ခေါင်းစဉ်တွေ အတူတူပါ။

- **ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling)** - တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခတွေရဲ့ K-12 ပညာရေးမှာ ပါဝင်မှု အမျိုးအစား ၈ မျိုးကို ကုဒ်သတ်မှတ်ခဲ့ပါတယ် (ဥပမာ - ဆရာအလုပ်သင်သင်တန်း၊ ကျောင်းသားတွေနဲ့ တိုက်ရိုက်ထိတွေ့မှု)။
- **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling)** - ကုဒ်တွေကို ၈ x ၄၈ ဇယားတစ်ခုမှာ စီစဉ်ခဲ့ပါတယ် (အတန်း ၈ ခု = လုပ်ဆောင်ချက်အမျိုးအစား၊ အတွဲ ၄၈ ခု = ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု)။

အခန်း (၈) ရဲ့ အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ စုစည်းခြင်း၊ ဖြုတ်ချခြင်းနဲ့ ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Compiling, Disassembling, and Reassembling)
၂။ CAQDAS (Computer Assisted Qualitative Data Analysis)
၃။ ဒေတာဘေ့စ်၊ ဝေါဟာရစာရင်းနဲ့ ဒေတာမှတ်တမ်း (Database, Glossary, and Data Record)
၄။ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုဆိုင်ရာ မှတ်စု (Analytic Memos)
၅။ ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်းရဲ့ အားသာချက်နဲ့ အားနည်းချက်များ (Advantages and Disadvantages of Coding vs. Not Coding)
၆။ အခြေခံသီအိုရီ (Grounded Theory)
၇။ အဆင့် ၁ သို့မဟုတ် ပွင့်လင်းကုဒ်များ (Level 1 or Open Codes)
၈။ In Vivo ကုဒ်များ (In Vivo Codes)
၉။ အဆင့် ၂ သို့မဟုတ် အမျိုးအစားကုဒ်များ (Level 2 or Category Codes)
၁၀။ ပုံကြမ်းဇယား (Schematic Diagram)
၁၁။ သင်ကြားရေးကိရိယာ (Heuristic Device)
၁၂။ ဆင်းသက်လာတဲ့ မှတ်စုများ (Derived Notes)
၁၃။ အချက်အလက်တွေနဲ့ ကစားခြင်း (Playing with the Data)
၁၄။ အဆင့်ဆင့်စီစဉ်ခြင်း၊ ဇယားများနဲ့ ဇာတ်ကြောင်းပုံစံများ (Hierarchies, Matrices, and Narrative Arrays)
၁၅။ အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း (Constant Comparisons)

၁၆။ ဆန့်ကျင်ဘက်အချက်များ (Negative Instances)
၁၇။ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ် (Rival Thinking)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းဟာ စနစ်ကျမှု (Methodic-ness) နဲ့ တီထွင်ဖန်တီးနိုင်မှု (Creativity) နှစ်ခုလုံး လိုအပ်ပါတယ်။

၁။ **စုစည်းခြင်း (Compiling)** - အချက်အလက်တွေကို စနစ်တကျ စုစည်းပြီး ဒေတာဘေ့စ်တစ်ခု ဖန်တီးပါ။
၂။ **ဖြုတ်ချခြင်း (Disassembling)** - အချက်အလက်တွေကို အပိုင်းအစလေးတွေ ခွဲခြမ်းပြီး ကုဒ်တွေ သတ်မှတ်ပါ (သို့မဟုတ် မသတ်မှတ်ပါနဲ့)။
၃။ **ပြန်လည်စုစည်းခြင်း (Reassembling)** - ဖြုတ်ချထားတဲ့ အပိုင်းအစတွေကို အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ ပုံစံအသစ်တွေနဲ့ ပြန်စုစည်းပြီး ပုံစံတွေကို ရှာဖွေပါ။
၄။ **အဆက်မပြတ် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက်အချက်များနဲ့ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်** - ဒီနည်းလမ်းတွေက ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုရဲ့ တိကျမှုကို အားကောင်းစေပါတယ်။

အခန်း ၉ - အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (၂) - အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်း

(Analyzing Qualitative Data, II: Interpreting and Concluding)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းရဲ့ နောက်ဆုံးအဆင့် နှစ်ခုဖြစ်တဲ့ **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)** နဲ့ **ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)** ကို ရှင်းပြဖို့ပါ။ သုတေသနတစ်ခုရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီး ကောက်ချက်ချခြင်းဟာ သုတေသနရဲ့အရေးအကြီးဆုံး အဆင့်တွေထဲက တစ်ခုပါ။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)
၂။ ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်းအကြောင်း မိတ်ဆက် (Introduction)

အခန်း ၈ မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ အဆင့် ၅ ဆင့်ထဲက နောက်ဆုံး နှစ်ဆင့်ကို ဒီအခန်းမှာ ဆက်လက်ဖော်ပြပါတယ်။

- **အဆင့် ၄ - အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)** - ပြန်လည်စုစည်းထားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပြီး ဇာတ်ကြောင်းတစ်ခု ဖန်တီးခြင်း။
- **အဆင့် ၅ - ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)** - သုတေသနတစ်ခုလုံးရဲ့ ကောက်ချက်တွေကို ဆွဲထုတ်ခြင်း။

ဒီအဆင့်တွေက အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေပြီး (Recursive) တစ်ဆင့်ကနေ တစ်ဆင့်ကို ပြန်သွားနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (A) အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting) - အဆင့် ၄

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုတာ သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို ကိုယ်ပိုင် အဓိပ္ပာယ်ပေးခြင်းပါ။ ဒါက ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုရဲ့အထွတ်အထိပ်ဖြစ်ပြီး သုတေသနတစ်ခုလုံးကို နားလည်စေပါတယ်။

ကောင်းမွန်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ရဲ့ လက္ခဏာများ-

- **ပြည့်စုံမှု (Completeness)** - အစ၊ အလယ်၊ အဆုံး ရှိခြင်း။
- **မျှတမှု (Fairness)** - တူညီတဲ့ ရှုထောင့်ကကြည့်ရင် အခြားသူတွေလည်း အတူတူ ကောက်ချက်ချနိုင်ခြင်း။
- **လက်တွေ့တိကျမှု (Empirical Accuracy)** - အချက်အလက်တွေကို မှန်ကန်စွာ ကိုယ်စားပြုခြင်း။
- **တန်ဖိုးထပ်တိုးမှု (Value-Added)** - အသစ်အဆန်း ဖြစ်ခြင်း။
- **ယုံကြည်စိတ်ချရမှု (Credibility)** - နယ်ပယ်ထဲက ကျွမ်းကျင်သူတွေ လက်ခံနိုင်ခြင်း။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း ပုံစံ ၃ မျိုး-

၁။ ဖော်ပြချက် (Description)

- အချက်အလက်တွေကို အသေးစိတ် ဖော်ပြခြင်း။
- ဥပမာ - Middletown (Lynd & Lynd, 1929) စာအုပ်က အမေရိကန်မြို့ငယ်လေးတစ်မြို့ရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝကို ဖော်ပြထားပါတယ်။
- ဥပမာ - Coming of Age in Samoa (Mead, 1928) စာအုပ်က ဆာမိုအာကျွန်းက ဆယ်ကျော်သက်မိန်းကလေးတွေရဲ့ဘဝကို ဖော်ပြထားပါတယ်။
- **ထူထဲတဲ့ ဖော်ပြချက် (Thick Description)** - အသေးစိတ်ကျတဲ့ ဖော်ပြချက်က စာဖတ်သူတွေကို အနက်ရှိုင်းဆုံး နားလည်စေပါတယ်။

၂။ ဖော်ပြချက် + လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်း (Description Plus a Call for Action)

- ဖော်ပြချက်တွေနဲ့အတူ လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်း။
- ဥပမာ - Bales (2004) ရဲ့ ခေတ်သစ်ကျွန်ပြုမှုအကြောင်း လေ့လာမှုက ကျွန်ပြုမှုကို တိုက်ဖျက်ဖို့ တောင်းဆိုထားပါတယ်။

- ဒီလိုလေ့လာမှုမျိုးမှာ သုတေသီက ရှေ့ဆောင်အခန်းကဏ္ဍ (Advocacy) က ပါဝင်တတ်ပါတယ်။

၃။ ရှင်းလင်းချက် (Explanation)

- ဘာကြောင့် ဒီလိုဖြစ်ရတယ်ဆိုတာကို ရှင်းပြခြင်း။
- ဥပမာ - Allison & Zelikow (1999) ရဲ့ ကျူးဘားဒုံးကျည်အကျပ်အတည်းအကြောင်း လေ့လာမှု။
- ဥပမာ - Edin & Kefalas (2011) ရဲ့ ဆင်းရဲတဲ့အမျိုးသမီးတွေ ဘာကြောင့် အိမ်ထောင်မပြုခင် မိခင်ဖြစ်ဖို့ ဦးစားပေးသလဲဆိုတဲ့ လေ့လာမှု။
- **ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်များ (Rival Explanations)** - ကိုယ့်ရဲ့ရှင်းလင်းချက်ကို စိန်ခေါ်နိုင်တဲ့ အခြားရှင်းလင်းချက်တွေကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ဖန်တီးနည်း-

- သုတေသနရဲ့အဓိက အကြောင်းအရာကို သိထားပါ။
- အချက်အလက်တွေထဲက ထပ်တလဲလဲ ဖြစ်နေတဲ့ ပုံစံတွေကို ရှာဖွေပါ။
- မူရင်း သုတေသနမေးခွန်းတွေကို ပြန်ကြည့်ပါ။
- သက်ဆိုင်ရာ စာပေတွေကို ကောင်းကောင်းသိထားပါ။

အပိုင်းခွဲ (B) ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding) - အဆင့် ၅

ကောက်ချက်ချခြင်းဆိုတာ သုတေသနရဲ့အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပိုမိုမြင့်မားတဲ့ အဆင့်ကို ရောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းပါ။ ဒါက "ဒါဆိုရင် ဘာဖြစ်မလဲ?" (So what?) ဆိုတဲ့ မေးခွန်းကို ဖြေဖို့ပါ။

ကောက်ချက်ချခြင်း ပုံစံ ၅ မျိုး-

၁။ သုတေသနအသစ်တွေ လုပ်ဖို့ တောင်းဆိုခြင်း

- ကိုယ့်ရဲ့သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေက ဘယ်လိုသုတေသနအသစ်တွေ လုပ်ဖို့ လမ်းခင်းပေးသလဲဆိုတာ ဖော်ပြခြင်း။
- ဥပမာ - Liebow (1993) ရဲ့အိုးမဲ့အိမ်မဲ့အမျိုးသမီးတွေအကြောင်း လေ့လာမှုက "အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ရတဲ့ အကြောင်းရင်းက အိမ်မရှိလို့ပဲ" ဆိုတဲ့ ကောက်ချက်နဲ့ သုတေသနအသစ်တွေ လုပ်ဖို့ တောင်းဆိုထားပါတယ်။

၂။ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပုံသေယူဆချက်တွေကို စိန်ခေါ်ခြင်း

- လက်ရှိလက်ခံထားတဲ့ ယူဆချက်တွေ၊ ပုံသေပုံစံတွေကို စိန်ခေါ်ခြင်း။
- ဥပမာ - ဆင်းရဲတဲ့လူတွေရဲ့ဘဝဟာ မဆင်မခြင်၊ မစနစ်ကျဘူးဆိုတဲ့ ပုံသေယူဆချက်ကို စိန်ခေါ်တဲ့ လေ့လာမှုတွေ။
- ဥပမာ - Pérez (2004) ရဲ့ပျူရီတိုရီကို ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူတွေအကြောင်း လေ့လာမှုက "အောက်တန်းစားပုံသေပုံစံ" (Underclass Stereotype) ကို စိန်ခေါ်ထားပါတယ်။

၃။ သဘောတရားအသစ်တွေ၊ သီအိုရီအသစ်တွေ တင်ပြခြင်း

- လူမှုအပြုအမူအကြောင်း သဘောတရားအသစ်တွေ တင်ပြခြင်း။
- ဥပမာ - Anderson (1999) ရဲ့ "လမ်းဘေးစည်းမျဉ်း" (Code of the Street) ဆိုတဲ့ သဘောတရားအသစ်။
- ဥပမာ - Warner & Lunt (1941) ရဲ့လူမှုအဆင့်အတန်းအကြောင်း ရှာဖွေတွေ့ရှိချက် (အထက်တန်းစား၊ အလယ်တန်းစား၊ အောက်တန်းစား စသည်ဖြင့်)။

၄။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ အခြေအနေတွေကို ယေဘုယျဖြစ်စေခြင်း (Generalizing)

- သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို တခြားအခြေအနေတွေမှာ အသုံးချနိုင်အောင် လုပ်ခြင်း။
- **ဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု (Analytic Generalization)** - သဘောတရားတွေကို အသုံးပြုပြီး တခြားအခြေအနေတွေကို ကောက်ချက်ချခြင်း။
- ဥပမာ - ကျူးဘားဒုံးကျည်အကျပ်အတည်း လေ့လာမှုကနေ ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံတွေရဲ့ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုပုံစံကို ကောက်ချက်ချခြင်း။

၅။ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ခြင်း (Taking Action)

- သုတေသနရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို အခြေခံပြီး လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- ဒါပေမယ့် သုတေသနတစ်ခုတည်းရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေက လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ဖို့ မလုံလောက်နိုင်ပါဘူး။
- လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ဖို့ဆိုရင် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မယ့် အစီအစဉ် (Implementation Plan) တစ်ခု လိုအပ်ပါတယ်။

Sample Study ၁ - နမူနာလေ့လာမှု (ဆက်လက်)

အခန်း ၈ က Sample Study ၁ ရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်းကို ဆက်လက်ဖော်ပြပါတယ်။

Sample Study ၁ ရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း (Interpreting)-

- တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခတွေရဲ့ K-12 ပညာရေးမှာ ပါဝင်မှု အမျိုးအစား ၈ မျိုးကို ဆန်းစစ်ခဲ့ပါတယ်။
- အများစုက ရေရှည်တည်တံ့ဖို့ ခက်ခဲတဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေဖြစ်ပြီး အမျိုးအစားတစ်ခုကသာ နှစ်ဖက်စလုံး အကျိုးရှိတဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်တာကို တွေ့ရှိခဲ့ပါတယ် (တက္ကသိုလ်က ပေးတဲ့ သင်တန်းတွေမှာ ဆရာအလုပ်သင်သင်တန်းတွေ ပါဝင်ခြင်း)။

Sample Study ၁ ရဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်း (Concluding)-

- အနာဂတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ နှစ်ဖက်စလုံး အကျိုးရှိတဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်ကို အားပေးရင် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်တယ်လို့ ကောက်ချက်ချခဲ့ပါတယ်။
- ဒါကြောင့် K-12 ကျောင်းတွေက ဆရာတွေရဲ့ သင်တန်းတွေကို တက္ကသိုလ်တွေမှာ ပို့ချသင့်တယ်လို့ အကြံပြုထားပါတယ်။

အခန်း (၉) ရဲ့အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်း (Interpreting and Concluding)

၂။ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုအဆင့်တွေကြား အပြန်အလှန်ဆက်စပ်မှု (Recursive Relationships Among the Phases of Analysis)

၃။ ပြည့်စုံတဲ့ သို့မဟုတ် ကောင်းမွန်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် (Comprehensive or Good Interpretation)

၄။ ဖော်ပြချက်၊ ဖော်ပြချက် + လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်းနဲ့ ရှင်းလင်းချက် (Description, Description Plus a Call for Action, and Explanation)

၅။ ဇာတ်ကြောင်းဆိုင်ရာ စူးစမ်းလေ့လာမှု (Narrative Inquiry)

၆။ ထူထဲတဲ့ ဖော်ပြချက် (Thick Description)

၇။ လုပ်ဆောင်မှုသုတေသန (Action Research)

၈။ ကိုယ်တိုင်လူမျိုးစုဆိုင်ရာ စာတမ်း (Autoethnography)

၉။ ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်များ (Rival Explanations)

၁၀။ သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို ပြန်လည်ဖော်ပြရုံမျှသာ ဖြစ်တဲ့ ကောက်ချက်တွေကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (Avoiding Conclusions That Only Restate a Study's Findings)

၁၁။ ကောက်ချက်ချခြင်း ဥပမာ ၅ ခု (Five Examples of Conclusions)

၁၂။ ဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု (Analytic Generalization)

၁၃။ စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု (Statistical Generalization)

၁၄။ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မယ့် အစီအစဉ် (Implementation Plan)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်းဟာ သုတေသနရဲ့အရေးအကြီးဆုံး အဆင့်တွေထဲက တစ်ခုပါ။

၁။ **အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း** - သုတေသနရဲ့တွေ့ရှိချက်တွေကို ကိုယ်ပိုင် အဓိပ္ပာယ်ပေးခြင်း။ ဖော်ပြချက်၊ ဖော်ပြချက်+လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခြင်းနဲ့ ရှင်းလင်းချက် ဆိုတဲ့ ပုံစံ ၃ မျိုး ရှိပါတယ်။

၂။ **ကောက်ချက်ချခြင်း** - သုတေသနရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ပိုမိုမြင့်မားတဲ့ အဆင့်ကို ရောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ပုံစံ ၅ မျိုး ရှိပါတယ် - သုတေသနအသစ်တွေ လုပ်ဖို့ တောင်းဆိုခြင်း၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ ပုံသေယူဆချက်တွေကို စိန်ခေါ်ခြင်း၊ သဘောတရားအသစ်တွေ တင်ပြခြင်း၊ ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ အခြေအနေတွေကို ယေဘုယျဖြစ်စေခြင်းနဲ့ လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ခြင်း။

၃။ **ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်များ** - ကိုယ့်ရဲ့ ရှင်းလင်းချက်ကို စိန်ခေါ်နိုင်တဲ့ အခြားရှင်းလင်းချက်တွေကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းက သုတေသနရဲ့ ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းစေပါတယ်။

အခန်း ၁၀ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်း (Displaying Qualitative Data)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့အချက်အလက်တွေကို ဘယ်လို တင်ဆက်ပြသရမလဲဆိုတာကို ရှင်းပြဖို့ပါ။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေဟာ ကိန်းဂဏန်းတွေထက် စာသားတွေ၊ ဇာတ်ကြောင်းတွေ ပိုများပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီအချက်အလက်တွေကို စာဖတ်သူတွေ နားလည်လွယ်အောင် ဘယ်လို တင်ဆက်ရမလဲဆိုတာ အရေးကြီးပါတယ်။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ ပါဝင်သူတွေအကြောင်း ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ အချက်အလက်များ (Narrative Data)
၂။ ဇယားများ၊ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ဓာတ်ပုံများနဲ့ အခြားတင်ဆက်မှုပုံစံများ
၃။ ပါးစပ်ဖြင့် တင်ဆက်မှုအတွက် ဆလိုက်များ ဖန်တီးခြင်း

အပိုင်းခွဲ (A) အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ပြသခြင်းရဲ့စိန်ခေါ်မှု (The Challenge of Presenting Qualitative Data)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေက စာသားပုံစံ (Alphabetic) ဖြစ်တာမို့ တင်ဆက်ရာမှာ စိန်ခေါ်မှုတွေ ရှိပါတယ်။

အဓိက စိန်ခေါ်မှုများ-

- အချက်အလက်တွေ ပျင်းစရာကောင်းခြင်း၊ စကားလုံးများလွန်းခြင်း ဒါမှမဟုတ် မရှင်းလင်းခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။
- ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖို့ သုံးခဲ့တဲ့ ဇယားတွေက စာဖတ်သူတွေအတွက် ရှုပ်ထွေးလွန်းနိုင်ပါတယ်။
- သုတေသနရဲ့အဓိက တွေ့ရှိချက်တွေကို မီးမောင်းထိုးပြဖို့ လိုပါတယ်။

သတိပြုရန်- ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာဖို့ သုံးခဲ့တဲ့ ဇယားတွေကို စာဖတ်သူတွေအတွက် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပြီး ရှင်းလင်းအောင် လုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) ပါဝင်သူတွေအကြောင်း ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ အချက်အလက်များ (Narrative Data About the Participants)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနတိုင်းနီးပါးမှာ ပါဝင်သူတွေရဲ့ စကားတွေ၊ လုပ်ဆောင်ချက်တွေကို ဖော်ပြဖို့ လိုပါတယ်။

ဇာတ်ကြောင်းတင်ဆက်မှု ပုံစံများ-

၁။ စာပိုဒ်တွေထဲမှာ ကိုးကားချက်တွေ ထည့်သွင်းခြင်း (Interspersing Quoted Passages within Selected Paragraphs)

- ပါဝင်သူတွေရဲ့ စကားတွေကို အတိုအထွေအနေနဲ့ ဖော်ပြခြင်း။
- ဥပမာ - Liebow (1993) ရဲ့ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့အမျိုးသမီးတွေအကြောင်း လေ့လာမှုမှာ ပါဝင်သူတွေရဲ့ စကားတွေကို အတိုအထွေနဲ့ ဖော်ပြထားပါတယ်။
- ဒီနည်းက စာဖတ်သူတွေကို မြင်ကွင်းထဲ ရောက်သွားသလို ခံစားရစေပါတယ်။

၂။ ရှည်လျားတဲ့ တင်ဆက်မှုများ (Lengthier Presentations)

- တစ်ခါတစ်ရံမှာ ပါဝင်သူတစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝအကြောင်း စာပိုဒ်များစွာ ဒါမှမဟုတ် စာမျက်နှာများစွာ ဖော်ပြဖို့ လိုပါတယ်။
- ဥပမာ - Valdés (1996) ရဲ့ မက္ကဆီကန်ရွှေ့ပြောင်းမိသားစု ၁၀ စုအကြောင်း လေ့လာမှုမှာ စကားပြောဆိုမှုတွေကို စာမျက်နှာတစ်ဝက်ခန့် ဖော်ပြထားပါတယ်။

၃။ အခန်းတစ်ခုလုံး ဖော်ပြခြင်း (Chapter-Long Presentations)

- တစ်ခါတစ်ရံမှာ ပါဝင်သူတစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝအကြောင်းကို အခန်းတစ်ခုလုံး ဖော်ပြဖို့ လိုပါတယ်။
- ဥပမာ - Anderson (1999) ရဲ့ "လမ်းဘေးစည်းမျဉ်း" (Code of the Street) လေ့လာမှုရဲ့ နောက်ဆုံးအခန်းနှစ်ခန်းမှာ လူနှစ်ယောက်ရဲ့ ဘဝအကြောင်းကို အခန်းတစ်ခုစီနဲ့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

- ဥပမာ - Lewis (1963) ရဲ့ The Children of Sanchez စာအုပ်က မိသားစုဝင် ၅ ယောက်ရဲ့ စကားတွေကိုသာ အခန်းတစ်ခုစီနဲ့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

၄။ ပါဝင်သူအမျိုးမျိုးရဲ့အတွေ့အကြုံတွေကို ဖော်ပြခြင်း (Presenting Information about Different Participants)

- တစ်ခါတစ်ရံမှာ ပါဝင်သူတစ်ယောက်ချင်းရဲ့ဘဝအကြောင်းကို အာရုံမစိုက်ဘဲ ဘာသာရပ်အလိုက် ပါဝင်သူအမျိုးမျိုးရဲ့အတွေ့အကြုံတွေကို ဖော်ပြပါတယ်။
- ဥပမာ - Liebow (1993) ရဲ့ လေ့လာမှုမှာ အဓိကစာသားထဲမှာ ဘာသာရပ်အလိုက် ပါဝင်သူအမျိုးမျိုးရဲ့အတွေ့အကြုံတွေကို ဖော်ပြပြီး နောက်ဆက်တွဲမှာ ပါဝင်သူ ၂၀ ရဲ့ ဘဝဇာတ်ကြောင်းတွေကို ဖော်ပြထားပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (C) ဇယားများ၊ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ဓာတ်ပုံများနဲ့ အခြားတင်ဆက်မှုပုံစံများ (Tabular, Graphic, Pictorial, and Related Presentations)

ဇာတ်ကြောင်းပုံစံအပြင် အခြားတင်ဆက်မှုပုံစံတွေက အချက်အလက်တွေကို ပိုမိုရှင်းလင်းအောင် ကူညီနိုင်ပါတယ်။

၁။ ဇယားများနဲ့ စာရင်းများ (Tables and Lists)

- **စကားလုံးဇယားများ (Word Tables)** - အတန်းနဲ့ အတွဲတွေ ပါတဲ့ စကားလုံးဇယားတွေ။
- ဥပမာ - George (2005) ရဲ့ အိမ်ထောင်စုအမျိုးအစား ၄ မျိုးအကြောင်း ဇယား (Exhibit 10.2)။
- **စာရင်းများ (Lists)** - ပါဝင်သူတွေရဲ့ အချက်အလက်တွေကို စာရင်းပြုစုခြင်း။
- ဥပမာ - Stone (2007) ရဲ့ အင်တာဗျူးဖြေဆိုသူ ၅၄ ယောက်ရဲ့ စာရင်း။

၂။ ဂရပ်ဖစ်များနဲ့ ပုံဆွဲချက်များ (Graphics and Drawings)

- **မြေပုံများ (Maps)** - ပထဝီဝင်နေရာတွေကို ပြသခြင်း။
- ဥပမာ - Sharman (2006) ရဲ့ East Harlem ရပ်ကွက်မြေပုံ။
- **စီးဆင်းမှုပုံများ (Flowcharts)** - အဖြစ်အပျက်တွေရဲ့ အစီအစဉ်ကို ပြသခြင်း။

- **အဖွဲ့အစည်းဇယားများ (Organization Charts)** - အဆင့်ဆင့်ဆက်စပ်မှုတွေကို ပြသခြင်း။
- **မိသားစုသစ်ပင်များ (Family Trees)** - မိသားစုဆက်စပ်မှုတွေကို ပြသခြင်း။

၃။ ဓာတ်ပုံများနဲ့ ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ချက်များ (Photographs and Reproductions)

- **ဓာတ်ပုံများ** - သုတေသနနေရာနဲ့ ပါဝင်သူတွေရဲ့ ဓာတ်ပုံတွေ။
- ဥပမာ - Duneier (1999) ရဲ့ New York လမ်းဘေးစျေးသည်တွေအကြောင်း လေ့လာမှုမှာ ဓာတ်ပုံ ၅၀ ကျော် ပါဝင်ပါတယ်။
- **ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ချက်များ (Reproductions)** - တခြားသူတွေရဲ့ အနုပညာလက်ရာတွေ၊ ပုံတွေ၊ ဓာတ်ပုံတွေကို ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း။
- ဒီလိုပြန်လည်ထုတ်လုပ်ချက်တွေကို သုံးတဲ့အခါ မူရင်းအရင်းအမြစ်ကို ကိုးကားဖို့ လိုပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (D) ပါးစပ်ဖြင့် တင်ဆက်မှုအတွက် ဆလိုက်များ ဖန်တီးခြင်း (Creating Slides to Accompany Oral Presentations)

ပါးစပ်ဖြင့် တင်ဆက်မှုတွေအတွက် ဆလိုက်တွေ ဖန်တီးတဲ့အခါ အောက်ပါအချက်တွေကို သတိထားသင့်ပါတယ်။

ဆလိုက်အနုပညာ (Slide Artwork)-

- ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေတဲ့ ပုံတွေနဲ့ ဆလိုက်တွေက မတူပါဘူး။
- ဆလိုက်တွေမှာ စာလုံးအရွယ်အစား ကြီးကြီးသုံးပါ (အနည်းဆုံး ၁၈ ပွိုင့်)။
- ဆလိုက်တစ်ခုမှာ အချက်အလက် နည်းနည်းပဲ ထည့်ပါ။

စာသားသက်သက် ဆလိုက်များ (Text-Only Slides)-

- စာသားသက်သက်ပါတဲ့ ဆလိုက်တွေမှာ စာကြောင်းအပြည့်အစုံ မရေးပါနဲ့။
- အဓိကစကားလုံးတွေ၊ စကားစုတွေကိုပဲ ရေးပါ။

- ဆလိုက်ပေါ်က စာသားကို ပြန်မဖတ်ပါနဲ့။ ကိုယ်ပိုင် ရှင်းပြချက်တွေကို ပြောပါ။

ဆလိုက်တွေရဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ပုံစံကို အသုံးချခြင်း-

- ဇယားတွေ၊ ဂရပ်ဖစ်တွေ၊ ဓာတ်ပုံတွေကို ဆလိုက်တွေမှာ သုံးပါ။
- ဥပမာ - ၂x၂ ဇယားတစ်ခုကို ဆလိုက်နဲ့ ပြသခြင်း (Exhibit 10.3)။
- ပါရမီတက်ပုံ (Pyramid) လိုမျိုး ပုံစံတွေနဲ့ စာသားတွေကို တင်ဆက်ခြင်း (Exhibit 10.4)။

အိုင်ကွန်များနဲ့ အခြားသင်္ကေတများ အသုံးပြုခြင်း-

- အိုင်ကွန်တွေက သဘောတရားဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုတွေကို ရှင်းလင်းအောင် ကူညီနိုင်ပါတယ်။
- ဥပမာ - ကျောင်းရွေးချယ်မှုအစီအစဉ် ၄ မျိုးကို ဘတ်စ်ကားနဲ့ ကျောင်းအိုင်ကွန်တွေနဲ့ ပြသခြင်း (Exhibit 10.5)။

အရောင်များနဲ့ အနုပညာပုံစံ ရွေးချယ်ခြင်း-

- အရောင်တွေကို အလွန်အကျွံ မသုံးပါနဲ့။
- အရောင်တွေက သတင်းစကားကို ထင်ရှားအောင်လုပ်ဖို့သာ ဖြစ်ပါတယ်။
- အရောင်တွေ ကွဲပြားအောင် ရွေးချယ်ပါ (ဥပမာ - အပြာရောင်၊ ငွေရောင်နဲ့ ရွှေရောင်)။

ဆလိုက်တွေက တင်ဆက်မှုရဲ့ အကူပစ္စည်းမျှသာ-

- ဆလိုက်တွေက တင်ဆက်မှုရဲ့ အကူပစ္စည်းတွေသာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ဆလိုက်တွေကို ပြန်မဖတ်ပါနဲ့။ ကိုယ်ပိုင် ရှင်းပြချက်တွေကို ပြောပါ။
- ဆလိုက်အရမ်းများများ မသုံးပါနဲ့။

အခန်း (၁၀) ရဲ့ အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ အချက်အလက် (Narrative Data)

၂။ ဘဝဇာတ်ကြောင်းများ (Life Histories)

၃။ ကိုးကားချက်များနဲ့ ပြန်လည်ဖော်ပြချက်များကြား ခြားနားချက် (Distinction Between Quoted and Paraphrased Dialogues)
၄။ ပါဝင်သူတွေဆီက ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းဖို့ အဆင့်နှစ်ဆင့် ဒီဇိုင်း (Two-Tiered Design for Collecting Narrative Data)
၅။ ပါဝင်သူများအကြောင်း ဇာတ်ကြောင်းတင်ဆက်ခြင်း (Presentation of Cross-Participant Narratives)
၆။ အချက်အလက်ပြသခြင်း (Displaying Data)
၇။ စကားလုံးဇယားများနဲ့ စာရင်းများ (Word Tables and Lists)
၈။ ကလောင်အမည်များ (Pseudonyms)
၉။ ဂရပ်ဖစ်များ၊ ဓာတ်ပုံများနဲ့ ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ချက်များ (Graphics, Photographs, and Reproductions)
၁၀။ ကိုယ်ပိုင်ဓာတ်ပုံများ vs တခြားသူများ၏ ဓာတ်ပုံများကို ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ခြင်း (Your Own Photographs Compared with Reproductions)
၁၁။ ဆလိုက်အနုပညာနဲ့ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေတဲ့ ပုံအနုပညာကြား ခြားနားချက် (Difference Between Slide Artwork and Exhibit Artwork)
၁၂။ စာသားသက်သက် ဆလိုက်များ (Word Slides)
၁၃။ အိုင်ကွန်များ (Icons)

ဒီအခန်းရဲ့ အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေကို တင်ဆက်ပြသခြင်းဟာ သုတေသနရဲ့ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်ပြီး စာဖတ်သူတွေ နားလည်လွယ်အောင် လုပ်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။

၁။ **ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ** - ပါဝင်သူတွေရဲ့ စကားတွေကို အတိုအထွေကနေ အခန်းတစ်ခုလုံးအထိ ဖော်ပြနိုင်ပါတယ်။
၂။ **ဇယားများနဲ့ စာရင်းများ** - အချက်အလက်တွေကို စနစ်တကျ ပြသခြင်း။
၃။ **ဂရပ်ဖစ်များနဲ့ ဓာတ်ပုံများ** - မြေပုံတွေ၊ စီးဆင်းမှုပုံတွေ၊ ဓာတ်ပုံတွေက အချက်အလက်တွေကို ပိုမိုရှင်းလင်းအောင် ကူညီနိုင်ပါတယ်။
၄။ **ဆလိုက်များ** - ပါးစပ်ဖြင့် တင်ဆက်မှုတွေအတွက် ဆလိုက်တွေကို ရှင်းလင်းပြီး ဆွဲဆောင်မှုရှိအောင် ဖန်တီးပါ။ စာသားနည်းနည်းပဲ သုံးပြီး ဇယား၊ ဂရပ်ဖစ်၊ အိုင်ကွန်တွေကို အသုံးပြုပါ။

အခန်း ၁၁ - သုတေသနကို အခြားသူများနှင့် မျှဝေရန် ရေးသားခြင်း (Composing Research to Share It with Others)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က သုတေသနရဲ့နောက်ဆုံးရလဒ်ကို စာအုပ်စာတမ်း ဒါမှမဟုတ် ပါးစပ်ဖြင့် တင်ဆက်မှုပုံစံနဲ့ ဘယ်လို ရေးသားတင်ပြရမလဲဆိုတာကို ရှင်းပြဖို့ပါ။ သုတေသနရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို တိကျမှန်ကန်စွာ တင်ပြရုံမျှမက ဆွဲဆောင်မှုရှိပြီး စာဖတ်သူတွေ နားလည်လွယ်အောင် ရေးသားခြင်းဟာ အရေးကြီးပါတယ်။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ ရေးသားခြင်းအတွက် ယေဘုယျ အကြံပြုချက်များ (General Hints)
၂။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ရေးသားခြင်း (Composing Qualitative Research)
၃။ ကိုယ်ပိုင် ကြေညာချက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Declarative Self) ကို တင်ပြခြင်း
၄။ ကိုယ်ပိုင် ရောင်ပြန်ဟပ်မှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Reflexive Self) ကို တင်ပြခြင်း
၅။ ရေးသားထားတာကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း (Reworking Your Composition)

အပိုင်းခွဲ (A) ရေးသားခြင်းအတွက် ယေဘုယျ အကြံပြုချက်များ (Composing: General Hints)

ရေးသားခြင်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က သတင်းအချက်အလက်တွေကို **ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်း (Communicate)** ဖြစ်ပါတယ်။ ဖြန့်ဝေခြင်း (Disseminate) မျှသာ မဟုတ်ပါဘူး။

ပရိသတ်ကို သိခြင်း (Knowing the Audience)-

- **အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသီများ** - ဆန်းသစ်တီထွင်မှုကို နှစ်သက်သူများ
- **အခြားလူမှုသိပ္ပံပညာရှင်များ** - လက်တွေ့ကျတဲ့ သုတေသနနည်းလမ်းတွေကို နှစ်သက်သူများ
- **လက်တွေ့ကျသော ပရိသတ်** - လက်တွေ့အသုံးချနိုင်တဲ့ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုတွေကို ရှာဖွေသူများ

စကားလုံးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ကျွမ်းကျင်မှု (Having a Way with Words)-

- စကားလုံးတွေကို ကျွမ်းကျင်စွာ သုံးနိုင်ဖို့ လေ့ကျင့်ပါ။
- နေ့စဉ်ဘဝမှာ စကားလုံးတွေကို အာရုံစိုက်ပါ (ဥပမာ - ဒိုင်ယာရီရေးခြင်း၊ စကားလုံးပဟေဠိဖြေခြင်း)။
- စာအုပ်စာတမ်းတွေကို ဖတ်တဲ့အခါ အကြောင်းအရာတင်မကဘဲ ရေးသားပုံစံကိုလည်း သတိထားပါ။

"အတွင်းမှအပြင်သို့" ရေးသားခြင်း (Composing "Inside Out")-

- **အတွင်းပိုင်း (Inside)** - သီးခြားကွင်းဆင်းအတွေ့အကြုံတွေ၊ ကိုးကားချက်တွေ၊ ဇယားတွေ၊ ဂရပ်ဖစ်တွေ၊ ဓာတ်ပုံတွေကို အရင်ရေးပါ။
- **အပြင်ပိုင်း (Outside)** - ဒီအချက်အလက်တွေကို ချိတ်ဆက်ပေးတဲ့ ဇာတ်ကြောင်းကို နောက်မှရေးပါ။
- ဒီနည်းက ရေးသားခြင်းကို စတင်ဖို့ လွယ်ကူစေပြီး အချက်အလက်တွေကို ဦးစားပေးနိုင်ပါတယ်။

"နောက်ပြန်လှည့်" ရေးသားခြင်း (Composing "Backwards")-

- နောက်ဆက်တွဲတွေ (Appendices)၊ အောက်ခြေမှတ်စုတွေ (Endnotes)၊ ကိုးကားချက်စာရင်း (References) တွေကို အရင်ရေးပါ။
- သုတေသနနည်းလမ်းအကြောင်း (Methods) ကို အရင်ရေးပြီး နောက်မှ အဓိကစာသားကို ရေးပါ။
- ဒီနည်းက "စာရေးသူ၏ ကြွက်တက်ခြင်း" (Writer's Cramp) ကို ရှောင်ရှားနိုင်ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ရေးသားခြင်း (Composing Qualitative Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို ရေးသားတဲ့အခါ အောက်ပါအချက်တွေကို သတိထားသင့်ပါတယ်။

မတူညီတဲ့ အသံပုံစံများ (Different "Voices")-

- **Realist Tales** - စာရေးသူက ကြားနေရာမှ ရေးသားခြင်း (တတိယလူ)
- **Confessional Tales** - စာရေးသူရဲ့ ကိုယ်ပိုင် အတွေ့အကြုံကို ထည့်သွင်းရေးသားခြင်း (ပထမလူ)
- **Impressionist Tales** - စာဖတ်သူကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုထဲ ရောက်သွားသလို ခံစားရစေခြင်း (ဒုတိယလူ)

အာရုံငါးပါးကို ဖုံးအုပ်ခြင်း (Covering the Five Senses)-

- စာဖတ်သူတွေကို ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုထဲ ရောက်သွားသလို ခံစားရစေဖို့ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိအတွေ့၊ အမြင်၊ အကြားအာရုံတွေကို ဖော်ပြပါ။
- ဆဋ္ဌမအာရုံ (Intuition) ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။

အမည်ဝှက်ခြင်းနဲ့ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ လျှို့ဝှက်မှု (Anonymity)-

- ပါဝင်သူတွေရဲ့ အမည်အစစ်တွေကို မဖော်ပြဘဲ ကလောင်အမည် (Pseudonym) တွေ သုံးပါ။
- သုတေသနနေရာရဲ့ အမည်ကိုလည်း လျှို့ဝှက်ထားနိုင်ပါတယ်။

အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုသဘောကို သိရှိခြင်း (Sensitivity to the Interpretive Nature)-

- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုမှုသဘော ပါဝင်တယ်ဆိုတာကို သိထားပါ။
- သုတေသီရဲ့ ကိုယ်ပိုင် ရှုထောင့်က သုတေသနရဲ့ ရလဒ်ကို သက်ရောက်နိုင်တယ်ဆိုတာကို အသိအမှတ်ပြုပါ။

အပိုင်းခွဲ (C) ကိုယ်ပိုင် ကြေညာချက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Declarative Self) ကို တင်ပြခြင်း

Declarative Self ဆိုတာ သုတေသနရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို တင်ပြခြင်းပါ။

စိတ်ဝင်စားစရာနေရာမှ စတင်ခြင်း-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုထဲက ထင်ရှားတဲ့ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုနဲ့ စတင်ပါ။
- ကျယ်ပြန့်တဲ့ ယေဘုယျဖော်ပြချက်တစ်ခုနဲ့ စတင်ပါ။
- နားလည်လွယ်တဲ့ ဥပစာစကား (Metaphor) ဒါမှမဟုတ် ဆွဲဆောင်မှုရှိတဲ့ ကိုးကားချက်တစ်ခုနဲ့ စတင်ပါ။

မတူညီတဲ့ ပုံစံများ (Shapes of Compositions)-

- **မျက်နှာပြင်ပုံစံ (Hourglass Shape)** - ကျယ်ပြန့်တဲ့ မိတ်ဆက်မှ စတင်ပြီး အသေးစိတ်အချက်အလက်တွေကို ဖော်ပြပြီးမှ နောက်ဆုံးမှာ ကျယ်ပြန့်တဲ့ ကောက်ချက်နဲ့ အဆုံးသတ်ခြင်း။
- ဇာတ်ကြောင်းကို စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းအောင် ရေးပါ။
- အဓိက အချက်အလက်တွေကို မီးမောင်းထိုးပြပါ။

ရိုးရိုးစကားလုံးများနဲ့ သုတေသနဝေါဟာရများကို လျှော့ချခြင်း-

- နားလည်လွယ်တဲ့ စကားလုံးတွေကို သုံးပါ။
- သုတေသနဝေါဟာရတွေ (Jargon) ကို တတ်နိုင်သမျှ လျှော့သုံးပါ။
- မိသားစုဝင်တွေ၊ သူငယ်ချင်းတွေ နားလည်နိုင်တဲ့ စကားလုံးတွေကို သုံးပါ။

ခေါင်းစဉ်များကို အဓိပ္ပာယ်ရှိရှိ သတ်မှတ်ခြင်း-

- ခေါင်းစဉ်တွေက အဓိပ္ပာယ်ရှိတဲ့ စကားစုတွေ ဒါမှမဟုတ် ဝါကျတိုတိုတွေ ဖြစ်ပါစေ။
- ဥပမာ - "နိဒါန်း" လို့ ရေးမယ့်အစား "ဤလေ့လာမှု၏ အဓိကတွေ့ရှိချက်" လို့ ရေးပါ။
- ဇယားတွေ၊ ပုံတွေရဲ့ ခေါင်းစဉ်တွေက ဘာကိုပြသလဲဆိုတာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြပါ။

အပိုင်းခွဲ (D) ကိုယ်ပိုင် ရောင်ပြန်ဟပ်မှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Reflexive Self) ကို တင်ပြခြင်း

Reflexive Self ဆိုတာ သုတေသနရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို ဘယ်လိုသိရှိလာသလဲဆိုတာကို ဖော်ပြခြင်းပါ။

သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens) ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်း-

- ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျား-မ၊ အသက်၊ အသွင်အပြင်တွေက သုတေသနကို ဘယ်လိုသက်ရောက်နိုင်သလဲဆိုတာ ဖော်ပြပါ။
- ကိုယ်ပိုင် စေ့ဆော်မှု၊ စိတ်ဝင်စားမှု၊ အမြင်တွေက သုတေသနဘာသာရပ်ကို ဘယ်လိုသက်ရောက်နိုင်သလဲဆိုတာ ဖော်ပြပါ။
- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုနေရာကို ဘယ်လိုဝင်ရောက်ခွင့်ရခဲ့သလဲဆိုတာ ဖော်ပြပါ။

Reflexive Self ကို ထိန်းချုပ်ခြင်း-

- အောက်ခြေမှတ်စုတွေ (Footnotes) နဲ့ ကွင်းစကွင်းပိတ်တွေ (Parentheses) ကို အလွန်အကျွံ မသုံးပါနဲ့။
- ဒါတွေက စာဖတ်သူရဲ့ အာရုံကို ပျက်စေနိုင်ပါတယ်။
- Reflexive Self ကို နိဒါန်း (Preface) ဒါမှမဟုတ် နည်းလမ်းအပိုင်း (Methods Section) မှာ ဖော်ပြပါ။

နိဒါန်းစကား (Prefatory Remarks) ကို ဆွဲဆောင်မှုရှိအောင် ရေးခြင်း-

- သုတေသနဘာသာရပ်ကို ဘယ်လိုစိတ်ဝင်စားလာသလဲဆိုတာ ရေးပါ။
- သုတေသနဘာသာရပ်ရဲ့ နောက်ခံအကြောင်းကို ရေးပါ။
- စာဖတ်သူတွေကို ဆွဲဆောင်နိုင်တဲ့ စကားလုံးတွေ သုံးပါ။

အပိုင်းခွဲ (E) ရေးသားထားတာကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း (Reworking Your Composition)

ရေးသားပြီးတဲ့အခါ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းက အရေးကြီးပါတယ်။

အကြံပြုချက်များရယူခြင်း (Getting Feedback)-

- **ပါဝင်သူများ (Participants)** - သူတို့ရဲ့ စကားတွေကို မှန်ကန်စွာ ဖော်ပြထားသလားဆိုတာ စစ်ဆေးပါ။
- **လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ (Peers)** - သူတို့ရဲ့ အကြံပြုချက်တွေက သုတေသနရဲ့ အရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပါတယ်။

ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းရဲ့ အကျိုးကျေးဇူးများ-

- အမှားအယွင်းတွေကို ပြင်ဆင်နိုင်ခြင်း
- အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေကို ပိုမိုရှင်းလင်းအောင် လုပ်နိုင်ခြင်း
- အချက်အလက်တွေကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်နိုင်ခြင်း

ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် အကြံပြုချက်များ-

- အချိန်ယူပါ။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းက အချိန်ကုန်နိုင်ပါတယ်။
- ဝေဖန်ချက်တွေကို ပွင့်လင်းစွာ လက်ခံပါ။
- နောက်ဆုံးထုတ်ကုန်က ကိုယ်ပိုင် အမည်နဲ့ ထွက်လာမှာမို့ အရည်အသွေးကောင်းအောင် လုပ်ပါ။

အခန်း (၁၁) ရဲ့ အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ ဖြန့်ဝေခြင်း vs ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်း (Disseminate vs. Communicate)
၂။ ကိုယ်ပိုင်အသိပညာ vs အများပြည်သူအသိပညာ (Personal Knowledge vs. Public Knowledge)
၃။ အတွင်းမှအပြင်သို့နဲ့ နောက်ပြန်လှည့် ရေးသားခြင်း (Inside Out and Backwards)
၄။ ပထမလူ၊ ဒုတိယလူနဲ့ တတိယလူ အသံပုံစံများ (First-Person, Second-Person, and Third-Person Voices)

၅။ Realist၊ Confessional နဲ့ Impressionist ဇာတ်ကြောင်းများ (Realist, Confessional, and Impressionist Tales)
၆။ ကြေညာချက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်နဲ့ ရောင်ပြန်ဟပ်မှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် (Declarative Self and Reflexive Self)
၇။ မျက်နှာပြင်ပုံစံ (Hourglass Shape)
၈။ သုတေသနဝေါဟာရ (Research Jargon)
၉။ ဘယ်လိုသိရှိလာသလဲဆိုတာ (How You Know What You Know)
၁၀။ သုတေသနမှန်ဘီလူး (Research Lens)
၁၁။ အရည်အသွေးထိန်းချုပ်ခြင်း (Quality Control)
၁၂။ ဘက်လိုက်မှုကို ချန်ထားခြင်း (Bracketing)
၁၃။ ဘေးထွက်မှတ်ချက် (An "Aside" or Side Comment)
၁၄။ မျဉ်းအထက်နဲ့ မျဉ်းအောက် (Above the Line and Below the Line)
၁၅။ နိဒါန်းစကားများ (Prefatory Remarks)
၁၆။ သက်တူရွယ်တူ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် (Peer Review Process)
၁၇။ ဝေါဟာရ (Lingo)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

သုတေသနရလဒ်ကို ရေးသားတင်ပြခြင်းဟာ သုတေသနရဲ့နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်ပြီး အောင်မြင်ဖို့အတွက်-

၁။ **ပရိသတ်ကို သိပါ** - ဘယ်သူတွေဖတ်မလဲဆိုတာကို သိပြီး သူတို့နားလည်အောင် ရေးပါ။
၂။ **"အတွင်းမှအပြင်သို့" နဲ့ "နောက်ပြန်လှည့်" ရေးသားနည်းကို သုံးပါ** - ဒါက ရေးသားခြင်းကို စတင်ဖို့ လွယ်ကူစေပါတယ်။
၃။ **Declarative Self နဲ့ Reflexive Self နှစ်ခုလုံးကို တင်ပြပါ** - တွေ့ရှိချက်တွေကို တင်ပြရုံမျှမက ဘယ်လိုတွေ့ရှိခဲ့သလဲဆိုတာကိုလည်း ဖော်ပြပါ။
၄။ **ရိုးရိုးရှင်းရှင်းနဲ့ ရှင်းလင်းအောင် ရေးပါ** - သုတေသနဝေါဟာရတွေကို လျှော့သုံးပြီး နားလည်လွယ်တဲ့ စကားလုံးတွေကို သုံးပါ။
၅။ **ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပါ** - အကြံပြုချက်တွေကို လက်ခံပြီး သုတေသနရဲ့အရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ပါ။

အခန်း ၁၂ - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ဆောင်ခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုကို ကျယ်ပြန့်စေခြင်း

(Broadening the Challenge of Doing Qualitative Research)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက ရည်ရွယ်ချက်က အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနကို လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့ ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်ပယ်ထဲမှာ ဘယ်လိုနေရာယူထားသလဲဆိုတာကို ရှင်းပြဖို့ပါ။ ဒီအခန်းက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနနဲ့ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ သုတေသန (Quantitative Research) တို့ရဲ့ဆက်စပ်မှု၊ ကွာခြားချက်တွေကို ဆွေးနွေးထားပြီး နှစ်မျိုးပေါင်းစပ်ထားတဲ့ **ပေါင်းစပ် သုတေသန (Mixed Methods Research)** အကြောင်းကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်။

ဒီအခန်းမှာ အောက်ပါ အကြောင်းအရာတွေကို အသေးစိတ် ရှင်းပြထားပါတယ်-

၁။ လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်ပယ်ထဲက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန
၂။ ပေါင်းစပ်သုတေသန (Mixed Methods Research) ရဲ့ကတိနဲ့ စိန်ခေါ်မှု
၃။ ရှေ့ဆက်ခရီး (Moving Onward)

အပိုင်းခွဲ (A) လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်ပယ်ထဲက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန

(Qualitative Research as Part of the Broader Realm of Social Science Research)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ပြီး တခြားသုတေသနနည်းလမ်းတွေနဲ့ ဆင်တူယိုးမှားတွေလည်း ရှိသလို ကွာခြားချက်တွေလည်း ရှိပါတယ်။

ဆင်တူယိုးမှားများ (Craft Similarities)-

- သုတေသနစတင်ခြင်း (Study Bank သုံးခြင်း၊ Literature Review လုပ်ခြင်း)
- သုတေသနရဲ့ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကို အားကောင်းအောင်လုပ်ခြင်း (Trustworthiness, Triangulation)
- အချက်အလက်တွေကို ဇယားတွေ၊ ဂရုပ်ဖစ်တွေနဲ့ စီစဉ်ခြင်း (Matrices, Hierarchies)
- နောက်ဆုံးရလဒ်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း (Reworking)

ကွာခြားချက်များ (Contrasting Craft Practices)-

- **သုတေသီက သုတေသနကိရိယာ** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုတေသီကိုယ်တိုင်က အဓိက ကိရိယာပါ။
- **ဇာတ်ကြောင်းပုံစံ အချက်အလက် (Narrative Data)** - အရေအတွက်ဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ ကိန်းဂဏန်းတွေကို အဓိကထားပေမယ့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ စာသားတွေ၊ ဇာတ်ကြောင်းတွေကို အဓိကထားပါတယ်။
- **ယေဘုယျဖြစ်မှု (Generalization)** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနက **ဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု (Analytic Generalization)** ကို သုံးပြီး အရေအတွက်ဆိုင်ရာ သုတေသနက **စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု (Statistical Generalization)** ကို သုံးပါတယ်။
- **ကမ္ဘာအမြင် (Worldview)** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနက Pragmatist နဲ့ Constructivist ကမ္ဘာအမြင်တွေကို ပိုပြီးလက်ခံပါတယ်။

Paradigm Wars (နမူနာပုံစံစစ်ပွဲများ)-

- ၁၉၈၀ နဲ့ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွေမှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနနဲ့ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ သုတေသန ထောက်ခံသူတွေကြား ပြင်းထန်တဲ့ ငြင်းခုံမှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။
- တစ်ဖက်က တခြားဖက်ရဲ့ နည်းလမ်းတွေကို ယုံကြည်စိတ်ချရမှု မရှိဘူးလို့ စွပ်စွဲခဲ့ကြပါတယ်။
- ဒီငြင်းခုံမှုတွေက **ပေါင်းစပ်သုတေသန (Mixed Methods Research)** ပေါ်ပေါက်လာဖို့ လမ်းခင်းပေးခဲ့ပါတယ်။

ရွှေစံနှုန်း (Gold Standard)-

- ၂၀၀၂ ခုနှစ်လောက်မှာ **ကျပန်းစမ်းသပ်မှုများ (Randomized Controlled Trials)** ကို ပညာရေးသုတေသနမှာ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပါတယ်။
- ဒါက အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအတွက် ရန်ပုံငွေတွေ လျှော့ချခံရစေပါတယ်။

- ဒါပေမယ့် ဒီနည်းလမ်းက ပညာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တွေကို နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်စေဖို့ မလုံလောက်ဘူးလို့ ဝေဖန်မှုတွေ ရှိခဲ့ပါတယ်။

အပိုင်းခွဲ (B) ပေါင်းစပ်သုတေသန (Mixed Methods Research) ရဲ့ ကတိနဲ့ စိန်ခေါ်မှု (The Promise and Challenge of Mixed Methods Research)

ပေါင်းစပ်သုတေသနဆိုတာ သုတေသနတစ်ခုတည်းမှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ နဲ့ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးကို သုံးခြင်းပါ။

ပေါင်းစပ်သုတေသနရဲ့ သမိုင်းကြောင်း (Roots)-

- မနုဿဗေဒ (Anthropology) နဲ့ လူမှုဗေဒ (Sociology) မှာ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွေနဲ့ စစ်တမ်း (Survey) တွေကို ပေါင်းစပ်သုံးခဲ့ကြပါတယ်။
- ဥပမာ - Middletown (Lynd & Lynd, 1929)၊ Coming of Age in Samoa (Mead, 1928)။
- အကဲဖြတ်ခြင်းနယ်ပယ် (Evaluation) မှာလည်း ပေါင်းစပ်သုတေသနကို ရှည်လျားစွာ သုံးခဲ့ကြပါတယ်။

ပေါင်းစပ်သုတေသနရဲ့ ပုံစံများ-

၁။ **အချက်အလက်များကို ရောစပ်ခြင်း (Mixing of Data)** - စစ်တမ်းတစ်ခုမှာ ဖွင့်ထားတဲ့မေးခွန်း (Open-ended) နဲ့ ပိတ်ထားတဲ့မေးခွန်း (Closed-ended) နှစ်မျိုးလုံး ထည့်ခြင်း။

၂။ **ဒီဇိုင်းများကို ရောစပ်ခြင်း (Mixing of Designs)** -

- **အပြိုင်ပုံစံ (Parallel)** - စမ်းသပ်မှုတစ်ခုရဲ့ အဆုံးမှာ ပါဝင်သူတွေကို အင်တာဗျူးခြင်း။
- **အဆင့်ဆင့်ပုံစံ (Sequential)** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေကို အရင်စုဆောင်းပြီးမှ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်တွေ စုဆောင်းခြင်း (သို့) အပြန်အလှန်။

၃။ **ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများကို ရောစပ်ခြင်း (Mixing of Analyses)** -

- **အရည်အသွေးဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု (Qualitative Comparative Analysis - QCA)** - အချက်အလက်တွေကို ကိန်းရှင်တွေနဲ့ ဖြစ်ရပ်တွေနှစ်မျိုးလုံးနဲ့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း။

ပေါင်းစပ်သုတေသန လုပ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ ကျွမ်းကျင်မှု-

- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတွေကို ကျွမ်းကျင်ဖို့ လိုသလို အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတွေကိုလည်း ကျွမ်းကျင်ဖို့ လိုပါတယ်။
- ဒါမှမဟုတ် နှစ်မျိုးစလုံး ကျွမ်းကျင်တဲ့ သုတေသီတွေ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ဖို့ လိုပါတယ်။
- ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်တဲ့အခါ အချင်းချင်း နားလည်မှုနဲ့ စိတ်ရှည်မှု လိုအပ်ပါတယ်။

ပေါင်းစပ်သုတေသနရဲ့အနာဂတ်-

- လက်ရှိမှာ နည်းလမ်းနှစ်ခုကို ဘေးချင်းယှဉ်ပြီး သုံးနေဆဲဖြစ်ပါတယ် (Additive)။
- အနာဂတ်မှာ နည်းလမ်းနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ပြီး သုံးတဲ့ နည်းလမ်းအသစ်တွေ ပေါ်လာဖို့ လိုပါတယ် (Blended/Integrated)။
- ဥပမာ - Triangulation နဲ့ Rival Explanations အတွက် စံသတ်မှတ်ချက်တွေ ဖန်တီးခြင်း။

Sample Study ၂ - နမူနာလေ့လာမှု (Introduction to Sample Study 2)

ဒီအခန်းရဲ့အဆုံးမှာ ပေါင်းစပ်သုတေသနရဲ့နမူနာလေ့လာမှုတစ်ခု ပါဝင်ပါတယ်။

Sample Study ၂ ရဲ့နောက်ခံ-

- တက္ကသိုလ် ၁၅ ခုက သုတေသနအဆိုပြုချက် (Proposal) တွေကို ဘယ်လို လုပ်ဆောင်သလဲဆိုတာ လေ့လာခြင်း။
- ရည်ရွယ်ချက်က နောက်ပိုင်းမှာ အွန်လိုင်းစနစ် (FastLane) ကို ပြောင်းသုံးတဲ့အခါ ဘယ်လိုသက်ရောက်မှုရှိလဲဆိုတာ လေ့လာဖို့ အခြေခံအချက်အလက်တွေ ရယူခြင်း။

အရေအတွက်ဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက် (Quantitative Finding)-

- တက္ကသိုလ်တွေရဲ့အဆိုပြုချက်တင်သွင်းမှု အရေအတွက်နဲ့ တစ်ခုချင်းစီရဲ့ ကုန်ကျစရိတ်ကြား ဆက်စပ်မှု (Correlation) ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါတယ်။
- ဒါပေမယ့် ဆက်စပ်မှုရဲ့ဦးတည်ချက်က မျှော်လင့်ထားတာနဲ့ ဆန့်ကျင်နေပါတယ် - အဆိုပြုချက်များများတင်တဲ့ တက္ကသိုလ်တွေမှာ တစ်ခုချင်းစီရဲ့ကုန်ကျစရိတ် ပိုများနေပါတယ်။

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ တွေ့ရှိချက် (Qualitative Finding)-

- ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုတွေက ဒီဆက်စပ်မှုကို ရှင်းပြနိုင်တဲ့ အချက်ကို တွေ့ရှိခဲ့ပါတယ်။
- အဆိုပြုချက်များများတင်တဲ့ တက္ကသိုလ်တွေမှာ ဌာနအသီးသီးက ကိုယ်ပိုင်လုပ်ဆောင်တဲ့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချတဲ့စနစ် (Decentralized System) ကို သုံးပါတယ်။
- ဒီစနစ်က အဆိုပြုချက်တွေ များများထွက်ပေမယ့် ဝန်ထမ်းတွေ ပိုပြီးပါဝင်ရတာမို့ ကုန်ကျစရိတ် ပိုများစေပါတယ်။

ပေါင်းစပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု-

- အရေအတွက်ဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုနဲ့ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းချက်ကို ပေါင်းစပ်ပြီး ရလဒ်ကို ရှင်းပြနိုင်ခဲ့ပါတယ်။
- ဒါက ပေါင်းစပ်သုတေသနရဲ့အားသာချက်ကို ပြသပါတယ် - တစ်ခုတည်းသော နည်းလမ်းနဲ့ မရနိုင်တဲ့ အဖြေကို နှစ်မျိုးပေါင်းစပ်ပြီး ရှာဖွေနိုင်ခြင်း။

အပိုင်းခွဲ (C) ရှေ့ဆက်ခရီး (Moving Onward)

ဒီစာအုပ်က ဘယ်သူတွေအတွက်လဲ-

- **သုတေသနလုပ်နေသူများ** - လက်တွေ့ကျတဲ့ လမ်းညွှန်ချက်တွေကို သုံးနိုင်ပါတယ်။
- **သင်ကြားပို့ချသူများ** - အခန်း ၁၂ ခန်းကို တစ်ပတ်တစ်ခန်းနှုန်း သင်ကြားနိုင်ပါတယ်။

- **အခြားသုတေသနနည်းလမ်းတွေ သိပြီးသားသူများ** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနအကြောင်း ပိုမိုနားလည်လာနိုင်ပါတယ်။
- **စူးစမ်းလိုသူများ** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆိုတာ ဘာလဲဆိုတာ နားလည်လာနိုင်ပါတယ်။

အနာဂတ်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများ-

၁။ **အချိန်ကုန်သက်သာစေခြင်း** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနက အချိန်ကုန်တာမို့ ပိုမိုမြန်ဆန်အောင် လုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

၂။ **တင်ဆက်မှုကို ပိုမိုလွယ်ကူစေခြင်း** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေက ရှည်လျားတာမို့ ပိုမိုကျစ်လစ်အောင် လုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

၃။ **အသိပညာစုဆောင်းခြင်း** - သုတေသနတွေရဲ့ ရလဒ်တွေကို နှိုင်းယှဉ်ပြီး ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုတွေ ရဖို့ လိုပါတယ်။

အဓိက သင်ခန်းစာ-

- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့ အရေးပါတဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပါ။
- ပေါင်းစပ်သုတေသနက နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးရဲ့ အားသာချက်တွေကို ပေါင်းစပ်ပြီး ပိုမိုနက်ရှိုင်းတဲ့ နားလည်မှုကို ပေးနိုင်ပါတယ်။
- အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့ အနာဂတ်က ပိုမိုမြန်ဆန်ခြင်း၊ ပိုမိုကျစ်လစ်ခြင်းနဲ့ ပိုမိုစုစည်းခြင်းဆီကို ဦးတည်သွားနိုင်ပါတယ်။

အခန်း (၁၂) ရဲ့ အဓိက ဝေါဟာရများ (Key Terms)

၁။ အရေအတွက်မဟုတ်သော နည်းလမ်းများ (Nonqualitative Methods)

၂။ နမူနာပုံစံစစ်ပွဲများ (Paradigm Wars)

၃။ ကျပန်းစမ်းသပ်မှုများနဲ့ ရွှေစံနှုန်း (Randomized Controlled Trials and Gold Standard)

၄။ ပေါင်းစပ်သုတေသန (Mixed Methods Research)

၅။ ပေါင်းစပ်သုတေသန လေ့လာမှု (Mixed Methods Study)
၆။ အချက်အလက်များ၊ ဒီဇိုင်းများနဲ့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုများကို ရောစပ်ခြင်း (Mixing of Data, Designs, and Analyses)
၇။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု (Qualitative Comparative Analysis - QCA)
၈။ နည်းလမ်းများစွာကို ဘေးချင်းယှဉ်သုံးခြင်း vs ပေါင်းစပ်သုံးခြင်း (Multiplism of Methods vs. Blended Methods)
၉။ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ဆောင်ရာမှာ အခြေခံမူများ (Principles for Doing Qualitative Research)
၁၀။ အနာဂတ်မှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန အတတ်ပညာကို မြှင့်တင်ရန် လိုအပ်ချက် ၃ ခု (Three Needs for Improving the Craft)

ဒီအခန်းရဲ့အဓိက သင်ခန်းစာ (Key Takeaway)

အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့အရေးပါတဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ပေါင်းစပ်သုတေသနက နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးရဲ့အားသာချက်တွေကို ပေါင်းစပ်နိုင်ပါတယ်။

၁။ **အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနရဲ့နေရာ** - လူမှုသိပ္ပံ သုတေသနရဲ့ကျယ်ပြန့်တဲ့ နယ်ပယ်ထဲမှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနက ထူးခြားတဲ့ နေရာတစ်ခုရှိပါတယ်။
၂။ **ပေါင်းစပ်သုတေသန** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာနဲ့ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးကို သုံးခြင်းက ပိုမိုပြည့်စုံတဲ့ နားလည်မှုကို ပေးနိုင်ပါတယ်။
၃။ **အနာဂတ်** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဟာ ပိုမိုမြန်ဆန်ခြင်း၊ ပိုမိုကျစ်လစ်ခြင်းနဲ့ ပိုမိုစုစည်းခြင်းဆီကို ဦးတည်သွားနိုင်ပါတယ်။

နောက်ဆက်တွဲများ (Appendices)

နောက်ဆက်တွဲ (A) - သရုပ်ဖော်လေ့လာမှုဘဏ် (Illustrative Study Bank)

ဒီနောက်ဆက်တွဲမှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန ဆောင်းပါး ၅၀ ကျော်ရဲ့ စာရင်းကို ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒါတွေက အခန်း (၃) မှာ ဖော်ပြခဲ့တဲ့ Study Bank ရဲ့ဥပမာတစ်ခုပါ။

ဒီစာရင်းမှာ ပါဝင်တဲ့ သုတေသနအမျိုးအစားများ-

- **QS** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသန (Qualitative Study)
- **CS** - ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု (Case Study)
- **IS** - အင်တာဗျူးလေ့လာမှု (Interview Study)
- **MM** - ပေါင်းစပ်သုတေသန (Mixed Methods Study)

ဘာသာရပ်များ ဥပမာ-

- ပညာရေး (K-12 နဲ့ အဆင့်မြင့်ပညာရေး)
- အဖွဲ့အစည်းများ (စီးပွားရေးနဲ့ အလုပ်)
- ကျန်းမာရေးနဲ့ လူမှုဝန်ထမ်းလုပ်ငန်း
- လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနဲ့ မိသားစုများ

နောက်ဆက်တွဲ (B) - သရုပ်ဖော် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ လေ့လာမှုများတွင် အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ် အဆင့်နှစ်ဆင့် (Two Levels of Data Collection Units in Illustrative Qualitative Studies)

ဒီနောက်ဆက်တွဲမှာ စာအုပ်ထဲမှာ ဖော်ပြထားတဲ့ သုတေသနတွေရဲ့ အချက်အလက် စုဆောင်းယူနစ် (Data Collection Units) အဆင့်နှစ်ဆင့်ကို ဖော်ပြထားပါတယ်။

ဥပမာများ-

စာရေးသူနဲ့ ခုနှစ်	အဓိကဘာသာရပ်	အကျယ်ဆုံးအဆင့်	ကျဉ်းမြောင်းတဲ့အဆင့်
Anderson (1999)	မြို့ပြအတွင်းပိုင်းရဲ့ ကိုယ်ကျင့်တရားဘဝ	Philadelphia ရဲ့ ဒေသခွဲတစ်ခု	မိသားစုများနဲ့ လူတစ်ဦးချင်း
Bales (2004)	ခေတ်သစ်ကျွန်ပြုမှု	နိုင်ငံ ၅ နိုင်ငံ	ကျွန်များနဲ့ ကျွန်ပိုင်ရှင်များ
Edin & Kefalas (2011)	မိခင်ဖြစ်ခြင်းနဲ့ အိမ်ထောင်ပြုခြင်း	Philadelphia ရပ်ကွက် ၈ ခု	မိသားစုများနဲ့ လူတစ်ဦးချင်း
Mead (1928)	ဆယ်ကျော်သက်မိန်းကလေးတွေရဲ့ ဖွံ့ဖြိုးမှု	Samoa ကျွန်းရွာ ၃ ရွာ	မိသားစုများနဲ့ လူတစ်ဦးချင်း

နောက်ဆက်တွဲ (C) - တစ်နှစ်တာစီမံကိန်း - အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလမ်းကြောင်းများ (A Semester- or Year-Long Project: Career Paths)

ဒီနောက်ဆက်တွဲမှာ ကျောင်းသားတွေအတွက် တစ်နှစ်တာစီမံကိန်း (Semester- or Year-Long Project) တစ်ခုကို အသေးစိတ် ဖော်ပြထားပါတယ်။

စီမံကိန်းရဲ့အဆင့်များ-

၁။ **ဘာသာရပ် (Topic of Inquiry)** - ကိုယ်ပိုင် မိသားစု၊ ပညာရေးနဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလမ်းကြောင်းကို လေ့လာခြင်း။

၂။ **ပြင်ဆင်ခြင်း (Start-Up)** - ကိုယ်ပိုင် အတ္ထုပ္ပတ္တိ (Autobiography) ရေးခြင်း၊ သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်ကို ပါဝင်သူအဖြစ် ရွေးချယ်ခြင်း၊ စာပေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်း (Literature Review) လုပ်ခြင်း။

၃။ **ကွင်းဆင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်း (Field Protocol)** - ကိုယ်ပိုင်နဲ့ သူငယ်ချင်းအတွက် သီးခြားမေးခွန်းတွေ သတ်မှတ်ခြင်း။

၄။ **အချက်အလက်စုဆောင်းခြင်း (Data Collection)** - ကိုယ်ပိုင် အချက်အလက်တွေကို

စုဆောင်းပြီး သူငယ်ချင်းကို အင်တာဗျူးခြင်း။

၅။ **နမူနာခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း (Sample Analysis)** - ဖော်ပြချက် (Description)၊ ရှင်းလင်းချက် (Explanation)၊ ကောက်ချက် (Conclusion)၊ ရှိပြီးသား လေ့လာမှုတွေနဲ့ ဆက်စပ်မှု (Relevance to Previous Studies)၊ သတိပေးချက်များနဲ့ အနာဂတ်သုတေသန (Caveats and Future Research) တို့ကို ရေးသားခြင်း။

ဝေါဟာရများ (Glossary)

စာအုပ်ရဲ့ နောက်ဆုံးမှာ အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုံးတဲ့ အထူးဝေါဟာရတွေရဲ့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်တွေ ပါဝင်ပါတယ်။

အရေးကြီးတဲ့ ဝေါဟာရအချို့-

- **Action Research** - လုပ်ဆောင်မှုသုတေသန
- **Analytic Generalization** - ဆန်းစစ်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျဖြစ်မှု
- **CAQDAS** - Computer Assisted Qualitative Data Analysis (ကွန်ပျူတာအကူအညီဖြင့် အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း)
- **Case Study** - ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှု
- **Coding** - ကုဒ်သတ်မှတ်ခြင်း
- **Constructivism** - ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုဝါဒ
- **Ethnography** - လူမျိုးစုဆိုင်ရာ စာတမ်း
- **Fieldwork** - ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း
- **Grounded Theory** - အခြေခံသီအိုရီ
- **Mixed Methods Research** - ပေါင်းစပ်သုတေသန
- **Participant-Observation** - ပါဝင်သူ-လေ့လာသူ

- **Phenomenology** - ဖြစ်ရပ်ဆန်းဗေဒ
- **Positivism** - အကောင်းမြင်ဝါဒ
- **Pragmatism** - လက်တွေ့ဝါဒ
- **Qualitative Interview** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ အင်တာဗျူး
- **Reflexivity** - အပြန်အလှန်သက်ရောက်မှု
- **Triangulation** - သုံးထောင့်ကွက်စစ်ဆေးခြင်း
- **Validity** - ခိုင်လုံမှု

ဒီစာအုပ်ရဲ့ အဓိက သင်ခန်းစာ (Overall Key Takeaways)

၁။ **အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနဆိုတာ** - လူတွေရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝ၊ အတွေ့အကြုံတွေကို နက်ရှိုင်းစွာ နားလည်ဖို့ ရည်ရွယ်တဲ့ သုတေသနနည်းလမ်းတစ်ခုပါ။
၂။ **သုတေသီရဲ့ အခန်းကဏ္ဍ** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာ သုတေသနမှာ သုတေသီကိုယ်တိုင်က အဓိက သုတေသနကိရိယာဖြစ်တာမို့ ကိုယ်ပိုင် ဘက်လိုက်မှုတွေကို သိထားဖို့ လိုပါတယ်။
၃။ **နည်းလမ်းများ** - အင်တာဗျူး၊ လေ့လာကြည့်ရှုမှု၊ စာရွက်စာတမ်းစုဆောင်းမှုနဲ့ ခံစားချက်တွေဆိုတဲ့ နည်းလမ်း ၄ မျိုးကို သုံးပါတယ်။
၄။ **ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း** - အဆင့် ၅ ဆင့် (စုစည်းခြင်း၊ ဖြုတ်ချခြင်း၊ ပြန်လည်စုစည်းခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနဲ့ ကောက်ချက်ချခြင်း) ရှိပါတယ်။
၅။ **တင်ဆက်ခြင်း** - ဇာတ်ကြောင်း၊ ဇယား၊ ဂရပ်ဖစ်၊ ဓာတ်ပုံတွေနဲ့ တင်ဆက်နိုင်ပါတယ်။
၆။ **ပေါင်းစပ်သုတေသန** - အရည်အသွေးဆိုင်ရာနဲ့ အရေအတွက်ဆိုင်ရာ နည်းလမ်းနှစ်မျိုးလုံးကို ပေါင်းစပ်သုံးခြင်းက ပိုမိုပြည့်စုံတဲ့ ရလဒ်တွေ ရနိုင်ပါတယ်။